

Meri Riskilä

RAUHANTURVAAMISESTA KRIISINHALLINTAAN –
SOTILAALLISET JA POLIITTISET PERUSTELUT SUOMEN OSALLISTUMISELLE
KRIISINHALLINTAOPERAATIOIHIN KYLMÄN SODAN JÄLKEEN

Pro gradu -tutkielma

Valtio-oppi

Kevät 2013

Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: Rauhanturvaamisesta kriisinhallintaan – Sotilaalliset ja poliittiset perustelut Suomen osallistumiselle kriisinhallintaoperaatioihin kylmän sodan jälkeen

Tekijä: Meri Riskilä

Koulutusohjelma/oppiaine: Poliittikatieteet/Valtio-oppi

Työn laji: Pro gradu -työ Sivulaudaturtyö Lisensiaatintyö

Sivumäärä: 86

Vuosi: Kevät 2013

Tiivistelmä:

Tässä pro gradu -tutkimuksessa tarkastelen Suomen osallistumista kansainvälisiin kriisinhallintaoperaatioihin analysoimalla valtioneuvoston selontekoasiakirjoja. Selontekoasiakirjoja tarkastelemalla pyrin selvittämään, kuinka valtioneuvoston selontekoasiakirjoissa on perusteltu Suomen osallistumista kansainvälisiin kriisinhallintaoperaatioihin. Tutkimuksen aineistona toimii kuusi valtioneuvoston selontekoa sekä useampia selontekoihin liittyviä puolustusvaliokunnan mietintöjä ja ulkoasiainvaliokunnan lausuntoja koskien kahta YK-johtoista, kahta EU-johtoista ja kahta Nato-johtoista kriisinhallintaoperaatiota. Tarkasteltavat operaatiot sijoittuvat kylmän sodan jälkeiselle ajalle.

Aineistoa analysoin teoriaohjaavan sisällönanalyysin keinoin ja tulokset jaan sotilaallisiin ja poliittisiin perusteluihin. Aineiston avulla pyrin selvittämään, minkälainen kuva kriisinhallinnasta toimintana perustelujen kautta hahmottuu, mikä on toimijoiden rooli kriisinhallintaoperaatioihin osallistumisessa ja minkälaisia merkityksiä osallistumiselle perusteluilla rakennetaan. Pohdin suomalaista kriisinhallintaa eri turvallisuustoimijoiden, kuten YK:n, EU:n ja Naton kautta, sekä tarkastelen kriisinhallintaa myös historiallisessa kontekstissa. Tarkastelen myös, mikä merkitys on turvallisuuspoliittisella ympäristöllä, turvallisamisella, uhkakuvapolitiikalla sekä suomalaisella ja länsimaisella turvallisuusdiskurssilla kriisinhallintaoperaatioihin osallistumisessa.

Suomi on pyrkinyt kylmän sodan jälkeen vahvasti identifioitumaan länteen. Länsimaat muodostavat sen viitekehyksen, jossa Suomi turvallisuuttaan tarkastelee. Keskeisimpänä tutkimustuloksena näyttäytyy Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittisten pyrkimysten edistämisen kriisinhallinnan keinoin, kuten Suomen tarve ylläpitää ja kehittää kansallista puolustuskykyään, halu osoittaa tukea kansainväliselle yhteisölle vastavuoroisuuden toivossa, sekä pyrkimys yleensäkin parantaa Suomen ja Euroopan turvallisuutta uudessa, kylmän sodan jälkeisessä turvallisuusympäristössä.

Avainsanat: Sotilaallinen kriisinhallinta, Rauhanturvaaminen, Turvallisuus, Uhkakuvat, Turvallisuuspolitiikka, Puolustuspolitiikka

Muita tietoja:

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi:

Suostun tutkielman luovuttamiseen Lapin maakuntakirjastossa käytettäväksi: (vain Lappia koskevat)

Tekstissä esiintyvät lyhenteet

Althea	EU-johtoinen kriisinhallintaoperaatio Bosnia-Hertsegovinassa
CIMIC	Civil-Military Cooperation, siviili-sotilasyhteistyö
ETYJ	Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö
EU	Euroopan unioni
EUFOR Atalanta	EU-johtoinen operaatio merirosvousta vastaan Somalian rannikolla ja Afrikan sarven ympäristössä
EUFOR Tchad/RCA	EU-johtoinen kriisinhallintaoperaatio Tshadissa ja Keski-Afrikan tasavallassa
EUMM	European Union Monitoring Mission, EU-johtoinen siviilikriisinhallintaoperaatio entisen Jugoslavian alueella
EUPM	European Union Police Mission, EU-johtoinen siviilikriisinhallintaoperaatio Bosnia-Hertsegovinassa
EUTM Somalia	EU-johtoinen kriisinhallintaoperaatio somalialaisten turvallisuusjoukkojen koulutukseen Ugandassa
IFOR	Implementation Force, Nato-johtoinen kriisinhallintaoperaatio Bosnia-Hertsegovinassa
ISAF	International Security Assistance Force, Nato-johtoinen kriisinhallintaoperaatio Afganistanissa
KFOR	Kosovo Force, Nato-johtoinen kriisinhallintaoperaatio Kosovossa
MINURCAT	United Nations Mission in the Central African Republic and Chad, YK-johtoinen kriisinhallintaoperaatio Tshadissa ja Keski-Afrikan tasavallassa
Nato	North Atlantic Treaty Organization, Pohjois-Atlantin puolustusliitto
NRF	Nato Response Force, Naton nopean toiminnan joukko
OPU	Operation Unified Protector, Nato-johtoinen kriisinhallintaoperaatio Libyassa
PfP	Partnership for Peace, Naton rauhankumppanuusohjelma

PRT	Provincial Reconstuction Team, Naton jälleenrakennus- ja vakauttamisryhmä
PuVL	Puolustusvaliokunnan lausunto
SFOR	Stabilization Force, IFOR-operaatiota seurannut Nato-johtoinen kriisinhallintaoperaatio Bosnia-Hertsegovinassa
UaVM	Ulkoasiainvaliokunnan mietintö
UNDOF	United Nations Disengagement Observer Force, YK-johtoinen rauhanturvaoperaatio Golanin kukkuloilla Lähi-idässä
UNIFIL	United Nations Interim Force in Lebanon, YK-johtoinen kriisinhallintaoperaatio Libanonissa
UNMEE	United Nations Mission in Ethiopia and Eritrea, YK-johtoinen rauhanturvaoperaatio Etiopiassa ja Eritreassa
UNSNAS	United Nations Standby Arrangements System, YK:n nopean toiminnan joukkojen tietokanta
UNTSO	United Nations Truce Supervision Organization, YK-johtoinen rauhanturvaoperaatio Lähi-idässä
VNS	Valtioneuvoston selontekoasiakirja
YK	Yhdistyneet kansakunnat
YYA-sopimus	Sopimus ystävyyydestä, yhteistoiminnasta ja keskinäisestä avunannosta

Sisältö

1 JOHDANTO.....	1
1.1 Tutkimuksen taustaa	1
1.1.1 Käsitteiden määrittelyä	6
1.2 Tutkimusongelma ja -kysymykset.....	7
1.3 Tutkimuksen aineisto.....	9
1.4 Tutkimuksen teoreettinen viitekehys ja tutkimusmetodi.....	12
1.5 Tutkimuksen eteneminen.....	15
2 SUOMI JA KRIISINHALLINTA.....	16
2.1 Kriisinhallinta Suomen turvallisuuspolitiikassa	16
2.1.1 Suomen turvallisuuspoliittiset linjaukset	16
2.2 Sotilaallinen kriisinhallinta.....	20
2.2.1 YK:n kriisinhallintaoperaatiot	22
2.2.2 EU:n kriisinhallintaoperaatiot.....	23
2.2.3 Naton kriisinhallintaoperaatiot.....	25
2.3 Kriisinhallinnan historiallinen konteksti	27
2.3.1 Turvallisuuspoliittinen ympäristö	27
2.3.2 Nato ja EU kriisinhallintatoimijoina.....	30
2.3.3 Uhkakuvapolitiikka ja uudet uhat	31
2.3.4 Kansallinen turvallisuusdiskurssi.....	33
3 SOTILAALLISET PERUSTELUT KRIISINHALLINTAOPERAATIOIHIN OSALLISTUMISELLE	36
3.1 Aikaisempi kokemus	36
3.2 Terrorisminvastainen sota.....	40
3.3 Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisten pyrkimysten edistäminen.....	45
4 POLIITTISET PERUSTELUT KRIISINHALLINTAOPERAATIOIHIN OSALLISTUMISELLE	51
4.1 Osallistuminen kriisinhallintalain mukaista	51
4.2 Kansainvälisen yhteisön vastuu rauhasta ja vakaudesta.....	56
4.3 Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisten pyrkimysten edistäminen.....	60

4.4 Monialaisen kriisinhallinnan tukeminen	64
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	69
LÄHDELUETTELO	79
Internet lähteet	82
Selonteot	85
Puolustusvaliokunnan lausunnot.....	86
Ulkoasiainvaliokunnan mietinnöt	86

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen taustaa

”Suomi osallistuu sotilaalliseen kriisinhallintaan tasolla, joka vastaa Suomen pitkäaikaista sitoutumista kansainvälisen rauhan ja vakauden ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Tämä vahvistaa Suomen asemaa ja osoittaa selkeää halua osallistua kansainväliseen vastuunkantoon (Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2012, VNS 6/2012 vp).”

Suomi on ollut mukana turvaamassa rauhaa ympäri maailmaa jo vuodesta 1956. Tänä aikana kansainvälinen turvallisuusympäristö on muuttunut. Erityisesti keskisuuret ja pienet konfliktit ovat yleistyneet ja valtioiden välisistä konflikteista on 1990-luvun jälkeen siirrytty pääasiassa valtion sisäisiin konflikteihin (Väyrynen 1997, 11). Konfliktien luonteen muutos on myös ollut hyvin radikaali: vuonna 1988 YK:n rauhanturvaoperaatioista vain yksi viidestä koski valtion sisäisiä konflikteja, kun vuoden 1992 jälkeisistä operaatioista jo useampi kuin neljä viidestä oli valtion sisäisiin konflikteihin puuttuvia (Rantapelkonen 2000, 1). Kylmän sodan aikana rauhanturvaoperaatiot olivat tärkeä osa Suomen ulkopolitiikkaa, mutta operaatioiden luonne on muuttunut kylmän sodan jälkeen. Operaatiot eivät enää ole vain rauhansopimuksen noudattamisen valvomista ja rauhan turvaamista, vaan on menty kohti aiempaa laajempaa, monimuotoisempaa ja vaikeammin määriteltävää kriisinhallintaa, jota voisi monen operaation kohdalla luonnehtia yhdistelmäksi sodankäyntiä, turvallisuuden tuottamista ja jälleenrakentamista (Raitasalo 2008b, 5). Afganistanin ISAF-operaatio on malliesimerkki tällaisesta kriisinhallintaoperaatiosta. Kylmän sodan loppumisella oli länsimaille kahtalaiset vaikutukset. Konfliktien oletettiin vähentyvän, mutta erityisesti entisen Neuvostoliiton alueella kylmän sodan loppuminen johti uusien konfliktien puhkeamiseen. Toisaalta taas se mahdollisti uusia yhteistyön mahdollisuuksia esimerkiksi sotilaallisen kriisinhallinnan kautta. (Väyrynen 1997, 13.)

Kun suurvaltojen konflikti ei enää 1990-luvun alussa kuvannut kansainvälisten suhteiden tilaa, valtiot joutuivat määrittelemään uudelleen suhtautumisensa globalisoituvan maailman turvallisuusympäristöön. Samalla alkoi kylmän sodan aikana rakennettujen sotilaallisten uhkakuvien muutos. (Ks. esim. Raitasalo & Sipilä 2008, Raitasalo 2008a.) Sotilaallisen

hyökkäyksen uhka länsimaita kohtaan väheni kylmän sodan päättymisen jälkeen nopeasti. Kylmän sodan jälkeisten sotilaallisten ja poliittisten uhkakuvien uudelleenarviointi ja uusien uhkakuvien rakentaminen on oikeastaan jatkunut tähän päivään saakka. Kylmän sodan jälkeen rakennettu *laajennettu turvallisuuskäsitys* on länsimaille mahdollistanut muun muassa monien ei-sotilaallisten tekijöiden turvallistamisen sekä antanut tilaisuuden asevoimien monipuolisempaan käyttöön esimerkiksi sotilaallisen kriisinhallinnan nimissä. Globaalin maailman turvallisuusympäristöä kuvaa hyvin se seikka, että vaikka laajamittaisen sotilaallisen hyökkäyksen uhka länsimaissa on vähentynyt kylmän sodan jälkeen, uhkien määrä ja niiden kirjo on silti moninkertaistunut kylmän sodan aikaan verrattuna (Raitasalo 2008b, 1–4). Laajennetun turvallisuuskäsityksen mukaisesti suurin turvallisuushuoli ei suinkaan ole enää omalle alueelle kohdistuva laajamittainen hyökkäys, vaan uudenlaiset haasteet, kuten terrorismi, verkostoitunut rikollisuus, saasteet ja niin edelleen. Näin ollen Suomenkin turvallisuusuhat sijoittuvat yhä useammin Suomen rajojen ulkopuolelle. Uudenlainen turvallisuusdiskurssi on siis saanut jalansijaa myös Suomessa ja se jatkaa kehittymistään.

Huomionarvoinen seikka on myös Naton muutos kylmän sodan jälkeen alueellisesta organisaatiosta globaaliksi turvallisuustoimijaksi erityisesti sotilaallisessa kriisinhallinnassa. Kylmän sodan jälkeen Suomi on ollut mukana kolmessa Naton johtamassa kriisinhallintaoperaatiossa. Vuonna 1995 Suomi osallistui entisen Jugoslavian alueella Bosnian IFOR/SFOR-operaatioihin, vuonna 1999 Kosovon KFOR-operaatioon ja viimeisimpänä Suomi lähti mukaan Afganistanin ISAF-operaatioon vuonna 2002. Osallistumalla Balkanin operaatioihin 1990-luvulla Suomi sai mahdollisuuden tutustua Naton toimintamalleihin ja pääsi samalla esittelemään puolustusvoimiensa ammattitaitoa (Visuri 2001, 152).

Kriisinhallintaoperaatiot ovat Suomelle tärkeä osa kansainvälistä yhteistyötä ja vaikka Suomi on virallisesti asettanut EU:n sotilaallisen kriisinhallinnan ensimmäiselle sijalle kriisinhallintatoiminnassaan, on Nato varsinkin ennen EU:n sotilaallisen kriisinhallintakyvyn kehittymistä tarjonnut sotilaallisten kriisinhallintaoperaatioidensa kautta mahdollisuuden käytännön tason toimintaan. Osallistuminen Nato-johtosiin sotilaallisiin kriisinhallintaoperaatioihin on tarjonnut suomalaisille kriisinhallintajoukoille kokemusta ja parantanut toimintakykyä vaativissa olosuhteissa ja monikansallisessa ympäristössä. Operaatioihin osallistuminen ja kansainvälinen yhteistyö vahvistavat myös Suomen kansainvälistä asemaa ja antavat mahdollisuuden luoda kuvaa uskottavasta kansallisesta

puolustuskyvystä. (Visuri 2001, 156.) Siksi Suomi osallistuu edelleen myös Nato-johtoiisiin kriisinhallintaoperaatioihin, vaikka EU on kehittänyt kriisinhallintakykyään aktiivisesti viimeisen vuosikymmenen ajan.

EU-johtoiset sotilaalliset kriisinhallintaoperaatiot ovat uutta kriisinhallinnassa, sillä ensimmäinen EU-johtoinen kriisinhallintaoperaatio toteutettiin vasta 2000-luvulla. Suomi on halunnut osoittaa vahvan sitoutumisensa unionin yhteiseen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan ja painottanut valmiuttaan osallistua EU:n kriisinhallintaoperaatioihin (ks. esim. Tiilikainen 2001). Koska EU:n yhtenäinen puolustuskyky vaikuttaa koko Euroopan turvallisuuteen, on Suomi ollut innokkaasti mukana kehittämässä unionin kriisinhallintavalmiuksia. Osallistuminen tällaisiin uudentyyppisiin sotilaallisiin operaatioihin oli kuitenkin aikaisemmin Suomelle hankalaa rauhanturvainsäädännön kannalta, jota muutettiin useampaan kertaan 1990-luvun lopulla niin, että Suomen oli mahdollista osallistua muuhunkin ”rauhanpakottamiseksi katsottuun toimintaan”, ei vain YK:n peruskirjan mukaisiin rauhanpakottaviin operaatioihin (Tiilikainen 2001, 113).

EU-jäsenyys on muutenkin ollut Suomelle merkittävimpiä turvallisuuspoliittisia muutoksia kylmän sodan jälkeisellä ajalla, sillä sitä kautta Suomi on siirtynyt puolueettomuudesta yhteisöllisyyteen. Suomi on 2000-luvun alkupuolelta alkaen ollut mukana viidessä EU-johtoisessa kriisinhallintaoperaatiossa, vuonna 2003 operaatio EUFOR Concordiassa Makedoniassa, vuonna 2004 EUFOR Altheassa, joka korvasi Naton päättynyttä SFOR-operaatiota Bosnia-Herzagovinassa, vuonna 2006 Onuc-operaatiossa Kongossa, vuonna 2008 EUFOR Tshad/RCA-operaatiossa ehkäistäkseen Darfurin konfliktin alueellisia vaikutuksia, sekä vuonna 2011 EUNAVFOR Atalantassa hillitäkseen merirosvousta Afrikan sarven alueella.

Rauhanturvaaminen ei ole kokenut muutoksia ainoastaan toiminnallisessa mielessä, vaan myös lainsäädäntöä rauhanturvaamisen osalta on muutettu. Laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta (211/2006) säätelee Suomen osallistumista rauhanturvaamis- ja kriisinhallintatehtäviin. Osallistuminen on hyvin säädeltyä ja sen täytyy aina perustua YK:n tai ETYJ:in (Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö) mandaattiin eli valtuutukseen. Operaation toimeenpanijana voi olla YK, ETYJ, Euroopan unioni tai jokin muu kansainvälinen järjestö. Vuonna 2006 voimaan tullut laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta poikkesi edellisistä muutamassa oleellisessa kohdassa. Suomi pystyi nyt osallistumaan

operaatioihin, jotka eivät olleet YK:n turvallisuusneuvoston valtuuttamia tai edellyttivät rauhaanpakottamista (Salonius-Pasternak & Visuri 2006, 38).

Nämä molemmat muutokset johtuivat pitkälti EU:sta. Suomi pyrki osaksi EU:n nopean toiminnan joukkoja, joissa joutui ajoittain käyttämään myös rauhaanpakottamisen keinoja. Sen lisäksi Suomen oli pystyttävä osallistumaan operaatioihin, joilla ei välttämättä ollut YK:n valtuutusta, eli toisin sanoen ETYJ:in valtuutuksen täytyi olla riittävä. Uusi laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta siis poikkesi edellisistä rauhaanpakottamisen ja mandaatin osalta, sekä joissain voimankäyttöä koskevissa kohdissa. Lisäksi lain mukaan päätöksen Suomen osallistumisesta kriisinhallintaoperaatioihin tekee tasavallan presidentti valtioneuvoston ratkaisuehdotuksesta ja ennen kuin valtioneuvosto voi ehdottaa ratkaisevaa muutosta kriisinhallintajoukoille, sen täytyy kuulla eduskuntaa tai eduskunnan ulkoasiainvaliokuntaa.

Kansainvälisesti rauhanturvaoperaatioiden valtuutus perustuu yleensä joko YK:n peruskirjan VI lukuun (riitojen rauhanomainen selvittely) tai VII lukuun (toimenpiteet rauhaa uhatessa tai rikottaessa taikka hyökkäystekojen sattuessa). Tutkimistani kriisinhallintaoperaatioista jokainen toimii YK:n turvallisuusneuvoston mandaatilla ja periaatteessa kaikkien operaatioiden toiminnan oikeutus perustuu peruskirjan VII lukuun. Tutkimistani operaatioista EUFOR Althea, ISAF, MINURCAT ja KFOR perustuivat valtuutuksiltaan YK:n peruskirjan VII lukuun. EUFOR Tchad/RCA ja UNIFIL eivät varsinaisesti perustu valtuutuksiltaan mihinkään YK:n peruskirjan lukuun, mutta molempia operaatioita koskevissa päätöslauselmissa todetaan tilanteiden muodostavan uhan kansainväliselle rauhalle ja turvallisuudelle, minkä voidaan katsoa antavan operaatioille peruskirjan VII luvun mukaisen luonteen.

Suomi on siirtynyt karkeasti jaotellen kylmän sodan aikaisista rauhanturvaoperaatioista kylmän sodan jälkeisiin sotilaallisiin kriisinhallintaoperaatioihin. Kriisinhallinnassa on nykyään useampi toimija ja näin ollen myös osallistuminen operaatioihin on monimutkaisempaa erityisesti muuttuneen kriisinhallinnan luonteen vuoksi. Samalla, kun Nato on siirtynyt toiminnassaan yhä enemmän kriisinhallintaorganisaation suuntaan, myös EU pyrkii kehittämään sotilaallista kriisinhallintakoneistoaan. Molemmat toimijat ovat myös kehittäneet nopean toiminnan valmiuskykyään, Nato NRF-joukkojaan ja EU taisteluosastojaan (battlegroups). Työnjako näiden toimijoiden välillä ei ole ollenkaan selvää ja näin ollen jokaisen kriisinhallintaoperaation kohdalla Suomi tekee jonkinlaisia poliittisia vertailuja ja päätöksiä.

Suomen osallistuminen kansainvälisiin kriisinhallintaoperaatioihin on siis muuttunut kylmän sodan jälkeen. Osittain muutos liittyy globalisaatioon ja sen kautta uuden turvallisuusympäristön rakentamiseen, mutta osittain myös kylmän sodan loppumisen mukana tuomiin mahdollisuuksiin Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa (ks. Raitasalo 2008a; Kannisto ym. 1997). Suurin muutos on tietysti ollut uusien turvallisuustoimijoiden kehittyminen sekä Suomen asema suhteessa näihin uusiin toimijoihin. Muutosta on nähtävissä myös uhkakuvien ja turvallisuuskäsitysten määrittelyssä (ks. esim. Limnell 2009). Aikaisempi, kylmän sodan aikainen tapa keskittyä uhkien torjumiseen ja niiden ennaltaehkäisyyn on syrjäytymässä uuden, laajennetun turvallisuuden tieltä (Raitasalo & Sipilä 2007, 6). Uhkien kirjo on siis aikaisempaa laajempi, ja monet aikaisemmin vain poliittisina nähdyt ongelmat nähdään entistä enemmän turvallisuusuhkana, eli ne *turvallistetaan*. Turvallistaminen on aina poliittinen prosessi, joten turvallisuuden ja uhkakuvien määrittely on siten luonteeltaan hyvinkin poliittista (ks. esim. Raitasalo & Sipilä 2007, Buzan ym. 1998). Turvallistamiseen sisältyy mahdollinen uhka, uhkaa kuvaileva puheakti ja kohde, joka on turvallistettava. Jotta turvallistaminen onnistuisi, yleisön täytyy vakuuttua uhan olemassaolosta, toisin sanoen on luotava kohteen olemassaoloa uhkaava diskurssi (Laitinen 1999, 153). Turvallistamisen analyysissä on siis pyrkimyksenä selvittää muun muassa kuka turvallistaa mitä ja ketä varten ja millaisin seurauksin. Turvallistaminen on aina poliittinen valinta, samoin kuin turvallistamisen hyväksyminen (Buzan ym. 1998, 29).

Olen kiinnostunut tutkimaan Suomen kriisinhallintaan osallistumista argumentaation näkökulmasta. Miten kriisinhallintaoperaatioihin osallistumista perustellaan? Ja millaista politiikkaa perustelujen takaa löytyy? Vaikka kriisinhallintaoperaatiot eivät ole uusi tutkimusaihe, aiemmin ei ole kuitenkaan tutkittu millaisilla perusteluilla operaatioihin lähdetään mukaan. Poikkeuksena tästä on Limnellin ja Salonius-Pasternakin (2009) teos, jossa tosin fokus on Afganistanin ISAF-operaatiossa, ei Suomen kriisinhallintaan osallistumisessa yleensä. Myös kylmän sodan jälkeistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan liittyvää tutkimusta löytyy paljon, mutta harvemmin tutkimuksessa on keskitytty kriisinhallintaoperaatioihin, eikä niitä ole pidetty tutkimuksen varsinaisena näkökulmana. Tutkimukseni näkökulma on näin ollen suhteellisen uusi ja erilainen, vaikka aihepiiri on laajasti tutkittu. Koen tarpeelliseksi tarkastella aihetta myös tästä näkökulmasta, sillä uuden tarkastelutavan avulla on mahdollista tuoda jotain uutta tutkimuskirjallisuuteen ja lisätä tieteellistä keskustelua. Lisäksi on hyvä tietää, millaisin motiivein osallistumme kansainväliseen kriisinhallintaan. Varsinkin kun nykyiset kriisinhallintaoperaatiot ovat

sotilaallisesti hyvin haastavia ja sotilaiden menettäminen on mahdollista, kuten suomalaissotilaan menehtyminen tienvarsipommiin Afganistanissa vuonna 2007 osoitti. Oleellista on myös mielestäni selvittää, millaisen roolin eri toimijat, kuten EU, YK ja Nato saavat aineistossani. Suomi ylläpitää edelleen mahdollisuutta hakea Nato-jäsenyyttä. Yhteistyö Naton kanssa on kuitenkin viime vuosina hyvin tiivistä, oli jäsenyyttä tai ei. Missä siis mennään toimijoiden osalta ja miten EU:n kehittyminen kriisinhallintatoimijaksi Naton rinnalle on vaikuttanut Suomen kriisinhallintaan osallistumiseen? Puhuttaessa sotilaallisesta kriisinhallinnasta koen tällaiset kysymykset hyvin aiheelliseksi ja tätä kautta päädyin tutkimaan pro gradu -työssäni Suomen kriisinhallintaan osallistumista.

1.1.1 Käsitteiden määrittelyä

Tässä tutkimuksessa pyrin erottamaan rauhanturvaamisen ja sotilaallisen kriisinhallinnan. Arkikielessä rauhanturvaamisen käsitettä käytetään usein kuvaamaan kaikenlaista sotilaallista kriisinhallintaa, mutta nykyiset kriisinhallintatehtävät ovat paljon vaativampia ja laajempia operaatioita, jotka viedään usein sotilaallisesti paljon pidemmälle kuin aikaisemmat rauhanturvaoperaatiot (ks. esim. Pyykönen 2008, Raitasalo 2008). Siksi on hyvä hieman täsmentää tässä tutkimuksessa käyttämiäni käsitteitä.

Rauhanturvatoiminnalla tarkoitetaan yleensä YK:n periaatteiden ja sitoumusten mukaisia toimia, joille on molempien konfliktin osapuolten suostumus ja joiden tarkoitus on aikaansaada rauha tai ylläpitää rauhaa turvallisuuden edistämiseksi. *Kriisinhallinta* on turvallisuuspoliittista toimintaa, jonka avulla kansainvälinen yhteisö pyrkii estämään konfliktin laajenemisen, lopettamaan osapuolten sotatoimet ja mahdollistamaan elinolosuhteiden palaamisen normaaliin tilaan. (Rantapelkonen 2000, 43.) *Sotilaallisella kriisinhallinnalla* tarkoitetaan taas sotilaallisin keinoin toteutettavaa rauhanturvaamista, sotilaallista väliintuloa ja tilanteenhallintaa, joilla halutaan estää kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden rikkoutuminen (Kurkinen 2001, 9).

Siviilikriisinhallinta on, kuten Kurkinen (2001, 10) esittää, kolmannen osapuolen vaikuttamista kriisin jälkeen siviiliyhteiskunnan osa-alueisiin, käytännössä siis konfliktien ennaltaehkäisyä, ratkaisua ja jälkihoitoa sekä pelastustoimintaa viranomaisyhteistyönä ja asiantuntija-apua käyttäen. Siviilikriisinhallintaa toteutetaan kansainvälisten järjestöjen

kautta, mutta myös monien kansalaisjärjestöjen toiminta luetaan siviilikriisinhallinnaksi. Toisin kuin sotilaallinen kriisinhallinta, siviilikriisinhallinta on toimintatavoiltaan monimuotoisempaa ja toimijoita on yleensä useita. Sotilaallista ja siviilikriisinhallintaa ei tulisi kuitenkaan nähdä erillisinä, vaan toisiaan tukevinä toimintoina.

Tutkimuksessani käytän myös melko karkeaa ajallista jakoa käsitteiden välillä. *Kylmän sodan aikaiset* operaatiot edustavat tutkimuksessani perinteisiä rauhanturvaoperaatioita, kun taas *kylmän sodan jälkeen* sodan kuva länsimaissa muuttui ja sotilaallisesta kriisinhallinnasta tuli uusi sotilaallisen voimankäytön väline. Kun länsimaissa laajan sotilaallisen hyökkäyksen uhka poistui, tilalle siirrettiin uhka kansainvälistä rauhaa ja vakautta kohtaan. (Raitasalo 2008b, 4.) Sotilaalliset kriisinhallintaoperaatiot ovat yksi keino taistella näitä uusia uhkia vastaan. Kriisinhallintaoperaatiot viittaavat siis tutkimuksessani kylmän sodan jälkeisiin operaatioihin.

Kun tutkin *kylmän sodan jälkeisiä kriisinhallintaoperaatioita*, katson kylmän sodan konfliktin päättymisen alkaneen, niin kuin se usein ymmärretään, vuoden 1989 Berliinin muurin murtumisesta ja myöhemmin Saksan yhdistymisestä ja päättyneen lopullisesti Neuvostoliiton hajoamiseen vuonna 1991. Vaikka Suomi osallistui rauhanturvaoperaatioihin kylmän sodan jälkeen 1990-luvun alkupuolellakin – esimerkiksi YK:n operaatiot Jugoslaviassa ja Makedoniassa – tutkimukseeni valikoitui lähinnä 2000-luvun kriisinhallintaoperaatioita. Suurin syy oli parempien vertailukohteiden tuominen tutkimukseeni; esimerkiksi ensimmäiset EU-johtoiset kriisinhallintaoperaatiot toteutettiin vasta 2000-luvun puolella. Näin ollen halusin saada myös YK:lta vähemmän perinteisten rauhanturvaoperaatioiden kaltaisia operaatioita, jotta ne vertautuisivat paremmin EU:n ja Naton uudenlaisiin, monimuotoisiin kriisinhallintaoperaatioihin. Siksi valitsin YK:n kriisinhallintaoperaatioista ajallisesti uudempia ja sotilaallisesti vaativampia kriisinhallintaoperaatioita.

1.2 Tutkimusongelma ja -kysymykset

Minkä vuoksi tulisi tutkia Suomen perusteluita osallistua kansainvälisiin kriisinhallintaoperaatioihin? Kuten Limnell ja Salenius-Pasternak (2009, 2) huomauttavat, laissa ei määritellä mihin operaatioihin Suomen tulisi osallistua, ainoastaan listataan osallistumisen edellytykset. Tiettyyn kriisinhallintaoperaatioon osallistumiselle on siis luotava

perustelut ja näin ollen osallistuminen on aina poliittinen päätös. Pyrin siis tutkimustulosten avulla selvittämään, millaista politiikkaa tutkimieni perusteluiden taustalta on löydettävissä. Tarkastelen tutkimuksessani Suomen osallistumista kansainvälisiin kriisinhallintaoperaatioihin tutkimalla valtioneuvoston selontekoasiakirjoja. Tavoitteenani on tutkia aineistosta, millä tavalla mukanaoloa kylmän sodan jälkeisissä kriisinhallintaoperaatioissa on perusteltu ja mitä argumentteja osallistumisen oikeuttamiseen on käytetty.

Kun ajatellaan nykyistä laajennettua turvallisuuskäsitystä ja sotilaallisesti yhä vaativammiksi muuttuneita kriisinhallintaoperaatioita verrattuna kylmän sodan aikaisiin rauhanturvaoperaatioihin, tutkimusongelmani näyttäätyy siten seuraavanlaisena:

kuinka Suomen osallistumista kylmän sodan jälkeisiin kansainvälisiin kriisinhallintaoperaatioihin perustellaan?

Aineistoa analysoin seuraavien kysymyksien avulla;

- mitä perusteluja valtioneuvoston selontekoasiakirjoissa on esitetty,
- ketkä perusteluissa nousevat aktiivisiksi toimijoiksi,
- minkälaista toimintaa perusteluissa nousee esiin,
- mihin toiminta kohdistuu,
- millaisia tavoitteita toimijoille aineistossa mainitaan,
- millaisia tavoitteita toiminnalle aineistossa mainitaan ja
- minkälaisia määritteitä tavoitteisiin liitetään.

Näiden kolmen perusanalyysiyksikön (toimijat, toiminnot, tavoitteet) avulla etsin asiakirjoista vastausta kysymykseen, mitä perusteluja Suomen osallistumiselle operaatioihin on esitetty. Analyysikysymysten avulla pyrin selvittämään, *mitä poliittisia ja sotilaallisia perusteluja on aineistosta löydettävissä, minkälainen kuva kriisinhallinnasta toimintana perustelujen kautta hahmottuu, mikä on toimijoiden rooli kriisinhallintaoperaatioihin osallistumisessa ja minkälaisia merkityksiä osallistumiselle perusteluilla rakennetaan?* Mielestäni asiakirjoista koostuvasta aineistostani on mielekkäintä etsiä juuri toimijoita, toimintoja ja tavoitteita, sillä niiden avulla saan tutkimusongelman ratkaisemisen kannalta tarvittavan informaation, kuka toimii, miten ja miksi. Analyysikysymysten avulla pystyn kokoamaan yhteen ne perustelut, joita selontekoasiakirjoissa kriisinhallintaoperaatioihin osallistumiselle annetaan.

Löytämäni perustelut jaan vielä sotilaallisiin ja poliittisiin perusteluihin. Käyttämäni tutkimustulosten jako perustuu pitkälti Limnellin ja Saloniusta-Pasternakin teoksessa *Miksi Afganistan on tärkeä Suomelle?* (2007) esitettyyn teoreettiseen jakoon. Teoksessaan Limnell ja Saloniusta-Pasternak tutkivat, mitä perusteluja on löydettävissä Suomen osallistumiselle Afganistanin ISAF-operaatioon. He jakavat löytämänsä perustelut poliittisiin ja sotilaallisiin perusteluihin ja nämä vielä kansainvälisiin ja kansallisiin perusteluihin. Tarkoitus on siis sijoittaa löytämäni perustelut samanlaiselle poliittisten ja sotilaallisten perustelujen kartalle. Olen päättänyt jättää Limnellin ja Saloniusta-Pasternakin jaon kansainvälisiin ja kansallisiin perusteluihin pois omasta tutkimuksestani, sillä koen omien tulosteni jakautuvan riittävästi poliittinen-sotilaallinen -jaotteluun ja ylimääräinen pilkkominen tämän kokoisessa tutkimuksessa olisi turhaa. Mielestäni tällainen jako on kuitenkin hyvä tapa selkeyttää aineistosta löytyneitä perusteluita ja helpottaa niiden ymmärtämistä suhteessa globaalin maailman turvallisuusdiskurssiin.

1.3 Tutkimuksen aineisto

Tutkimusaineistoni keskittyy kylmän sodan jälkeisistä kriisinhallintaoperaatioista tehtyihin valtioneuvoston selontekoasiakirjoihin. Vuodesta 1992 lähtien Suomi on osallistunut noin pariinkymmeneen kriisinhallintaoperaatioon vaihtelevalla panostuksella. Toisiin operaatioihin on osallistunut tuhansia suomalaisia sotilaita, kun taas toisissa operaatioissa Suomi on ollut mukana vain muutaman esikuntaupseerin voimin. Kylmän sodan jälkeisistä kriisinhallintaoperaatioista viisi on ollut EU-johtoisia ja kolme Nato-johtoisia operaatioita. Koska olisi aineiston saatavuuden ja käsiteltävyyden kannalta mahdotonta tässä tutkimuksessa tutkia kaikkia kylmän sodan jälkeisiä kriisinhallintaoperaatioita, joihin Suomi on osallistunut, tutkimukseeni valikoin YK-johtoisista, EU-johtoisista ja Nato-johtoisista operaatioista kustakin kaksi operaatiota, jotta saisin kuitenkin riittävän kattavan kuvan siitä, miten kutakin operaatiota on perusteltu ja näkykö perusteluissa eroja operaatioiden välillä.

Ehkä on syytä myös hieman avata selontekomenettelyä, jotta olisi helpompi ymmärtää mitä aineistona käyttämäni selontekoasiakirjat käytännössä ovat. Kriisinhallintalain 2 §:ssä todetaan, että ”päättöksen Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaan ja osallistumisen lopettamisesta tekee kussakin tapauksessa erikseen tasavallan presidentti valtioneuvoston ratkaisuehdotuksesta”. Ja lain 3 §:ssä jatketaan, ”ennen 2 §:ssä tarkoitettun

Suomen osallistumista koskevan ratkaisuehdotuksen tekemistä valtioneuvoston on kuultava eduskunnan ulkoasiainvaliokuntaa. Jos ratkaisuehdotus koskee sotilaallisesti erityisen vaativaa kriisinhallintatehtävää tai tehtävää, joka ei perustu YK:n turvallisuusneuvoston valtuutukseen, valtioneuvoston on ennen ratkaisuehdotuksen tekemistä kuultava eduskuntaa antamalla sille asiasta selonteko. Jos ratkaisuehdotus koskee enintään kymmenen henkilön määräämistä sotilaalliseen kriisinhallintatehtävään, valtioneuvoston on ennen ratkaisuehdotuksen tekemistä annettava asiasta selvitys eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle”. Aineistonani toimii siis kuusi tällaista lain 3 §:ssä mainitusta sotilaallisesti vaativasta kriisinhallintaoperaatiosta tehtyä selontekoa sekä niihin liittyvät mietinnöt ja lausunnot.

Tutkimukseni aineisto koostuu YK:n UNIFIL- ja MINURCAT-operaatioita, EU:n EUFOR Althea- ja EUFOR Tchad/RCA-operaatioita sekä Naton KFOR- ja ISAF-operaatioita koskevista asiakirjoista. Primaariaineisto koostuu valtioneuvoston selonteista ja niihin liittyvistä ulkoasiainvaliokunnan mietinnöistä ja puolustusvaliokunnan lausunnoista. Mietinnöt ja lausunnot olen liittänyt primaariaineistooni sen tähden, että selonteot eivät ole kielellisesti kovin monipuolisia, eikä niissä välttämättä ole tarpeeksi hakemaani informaatiota tutkimusongelmani kannalta. Ulkoasiainvaliokunnan mietinnöt ja puolustusvaliokunnan lausunnot tarjoavat usein selontekojä kattavammat perustelut ja selitykset esitetyille asioille, jolloin on oikeastaan vain luonnollista liittää ne osaksi primaariaineistoa. Selonteot ja muut asiakirjat on löydettävissä Internetistä eduskunnan sivuilta. Tässä tutkimuksessa tulen käyttämään selonteista ja niihin liittyvistä mietinnöistä ja lausunnoista nimitystä *selontekoasiakirjat* helpottaakseni tekstin lukua.

Käyttämiäni selontekoasiakirjoja ovat:

VNS 6/2006 vp. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon (UNIFIL, United Nations Interim Force in Lebanon) Libanonissa

*lisäksi PuVL 6/2006 vp.
UaVM 9/2006 vp.*

VNS 2/2009 vp. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen osallistumisesta YK:n kriisinhallintaoperaatioon Tshadissa ja Keski-Afrikan tasavallassa (United Nations Mission in the Central African Republic and Chad, MINURCAT)

*lisäksi PuVL 2/2009 vp.
UaVM 4/2009 vp.*

VNS 5/2004 vp. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen osallistumisesta EU:n sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon Bosnia-Hertsegovinassa (Althea)

*lisäksi PuVL 3/2004 vp.
UaVL 10/2004 vp.*

VNS 2/2007 vp. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen osallistumisesta Afganistanin ISAF-operaatioon, Suomen osallistumisesta EU:n sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon Tshadissa ja Keski-Afrikan tasavallassa (EUFOR Tchad/RCA) sekä sotilasosaston asettaminen korkeaan valmiuteen osana Ruotsin, Suomen, Viron, Irlannin sekä Norjan muodostaman EU:n taisteluosaston valmiusvuoroa 1.1.–30.6.2008

*lisäksi PuVL 2/2007 vp.
UaVM 11/2007 vp.*

VNS 2/1999 vp. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon (KFOR) Kosovossa

*lisäksi PuVL 2/1999 vp.
UaVM 5/1999 vp.*

VNS 5/2001 vp. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon (ISAF, International Security Assistance Force)

lisäksi UaVM 19/2001 vp.

1.4 Tutkimuksen teoreettinen viitekehys ja tutkimusmetodi

Tutkimuksessa havaintoja tarkastellaan tietystä, tarkasti määritellystä näkökulmasta, jota nimitetään teoreettiseksi viitekehyyksi (Alasuutari 1993, 69). Koska selontekoasiakirjoista löytyvät perustelut ovat erilaisia, on syytä myös käydä läpi nämä perustelut erilaisten viitekehysten kautta. Tutkimukseni aihe ei ole varsinaisesti uusi. Limnell ja Salonius-Pasternak (2009) ovat myös etsineet perusteluja Afganistanin ISAF-operaatioon osallistumiselle. Omassa tutkimuksessani tarkastelen aihetta kuitenkin laajemman aineiston kautta ja ISAF-operaatio on vain yksi osa aineistoani. Pysin lisäksi liittämään tutkimukseni tulokset laajempaan keskusteluun. Limnellin ja Salonius-Pasternakin teos ohjaa kuitenkin tutkimukseni kulkua siinä mielessä, että käytän heidän jakoaan sotilaallisiin ja poliittisiin perusteluihin omien tulosteni arvioinnissa. Teoreettinen viitekehyykseni perustuu muun muassa seuraavaksi mainittuihin teoksiin, joiden avulla pyrin selittämään turvallisuuden, uhkien ja toimijoiden roolia tutkimustuloksissani.

Käytän analyysissä muun muassa Buzanin, Waeverin ja Wilden turvallistamisen teoriaa, joka sisältää varteenotettavan uhan, uhkaa kuvailevan puheaktin ja kohteen, joka on turvallistettava (Buzan ym. 1998). Jotta turvallistaminen onnistuisi, yleisön täytyy vakuuttua uhan olemassaolosta, toisin sanoen on luotava kohteen olemassaoloa uhkaava diskurssi (Laitinen 1999, 153). Analyysissä on siis pyrkimyksenä selvittää muun muassa kuka turvallistaa mitä ja ketä varten ja millaisin seurauksin. Turvallistaminen on aina poliittinen valinta, samoin kuin turvallistamisen hyväksyminen (Buzan ym. 1998, 29). Turvallisuutta nimenomaan Suomen näkökulmasta on tarkastellut useampikin tutkija. Suomen turvallisuusympäristöä kylmän sodan jälkeisellä ajanjaksolla on tarkastellut Raitasalo (2008a) tutkimuksessaan *Turvallisuusympäristön muutos ja Suomen puolustus*. Tutkimuksen tarkoituksena on hahmottaa läntisen sodan kuvan muuttumista kylmän sodan jälkeen ja tunnistaa ne tekijät turvallisuusympäristön muutoksessa, jotka vaikuttavat Suomen turvallisuuspolitiikassa. Lisäksi analysoidaan, miten sodan kuvan muutos on vaikuttanut Suomen puolustusjärjestelmän kehittämiseen kylmän sodan jälkeen. Suomen 2000-luvun turvallisuuspoliittiset valinnat määrittivät Pekka Visurin (toim.) (2001) teoksessa *Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittiset linjaukset*. Teos koostuu useasta artikkelista, jotka käsittelevät Suomen turvallisuusympäristöä monesta näkökulmasta. Esimerkiksi Suomen turvallisuusympäristön muutosta on arvioinut Klaus Törnudd artikkelissaan *Globaalistuva maailma Suomen turvallisuuspoliittisena ympäristönä*. Törnudd näkee globalisaation yhtenä

merkittävimmistä tekijöistä niin kansainvälisen kuin kansallisen turvallisuuspoliittisen ympäristön muutoksessa. Artikkeleissa käsitellään myös muun muassa EU:n, Naton ja Venäjän vaikutuksia Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan.

Suomen puolustus- ja turvallisuuspolitiikkaa on tutkittu vähemmän uhkakuvien kautta. Tärkeimmäksi tutkimukseksi nousee Jarno Limnéllin (2009) väitöskirja *Suomen uhkakuvapolitiikka 2000-luvun alussa*. Limnéll (2009) puhuu paljon uhkakuvien rakentamisesta ja politisoinnista. Uhkakuvat liittyvät läheisesti myös turvallistamisen käsitteeseen, sillä turvallistaminen on prosessi, jossa rakennetaan uhkakuva tietystä asiasta (Limnéll 2009, 71). Tutkimuksessaan hän pyrkii analysoimaan sitä kontekstia, missä Suomen viralliset uhkakuvat rakennetaan. 2000-luvulla turvallisuus ja uhkakuvat ovat politisoituneet niin, että lähes kaikki mahdollinen on turvallistettavissa. Limnéll pyrkii tutkimuksessaan selvittämään, miten tietyt asiat ovat määritetty turvallisuuteen kuuluviksi valtion virallisiksi uhkakuviksi. Uhkakuviin liittyen olen tutustunut myös Jyri Raitasalon ja Joonas Sipilän (2007) Maanpuolustuskorkeakoulun työpaperiin *Mikä Suomea uhkaa? Laaja turvallisuuskäsitys ja uhkakuvapolitiikka näkökulmina Suomen turvallisuuspolitiikkaan*, joka käsittelee muun muassa poliittista taistoa turvallisuudesta ja uhkakuvista sekä turvallistamisen käsitettä. Samojen tutkijoiden toimittama (2008) teos *Sota – Teoria ja todellisuus: Näkökulmia sodan muutokseen* keskittyy sodan kuvaan kylmän sodan jälkeen. Sodan kuvaa ja erityisesti sen muutosta pohditaan muun muassa sotilaallisen kriisinhallinnan, asevoimien ammattimaistumisen ja ydinaseiden kautta. Teos auttaa ymmärtämään millaisena uhkana sotaa pidetään 2000-luvulla ja tulkitsemaan tutkimustuloksiani oikeassa kontekstissa.

Toimijoiden roolia koskeva kirjallisuus on tärkeää omalle tutkimukselleni, koska toimijuus on yksi analyysikysymyksistäni. Pyrin myös tulosten tulkinnassa pohtimaan toimijuuden merkitystä kriisinhallinnassa. Toimijoiden roolia Suomen turvallisuuspolitiikassa on arvioinut Kalevi Ruhala, Pekka Sivonen, Teija Tiilikainen ja Pauli Järvenpää (2003) tutkimuksessaan *Suomen turvallisuuspolitiikan vaihtoehdot*. Ruhala ym. ovat tutkimuksessaan tutustuneet niihin turvallisuuspoliittisiin vaihtoehtoihin, mitä Suomella on ja mitä sotilaallinen liittoutumattomuus Suomelle tarkoittaa 2000-luvulla. Suomen turvallisuutta tarkastellaan eri näkökulmista – niin EU:hun kuin Natoon nojaavana turvallisuusratkaisuna. Kriisinhallintaa toimijoiden näkökulmasta on arvioinut Jyri Raitasalo (2008b) Maanpuolustuskorkeakoulun työpaperissaan *Kriisinhallinta kriisissä?* Raitasalo arvioi kylmän sodan jälkeisen aikakauden kriisinhallintatehtäviä, niiden haasteita ja vaikutuksia länsimaisille toimijoille. Erityisesti

Raitasalo pohtii nopean toiminnan joukkojen tulevaisuutta ja pienempien eurooppalaisten valtioiden asemaa kriisinhallinnassa.

Tutkimusmenetelmäksi olen valinnut laadullisen sisällönanalyysin, koska uskon sen olevan asiakirjoista koostuvalle aineistolleni paras analyysimenetelmä. Sisällönanalyysi toimii dokumentaaristen aineistojen kohdalla systemaattisena ja objektiivisena tarkastelutapana. Dokumentti tulee tässä yhteydessä myös ymmärtää hyvin väljästi, kaikki artikkeleista ja kirjeistä haastatteluihin ja raportteihin ovat hyväksyttäviä dokumentteja. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105.) Sisällönanalyysi voidaan jakaa aineistolähtöiseen, teoriaohjaavaan ja teorialähtöiseen sisällönanalyysiin. Ensiksi mainitut analyysitavat eroavat toisistaan siinä, luodaanko käsitteet aineiston pohjalta itse vai tukeudutaanko analyysissä joihinkin jo tunnettuihin käsitteisiin. Teorialähtöinen analyysitapa eroaa toisista siinä, että koko analyysia ohjaa jokin jo tunnettu teoria tai käsitejärjestelmä. (emt., 116.)

Tutkimuksessani käytän teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä, joka etenee melko samalla tavalla aineistolähtöisen sisällönanalyysin kanssa, johon kuuluu *aineiston pelkistäminen, ryhmittely ja käsitteiden luominen* (emt., 110–111). Erona aineistolähtöisyyteen, teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä aineiston analyysissä voidaan aluksi edetä aineistolähtöisesti, mutta lopuksi analyysiin liitetään jokin ohjaava ajatus, kuten vaikka valmiiksi nimetyt kategoriat. Itse etenen analyysivaiheessa aluksi aineistolähtöisesti pelkistäen ja ryhmitellen, mutta loppuvaiheessa käsitteiden luomisen sijaan käytän valmiita, teoriasta lainattuja käsitteitä - tässä tutkimuksessa sotilaalliset ja poliittiset perustelut. Teoria siis ikään kuin auttaa analyysin etenemisessä. Käytännössä tutkimukseni etenee niin, että aloitan etsimällä aineistosta analyysikysymysteni mukaisesti toimijoita, toimintoja ja tavoitteita. Löytämäni tulokset pelkistän lyhyiksi fraaseiksi, jotka ryhmittelen sen mukaan, sisältävätkö ne esimerkiksi samoja ajatuksia tai koskevat samaa toimintaa. Ryhmiteltyäni fraasit niiden samankaltaisuuden perusteella lähden etsimään niille yhdistävää ilmaisua. Nämä lopulliset ilmaukset ryhmittelen vielä sotilaallisiin ja poliittisiin perusteluihin, jotka toimivat siis yläkäsitteinä ja joiden alla on useita alakäsitteitä.

1.5 Tutkimuksen eteneminen

Seuraavassa luvussa käsittelen hieman rauhanturvaamista ja kriisinhallintaa Suomen näkökulmasta. Luvussa 2.1 ja 2.2 tarkoituksena on avata sitä, *mitä* on päätetty tehdä ja *kenen* kanssa. Pyrin kartoittamaan Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittisia linjauksia kylmän sodan jälkeisellä ajalla. Esittelen myös sekä kansainvälisiä toimijoita että niitä operaatioita, joista tämän tutkimuksen aineisto koostuu. Luku 2.3 taas keskittyy enemmänkin avaamaan sitä, *miksi* tehdään niin kuin tehdään. Pyrin esittelemään, millaista turvallisuus- ja uhkakuvapolitiikkaa ja millaisia toimijoita löytyy kriisinhallintaoperaatioiden taustalta, jotta voitaisiin paremmin ymmärtää aineistosta löytyneiden perustelujen merkityksiä.

2 SUOMI JA KRIISINHALLINTA

2.1 Kriisinhallinta Suomen turvallisuuspolitiikassa

Kriisinhallintaan osallistumisen taustalla olevaa politiikkaa on hyvä tarkastella Suomen turvallisuuspoliittisten linjausten kautta. Näitä linjauksia määritetään muun muassa valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisissa selonteoissa, jotka on julkaistu vuosina 1995, 1997, 2001, 2004, 2009 ja 2012. Selonteoissa määritellyt turvallisuus- ja puolustuspolitiikan tavoitteet ja tehtävät peilaavat aikansa niin kansallista kuin kansainvälistäkin turvallisuustilannetta. Mielenkiintoista onkin tarkastella selontekoja lineaarisesti niin, että on mahdollista nähdä, miten turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa on muuttunut kylmän sodan jälkeisinä vuosikymmeninä. Myös kansainvälinen rauhanturvaaminen tai kriisinhallinta nähdään selonteoissa osana Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa ja näin ollen selonteoissa määritellään myös kriisinhallinnan toimintalinjat.

2.1.1 Suomen turvallisuuspoliittiset linjaukset

Vuoden 1995 turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa (VNS 1/1995 vp) turvallisuuspolitiikan uusia linjauksia määritellään uuden maailmanjärjestyksen kautta. Kylmän sodan loppumisen tuomat mahdollisuudet vaikuttavat vahvasti siihen, millaista ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa Suomi aikoo jatkossa harjoittaa. Suomen turvallisuuspolitiikan perustehtävinä pidetään *itsenäisyyden säilyttämistä, perusarvojen turvaamista ja poliittisen toimintakyvyn takaamista*. Turvallisuuspolitiikan tavoitteita ovat suomalaisten arvojen ja yhteiskunnan rakenteiden turvaaminen uhilta sekä niiden kehittäminen hyväksi katsottuun suuntaan. Selonteossa todetaan, että epävakaiden olojen ja konfliktienhallinta on Euroopassa tärkeimpiä turvallisuuspoliittisia tehtäviä, johon jokaisen Euroopan maan tulee osallistua. Valmiuksien kehittäminen rauhanturvatehtäviin luetaan osaksi Suomen turvallisuuspolitiikan tavoitteita. Todetaan myös, että tarve Suomen itsenäiseen ja uskottavaan puolustukseen on säilynyt kylmän sodan loppumisesta huolimatta. Selonteossa kerrotaan, että uusien olosuhteiden myötä Suomessa pyritään vastedes aktiivisesti osallistumaan kansainväliseen

turvallisuuspoliittiseen yhteistyöhön konfliktien estämiseksi ja ratkaisemiseksi. Suomi pyrkii myös tukemaan EU:n kriisinhallintakyvyn kehittämistä ja kriisinhallintaosallistuminen nähdään uutena turvallisuuspolitiikan välineenä ja puolustuskyvyn vahvistajana.

Vuoden 1997 turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko (VNS 1/1997 vp) poikkeaa edellisestä siinä, että rauhanturvaaminen ymmärretään nyt vaativampana toimintana kuin aikaisemmin. Rauhanturvalakia on muutettu niin, että Suomi voi osallistua laajennettuun rauhanturvaamiseen. Suomen turvallisuuspolitiikan perustehtävät ovat pysyneet samoina ja turvallisuuspolitiikan toimintalinjan kivijalkoja ovat *sotilaallinen liittoutumattomuus, uskottava itsenäinen puolustus ja EU-jäsenyys*. Pyritään siihen, että käytössä on parhaimmat mahdolliset keinot huolehtia Suomen turvallisuudesta kaikissa tilanteissa. Kansainvälinen turvallisuus taas perustuu selonteon mukaan yhteistyöhön ja yhteisvastuuseen. Osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan kasvattaa merkitystään Suomen turvallisuuspolitiikassa ja se edistää Suomen turvallisuusetuja. Tavoitteena on kehittää puolustusvoimia vastaamaan uusiin sotilaallisiin uhkiin.

Vuoden 2001 valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa (VNS 2/2001 vp) globalisaation vaikutus ja kansainvälisen yhteistyön tiivistyminen näkyy entistä selvempänä. Turvallisuuspolitiikan toimintalinja on sisällöltään säilynyt periaatteessa samana, mutta painotus on muuttunut. Tärkeimpiä tekijöitä ovat *uskottavan puolustuskyvyn ylläpitäminen ja kehittäminen, pysyminen vallitsevissa oloissa sotilaallisesti liittoutumattomana sekä osallistuminen kansainväliseen yhteistyöhön turvallisuuden ja vakauden vahvistamiseksi*. Aikaisempaan selontekoon verrattuna EU-jäsenyyttä ei nosteta enää esiin kansainvälisessä viitekehyksessä, vaan puhutaan vain yleisesti kansainvälisestä yhteistyöstä. Erityisesti on aiempaa kovempi pyrkimys tiivistää yhteistyötä Naton kanssa. Selonteossa todetaan tärkeäksi osallistua Nato-johtoisiin kriisinhallintaoperaatioihin. Suomi kehittää sotilaallisia valmiuksiaan hyödyntäen rauhanturvaamis- ja kriisinhallintatehtävistä saatuja kokemuksia. Todetaan myös, että Suomi toimii aktiivisesti EU:n kriisinhallintakyvyn kehittämiseksi. Ensimmäistä kertaa selonteossa painotetaan myös siviilikriisinhallinnan merkitystä ja kehittämisen tärkeyttä.

Vuoden 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko (VNS 6/2004 vp) sijoittuu ajallisesti syyskuun 11. päivän terrori-iskujen jälkeiseen maailmaan. Siksi selonteossa käsitellään terrorismin käsitettä laajemmin kuin aikaisemmissa selonteoissa. Selonteossa todetaan, että Suomi osallistuu aktiivisesti EU:n terrorismin vastaisen toiminnan

kehittämiseen. Turvallisuuspolitiikan toimintalinja perustuu selonteossa *uskottavaan kansalliseen puolustukseen, yhteiskunnan toimivuuteen ja johdonmukaiseen ulkopolitiikkaan sekä vahvaan kansainväliseen asemaan ja aktiiviseen toimintaan Euroopan unionin jäsenenä*. Lisäksi korostetaan yhteistä vastuunkantoa kansainvälisestä turvallisuudesta ja vakaudesta. EU on taas Suomelle tärkein turvallisuustoimija kansainvälisessä viitekehyksessä, ja selonteossa todetaankin Suomen tukevan EU:n itsenäistä kriisinhallintakykyä ja sen vahvistamista. Naton kanssa yhteistyötä jatketaan entiseen tapaan, mutta myös EU:n ja Naton yhteistyön tärkeyttä Suomen kannalta korostetaan aikaisempaa enemmän. EU nähdään myös Suomelle tärkeimpänä toimijana siviilikriisinhallinnan kehittämisessä. Kansainvälinen sotilaallinen kriisinhallinta on edelleen tärkeä osa Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa ja se tukee Suomen omaa puolustusta. Sotilaallista liittoutumattomuutta ei ole selonteossa sisällytetty enää turvallisuuspolitiikan toimintalinjan perustekijöihin, mutta Suomi edelleen ylläpitää ja kehittää puolustuskykyään sotilaallisesti liittoutumattomana maana turvallisuusympäristön muutoksia seuraten.

Vuoden 2009 turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa (VNS 1/2009 vp) kiinnitetään huomiota terrorisminvastaiseen taisteluun ja ehkäisyyn sekä Euroopan unionin lisääntyneeseen kriisinhallintaan. EU näyttäytyy edelleen Suomelle tärkeimpänä toimijana monien ulkoisten uhkien torjumiseen. Todetaan, että koska unioni on ottamassa vastuulleen yhä vaativampia operaatioita, on Suomenkin kehitettävä valmiuskykyään. Myös Naton kanssa tiivistetään edelleen yhteistyötä. Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan tärkeimmiksi tehtäviksi luetaan *Suomen itsenäisyyden ja koskemattomuuden turvaaminen, väestön turvallisuuden edistäminen sekä yhteiskunnan toimivuuden ylläpito*. Toimintalinja ei ole juurikaan muuttunut aikaisemmasta selonteosta, ja EU on edelleen Suomelle tärkein kansainvälinen viitekehys. Kansallista turvallisuutta edistetään parhaiten kansainvälisellä yhteistyöllä, ja Suomi pyrkiikin edistämään EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimintakykyä sekä osallistumaan yhteiseen vastuunkantoon kansainvälisestä turvallisuudesta. Myös globaalissa toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset huomioidaan laajan turvallisuuskäsityksen mukaisesti Suomen turvallisuuspoliittisessa toimintalinjassa. Selonteossa todetaan myös, että osallistumista YK:n kriisinhallintaan tulisi lisätä. Lisäksi tiivistä yhteistyötä muiden Pohjoismaiden kanssa jatketaan ja sotilaallista yhteistyötä kehitetään.

Uusimmassa, vuoden 2012 valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa (VNS 6/2012 vp) turvallisuuspolitiikan tehtävät eivät ole muuttuneet vuoden 2009

selonteosta. Puolustuspolitiikan tavoitteiksi listataan *uskottavan puolustuskyvyn ylläpitäminen, puolustuksen kehittäminen sekä kansainvälisen puolustusyhteistyön kehittäminen*. Kriisinhallinta nähdään edelleen hyvänä keinona kantaa kansainvälistä vastuuta, kohottaa kansainvälistä painoarvoa sekä kehittää osaamista, ja laaja-alainen kriisinhallintaosallistuminen nähdään yhtenä tärkeimmistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikan toiminnoista. Euroopassa pitkittynyt talouskriisi on aiheuttanut selonteossa huolta myös turvallisuuden näkökulmasta. Suomi pyrkii entistä enemmän edistämään EU:n merkitystä Euroopan vakauden turvaamisessa sekä vahvistamaan tämän roolia turvallisuusyhteisönä. Tiivistyvä pohjoismainen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittinen yhteistyö luo vakautta Pohjois-Euroopassa sekä vahvistaa Pohjoismaiden roolia kansainvälisenä toimijana. Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittinen toimintalinja vuoden 2012 selonteossa perustuu *vahvaan ja avoimeen sitoutumiseen eurooppalaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön*. Tätä toteutetaan käytännössä kehittyvää EU:n turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa tukemalla, Nato-kumppanuutta ylläpitämällä, pohjoismaista yhteistyötä tiivistämällä sekä kansainvälisiin kriisinhallintaoperaatioihin aktiivisesti osallistumalla. Kriisinhallinnalla edelleen pyritään tukemaan konfliktien ratkaisua, turvallisuutta ja vakautta maailmalla sekä vahvistamaan turvallisuutta, kansainvälistä roolia ja puolustuskykyä Suomessa. Suomi pyrkii myös tulevaisuudessa edistämään turvallisuuttaan hyväksi havaituilla keinoilla, kuten ylläpitämällä uskottavaa puolustuskykyä sekä osallistumalla kriisinhallintaan ja kansainväliseen yhteistyöhön.

Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kivijalat ovat siis säilyneet lähes kahden vuosikymmenen ajan melkein samoina, ainoastaan painotus on muuttunut. Esimerkiksi sotilaallista liittoutumattomuutta ei enää korosteta viimeisimmissä selonteoissa, vaikka se oli yksi tärkeimmistä toimintalinjoista vielä 1990-luvulla. Tämä johtune yhteistyön tiivistämisestä kansainvälisten turvallisuusjärjestöjen kanssa siihen pisteeseen, että Suomi on oikeastaan enää vain nimellisesti sotilaallisesti liittoutumaton. Suomi on kehittänyt sotilaallisia käytäntöjään mahdollisimman yhteensopiviksi niin EU:n kuin Natonkin sotilaalliseen toimintaan. Kriisinhallintaosallistuminen nähdään yhtenä tärkeimmistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikan välineistä ja tämä ei ole muuttunut koko sinä aikana, kun turvallisuus- ja puolustuspoliittisia selontekoja on julkaistu. Uskottavan puolustuskyvyn ylläpitäminen ja kehittäminen liittyy tiiviisti kriisinhallintaan, sillä osallistuminen kriisinhallintatehtäviin antaa Suomelle mahdollisuuden sekä kehittää että näyttää maailmalle osaamistaan. Kansainvälinen kriisinhallintaosallistuminen merkitsee Suomelle mahdollisuutta

parantaa turvallisuutta niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Kansainvälinen turvallisuus on myös nykyään turvallisuuspoliittisesti yhtä tärkeää kuin kansallinenkin, sillä globaalit uhat ja niiden vaikutukset leviävät Suomeen asti jos ei niitä ajoissa torjuta. Silmien ummistaminen ongelmilta on globaalissa maailmassa mahdotonta ja siksi vaaditaan länsimailta yhteistä vastuunkantoa, mitä Suomi onkin selonteissa korostanut osana turvallisuuspoliittista toimintalinjaansa. Yhteinen turvallisuusrintama olisi pystyttävä nyt myös ylläpitämään Eurooppaa vaivaavista taloudellisista ja poliittisista ongelmista huolimatta. Vuoden 2012 turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa tulee esille kasvava huoli Euroopan yhtenäisyyden säilymisestä ja turvallisuustilanteen horjumisesta, mutta se saa Suomen työskentelemään vain lujempaa yhteisen turvallisuuden puolesta. Nähtäväksi jää, miten turvallisuuden nähdään muuttuneen Euroopassa ja maailmalla seuraavassa turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa.

2.2 Sotilaallinen kriisinhallinta

Suomi harjoittaa turvallisuus- ja puolustuspoliittisen linjansa mukaisesti aktiivisesti sotilaallista kriisinhallintaa yhteistyössä kansainvälisten toimijoiden kanssa. Näistä toimijoista Suomelle tärkeimpiä ovat YK, EU ja Nato. Seuraavaksi pyrin käsittelemään nykyistä kansainvälisen kriisinhallinnan tilaa toimijoiden kautta sekä esittelemään tässä tutkimuksessa aineistona toimivat kriisinhallintaoperaatiot.

Erityisesti Nato ja EU ovat pyrkineet 2000-luvulla kehittämään nopean toiminnan joukkojaan. Suomi on tietoinen tästä kehityksestä. Esimerkiksi EU on perustanut taisteluosastoja, joiden toiminta perustuu Länsi-Euroopan unionin (WEU) aikoina luotuihin Petersbergin tehtäviin. Tehtävistä päätettiin Petersbergin julistuksessa jo vuonna 1992, ja nykymuodossaan niitä ovat ”EU:n perussopimuksessa määritellyt kriisinhallintatehtävät: humanitaariset ja pelastustehtävät, rauhanturvaaminen, taistelujoukkojen tehtävät kriisinhallinnassa, mukaan luettuina rauhanpalauttaminen; sekä ns. tarkennetut tehtävät: aseidenriisunta, neuvonta ja tuki sotilasasioissa, konfliktinesto ja konfliktin jälkeinen vakauttaminen (Ulkoasiainministeriö, Petersbergin tehtävät)”. EU:n taisteluosastoja on kerrallaan valmiudessa kaksi ja niiden tulee olemaan valmiita toimeenpanemaan kaikkia Petersbergin tehtäviä kymmenen päivän kuluessa tehtävänannosta. Taisteluosastot on mahdollista pitää myös omana erillisenä kriisinhallintajoukkona tai tarvittaessa lähettää osaksi isompaa operaatiota ja niiden tarkoitus

on myös tukea YK:n operaatioita. Taisteluosastot eivät varsinaisesti tarvitse YK:n mandaattia toiminnalleen, mutta tarkoitus on kuitenkin toimia yhteistyössä YK:n kanssa ja sen valtuutuksella. (VNS 2/2007 vp.) Suomella on oma, Suomen kansanvälinen valmiusjoukko (SKVJ), joka koostuu erityyppisistä osastoista. Valmiusjoukot ovat 30 päivän lähtövalmiudessa, mutta suurin osa on mahdollista saada tehtävää suorittamaan jo kahdessa viikossa (Salonius-Pasternak & Visuri 2006, 44). Suomi on siis varautunut myös nopeaa toimintaa vaativiin tehtäviin ja varmistaa tällä tavoin mahdollisuuden tukea itselleen tärkeitä toimijoita.

Turvallisuustoimijoista myös YK on pyrkinyt 2000-luvulla tehostamaan toimintaansa niin, että se pystyy paremmin vastaamaan vaativimpien operaatioiden vaatimuksia. Kimmokkeena tälle ovat olleet useat epäonnistumiset esimerkiksi Somaliassa ja Ruandassa 1990-luvulla. Myös Suomi on tukenut YK:n rauhanturvaamis- ja kriisinhallintarakenteiden kehittämistä esimerkiksi UNSAS-järjestelmän (United Nations Standby Arrangements System) kautta. (Salonius-Pasternak & Visuri 2006, 51.) Samalla, kun Suomi on osallistunut entistä enemmän EU:n kriisinhallintaoperaatioihin, YK:n operaatioihin osallistuminen on pääasiassa kylmän sodan jälkeen vähentynyt. Nato on noussut myös tärkeäksi turvallisuustoimijaksi, ja Suomi on kylmän sodan jälkeen tehnyt hyvinkin tiivistä yhteistyötä Naton kanssa. Suomi pystyy tarjoamaan Natolle erikoisosaamistaan erityisesti johtamis- ja viestijärjestelmien ylläpidon ja CIMIC-toiminnan saralla ja Suomi onkin ollut esimerkiksi Afganistanissa mukana kehittämässä molempia osaamisalueita.

Uusi kriisinhallinnan osa-alue muodostuu meri- ja ilmavoimien valmiusjoukoista, joita Suomi on kehittänyt käytettäväksi joko YK:n, EU:n tai Naton johtamissa operaatioissa (Salonius-Pasternak & Visuri 2006, 51). Tällaisiin operaatioihin osallistuminen palvelee myös Suomen omia pyrkimyksiä kehittää osaamistaan eri aloilla, ja sitä kautta se parantaa Suomen maanpuolustusta. Vaikka ilmavoimien valmiuosaston kehittäminen on tehnyt mahdolliseksi osallistua kansainvälisiin operaatioihin, se on auttanut myös vahvistamaan Suomen ilmapuolustusta. Osallistuminen kansainvälisiin kriisinhallintaoperaatioihin kehittää samalla kansallista maanpuolustuskykyä koulutuksen ja kokemuksen kautta.

2.2.1 YK:n kriisinhallintaoperaatiot

YK:n rauhanturvatehtävät ovat olleet Suomelle ensimmäinen kosketuspinta kansainvälisten konfliktien hallintaan. Monen vuosikymmenen ajan YK-johtoinen rauhanturvaaminen edusti Suomelle mahdollisuutta osallistua kansainväliseen yhteistyöhön rauhan ja turvallisuuden puolesta. YK on aina painottanut humanitaarista toimintaa ja siviilikriisinhallintaa osana kriisinhallintaa ja sotilaallinen kriisinhallinta onkin vain yksi YK:n kriisinhallinnan muoto. Suomi haluaa tukea YK:n kriisinhallintaa niin sotilaallisesti kuin siviilikriisinhallinnan kautta, vaikka osallistuminen YK-johtoisin kriisinhallintaoperaatioihin on vähentynyt viime vuosina. Suomi on kuitenkin halunnut lisätä YK-johtoisin operaatioihin osallistumista (ks. esim. VNS 6/2006 vp). YK:lla on tällä hetkellä 14 aktiivista kriisinhallintaoperaatiota, joiden parissa työskentelee yli 93 000 henkilöä. Vuoden 2013 alussa noista henkilöistä suomalaisia oli 201. (UN Monthly Summary of Contributions.) Libanonin UNIFIL-operaatiossa toimii 175 suomalaissotilasta, loput työskentelevät pääasiassa asiantuntijatehtävissä YK:n muissa operaatioissa (UN Mission's Summary detailed by Country).

UNIFIL

YK:n UNIFIL-operaatio (United Nations Interim Force In Lebanon) on perustettu 1978. Sen nykyisinä tehtävinä on tukea Libanonin asevoimia ja väestöä sekä valvoa sinistä linjaa, joka kulkee Libanonin ja Israelin rajalla. Pyrkimys on lopettaa osapuolten väliset vihollisuudet. Operaatio alkoi perinteisenä YK:n rauhanturvaamistehtävänä, mutta sen mandaattia muutettiin vuoden 2006 sodan jälkeen niin, että kansainvälisillä joukoilla on valtuutus ryhtyä kaikkiin tarvittaviin toimiin, myös kuolettavan voiman käyttöön, tehtäviensä toteuttamiseksi. (VNS 6/2006 vp.) Näin ollen operaatio on saanut laajennetun kriisinhallintaoperaation luonteen, eikä sitä voi kutsua enää perinteiseksi rauhanturvatehtäväksi. Suomi on aiemmin ollut UNIFIL-operaatiossa vuosina 1982–2001 sekä 2006–2007. Vuoden 2012 toukokuussa suomalaiset palasivat operaatioon uudentyypisellä kokoonpanolla sekä toimintaperiaatteella. Suomi osallistuu operaatioon osana irlantilaisjohtoista pataljoonaa, mutta tarkoitus olisi ottaa pataljoonan johtovastuu loppusyksystä 2013. (Puolustusvoimien kansainvälinen kriisinhallinta, Libanon, Suomen osallistuminen.) Suomen tämänhetkinen osallistumismäärä UNIFIL-operaatiossa on 175 sotilasta. Se on enemmän kuin Suomella on missään muussa

kansainvälisessä sotilaallisessa kriisinhallintaoperaatiossa juuri nyt (Ulkoasiainministeriö 2013, kartta).

MINURCAT

2000-luvun alussa puhjennut Darfurin kriisin vaikutukset ulottuivat myös Sudanin naapurimaihin Tshadiin ja Keski-Afrikan tasavaltaan, jotka olivat jo pitkään muutenkin kärsineet sisäisestä epävakauksesta. Vuonna 2007 Tshadiin ja Keski-Afrikan tasavaltaan suunniteltiin sekä YK:n MINURCAT (United Nations Mission in the Central African Republic and Chad) että EU:n EUFOR Tchad/RCA-operaatiot. YK:n operaation tehtävänä oli kouluttaa paikallisia poliiseja, parantaa ihmisoikeustilannetta ja suojella paikallista väestöä. EU:n sotilaallisen kriisinhallintaoperaation tehtävänä oli turvata olosuhteet työskentelylle alueella. (VNS 2/2007 vp.) YK:n turvallisuusneuvosto päätti laajentaa MINURCAT-operaatiotaan sotilaallisella komponentilla perustaen päätöksensä YK:n peruskirjan VII lukuun, kun vastuu alueen sotilaallisesta kriisinhallinnasta siirtyi vuoden 2009 lopulla EU:n EUFOR Tchad/RCA-operaatiolta YK:lle. Nyt jo päättyneen laajentuneen MINURCAT-operaation tavoitteina oli parantaa turvallisuustilannetta ja edistää pakolaisten paluuta, humanitaarista toimintaa ja jälleenrakennusta. Suomi teki päätöksen siirtää EUFOR Tchad/RCA-operaatiossa palvelleet suomalaissotilaat MINURCAT-operaation alaisuuteen. Vuoden 2010 lopulla myös MINURCAT-operaation mandaatti tuli päätökseensä ja tshadilaiset halusivat ottaa vastuun siviilien puolustamisesta omalla alueellaan. (VNS 2/2009 vp., UN Missions MINURCAT)

2.2.2 EU:n kriisinhallintaoperaatiot

EU:n kriisinhallinta on Suomelle tärkeimpiä keinoja osallistua yhteiseen vastuunkantoon turvallisuudesta ja vakauksesta maailmalla. EU:n sotilaalliset kriisinhallintatehtävät tarjoavat suomalaisille saman mahdollisuuden kokemuksen ja maineen kartuttamiseen kuin Natonkin kriisinhallintatehtävät, mutta sen lisäksi Suomella on mahdollisuus osoittaa sitoutumistaan EU:n yhteiseen turvallisuuspolitiikkaan. Kriisinhallintatehtävät ovat muuttuneet yhä haasteellisemmiksi. EU pyrkii koko ajan kehittämään kriisinhallinnan välineitään niin, että ne

vastaavat Euroopan yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan (YTPP) tehtäviä ja tavoitteita. Ensimmäinen EU:n sotilaallinen kriisinhallintaoperaatio, johon myös Suomi osallistui, oli EUFOR Althea-operaatio. Sen jälkeen EU on johtanut sotilaallisia kriisinhallintaoperaatioita muun muassa Makedoniassa, Kongon demokraattisessa tasavallassa sekä Tshadissa. Vuoden 2013 alussa käynnissä olevia EU-johtoisia sotilaallisia operaatioita olivat EUFOR Althea, EUTM Somalia ja EUNAVFOR Atalanta, joiden yhteenlaskettujen kansainvälisten joukkojen määrä on hieman yli 2000 sotilasta. Lisäksi suunnitteilla alkavaksi vuonna 2013 oli operaatio EUTP Mali. Sotilaallisten operaatioiden lisäksi vuoden 2013 alussa EU:lla oli käynnissä useita siviilikriisinhallintaoperaatioita, joiden joukkovahvuus oli melkein 3500 henkilöä. (EU operations.)

EUFOR ALTHEA

EU:n ensimmäinen sotilaallinen kriisinhallintaoperaatio sijoittui Bosnia-Hertsegovinaan, jossa EU:lla oli jo valmiiksi käynnissä kaksi siviilikriisinhallintaoperaatiota. EUFOR Althea-operaation oli tarkoitus täyttää Naton SFOR-operaation jättämä paikka maassa, jossa turvallisuustilanne oli kyllä parantunut, mutta yleinen epävakaus vaati silti kansainvälistä läsnäoloa. Suomi osallistui sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon noin 200 sotilaalla, jonka lisäksi EU:n siviilikriisinhallintaoperaatioissa palveli parisenkymmentä henkilöä (VNS 5/2004 vp.) Maan turvallisuustilanteen parantuessa myös kansainvälistä läsnäoloa on voitu vähentää. EUFOR Althea-operaatiossa Bosnia-Hertsegovinassa oli vuoden 2013 alussa suomalaissotilaita enää vain 9 (Ulkoasiainministeriö 2013, kartta).

EUFOR TCHAD/RCA

EU:n sotilaallisen kriisinhallintaoperaation tehtävinä Tshadissa ja Keski-Afrikan tasavallassa oli tukea Darfurin kriisin seurauksena alueen heikentyneen humanitaarisen ja turvallisuustilanteen parantamista sekä edellytysten luomista alueen jälleenrakennukselle ja sitä kautta pakolaisten paluulle. EUFOR Tchad/RCA-operaation tehtävänä oli myös tukea YK:n MINURCAT-operaatiota turvaamalla YK-joukkojen toimintamahdollisuudet. EU:n operaatio oli siis osa laajempaa, YK:n mandaatilla toimivaa kansainvälistä läsnäoloa alueella. EU:n operaatio käynnistyi tammikuussa 2008, hieman YK:n MINURCAT-operaation

käynnistämisen jälkeen. Operaatio oli suurin ja monikansallinen EU:n tähänastisista Afrikkaan sijoituvista operaatioista, joukkojen vahvuus oli 3700 sotilasta. EUFOR Tchad/RCA-operaatio päättyi YK:n turvallisuusneuvoston mandaatin mukaisesti 15.3.2009, jolloin YK jatkoi alueella omalla, laajennetulla operaatiollaan. (VNS 2/2009 vp; EU completed operations.)

2.2.3 Naton kriisinhallintaoperaatiot

Nato on hallitustenvälinen yhteistyöjärjestö, joka pyrkii poliittisin ja sotilaallisin keinoin suojelemaan jäsenmaidensa turvallisuutta kaikissa tilanteissa. Sotilaallinen toiminta on alisteista poliittiselle päätöksentekoaikavälille ja Nato ei voi järjestönä ryhtyä mihinkään ilman jokaisen jäsenmaan suostumusta. Kun kylmä sota ei enää määrittele Naton luonnetta, sen uusiksi tehtäviksi lukeutuvat kriisinhallinta, yhteinen puolustus ja turvallisuutta tukeva yhteistyö muiden järjestöjen ja valtioiden kanssa. Suurimmat tämän hetkiset Nato-johtoiset operaatiot ovat Afganistanin, Kosovon ja Libyan kriisinhallintaoperaatiot (ISAF, KFOR ja OPU), joista Suomi on mukana kahdessa ensiksi mainitussa. (Ulkoasiainministeriö, Pohjois-Atlantin liitto.) 1990-alusta alkaen kriisinhallintakoneistoaan ja rakenteitaan kehittänyt Nato on nykyään suurimpia toimijoita kansainvälisessä kriisinhallinnassa ja tälläkin hetkellä yli 110000 sotilasta on mukana Nato-johtoisissa operaatioissa ympäri maailmaa. Suurin osa joukoista, 102000 sotilasta, on sijoitettuna Afganistaniin. (NATO operations and missions.)

KFOR

Jugoslavian liittotasavallan presidentti Milosevic hyväksyi kesäkuussa 1999 rauhansuunnitelman koskien Kosovon kriisiä. Naton ja Jugoslavian liittotasavallan välillä käynnistettiin neuvottelut Jugoslavian liittotasavallan joukkojen vetäytymisestä Kosovosta ja Nato-johtoisten rauhanturvajoukkojen saapumisesta Kosovoon. KFOR-operaatiolla (Kosovo Force) on YK:n turvallisuusneuvoston valtuutus ja monet Naton ulkopuoliset maat osallistuvat operaatioon, Suomi mukaan lukien. Operaation tehtäviä oli muun muassa valvoa tulitaukoa ja tarvittaessa pakottaa kriisin osapuolet siihen, varmistaa Jugoslavian liittotasavallan joukkojen vetäytyminen, varmistaa yleinen turvallisuus ja järjestys, edistää

sellaista turvallista ympäristöä, johon pakolaiset voivat palata, sekä turvata olosuhteet kansainväliselle siviilioperaatiolle sekä muille kansainvälisille järjestöille (VNS 2/1999 vp.) Suomella on ollut parhaimmillaan noin 400 sotilasta operaatiossa, mutta Kosovon parantuneen turvallisuustilanteen myötä kansainvälisiä joukkoja on vähennetty (Ulkoasiainministeriö, KFOR). Operaatiossa oli vuoden 2013 alussa 23 suomalaissotilasta (Ulkoasiainministeriö 2013, kartta).

ISAF

Vuoden 2001 lopulla käynnistyneellä, turvallisuusneuvoston valtuuttamalla YK-johtoisella ISAF-operaatiolla (International Security Assistance Force) oli tarkoitus taleban-hallinnon kukistuttua tukea rauhanturvatoiminnan, humanitaarisen avun ja jälleenrakennustyön kautta maan väliaikaishallintoa pyrkimyksissään rauhoittaa tilanne Afganistanissa (VNS 5/2001 vp). Tehtävä vaikeutui, kun talebanit ryhtyivät vastatoimiin pian sen jälkeen, kun kansainväliset kriisinhallintajoukot saapuivat maahan. Vuonna 2003 ISAF-operaatio muuttui Nato-johtoiseksi. Operaation haastavia tehtäviä ovat siitä asti olleet turvallisen toimintaympäristön luominen avustus- ja jälleenrakennustoiminnalle yhteistyössä paikallisten viranomaisten kanssa sekä Afganistanin armeijan ja poliisivoimien koulutus ja kehittäminen. Afganistan ei ole ollut olosuhteiltaan helppo kriisinhallintakohde. Viranomaisten korruptoituneisuus on vaikeuttanut tehtävien ja turvallisuusvastuun siirtämistä Afganistanin omille poliisivoimille ja armeijalle, mikä olisi lopullinen tarkoitus kansainvälisten joukkojen poistuessa vuoden 2014 loppuun mennessä. Oletettavasti kansainvälisiä joukkoja tullaan tarvitsemaan kuitenkin sen jälkeenkin, ainakin koulutustehtävissä ja avustus- ja jälleenrakennustoiminnassa. ISAF-operaatiossa on tällä hetkellä 142 suomalaista. (Ulkoasiainministeriö, ISAF.) Suomella oli vuoden 2013 alussa Afganistanin siviilikriisinhallintaoperaatioissa yli 30 henkilöä (Ulkoasiainministeriö 2013, kartta).

2000-luvulla valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisissa selonteoissa peräänkuulutettu tavoite osallistua enemmän YK-johtoisiin operaatioihin on tuottanut tulosta. Vuoden 2013 alussa Suomella oli eniten sotilaita YK-johtoisissa operaatioissa ja yllättäen vähiten sotilaita EU-johtoisissa operaatioissa, vaikka selonteoissa korostetaan Suomen vahvaa tukea EU:n kriisinhallinnalle. Tosin kylmän sodan jälkeen oli pitkä ajanjakso, jolloin YK-johtoinen kriisinhallinta jäi hyvin vähiin ja EU:n ja Naton operaatioihin panostettiin

tuntuvasti. Siviilikriisinhallintaoperaatioissa Suomella oli vuoden 2013 alussa eniten henkilöstöä nimenomaan EU-johtoisissa tehtävissä. Tästä voi ainoastaan päätellä, että Suomi pyrkii panostamaan kansainväliseen kriisinhallintaan tasapuolisesti tärkeäksi näkemiensä toimijoiden johdolla. Tätä aihetta tulen käsittelemään tarkemmin perustelujen kohdalla.

2.3 Kriisinhallinnan historiallinen konteksti

Suomen osallistumista kriisinhallintatehtäviin maailmalla on hyvä tarkastella myös hieman historiallisesta näkökulmasta. Kylmän sodan loppuminen merkitsi Suomelle paljon ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kannalta ja se on näkynyt myös kriisinhallinnan saralla. Ajallisesti kansainvälisen kriisinhallinnan tarkastelujakso tässä tutkimuksessa sijoittuu kylmän sodan päättymisestä tähän päivään. Tälle aikajanelle sijoittuu tutkimuksessa tarkasteltavana olevat kriisinhallintaoperaatiot. Tutkimukseni aiheena on tarkastella Suomen osallistumista kansainvälisiin kriisinhallintaoperaatioihin kylmän sodan jälkeen, mutta pystyäkseen ymmärtämään muutoksen, on myös tarkasteltava kriisinhallintaosallistumista kylmän sodan aikana. Seuraavissa kappaleissa käydään läpi niitä taustatekijöitä, joiden voin kuvitella vaikuttavan Suomen halukkuuteen osallistua kansainvälisiin kriisinhallintaoperaatioihin. Tällaisiksi taustatekijöiksi ymmärrän ainakin turvallisuuspoliittisen ympäristön, toimijoiden roolin sekä poliittiset ja sotilaalliset uhkakuvat. Pyrin vertaamaan nykytilannetta kylmän sodan aikaiseen tilanteeseen ja tätä kautta osoittamaan havaittavissa olevan muutoksen. Tarkastelemalla myös kylmän sodan aikaista turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa sekä sen muutosta, pystyn ymmärtämään paremmin tutkimustulosteni historiallista kontekstia.

2.3.1 Turvallisuuspoliittinen ympäristö

Suomessa on kylmän sodan päättymisen jälkeen tapahtunut huomattavia muutoksia turvallisuuspoliittisen ympäristön hahmottamisessa. Kylmän sodan aikana Suomen turvallisuuspolitiikka oli käytännössä yhtä kuin ulkopolitiikka ja sen pyrkimyksenä oli pitää Suomi suurvaltojen konfliktin ulkopuolella, samoin kuin maanpuolustuksen tehtävänä oli

tukea turvallisuuspoliittisia pyrkimyksiä ja erityisesti puolueettomuuspolitiikkaa (Visuri 2001, 21). Tänä päivänä turvallisuuspolitiikan toimiala sentään on laajempi.

Suomen kylmän sodan jälkeistä turvallisuuspolitiikkaa voi hahmottaa valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisten selontekojen kautta. Melkein kahdenkymmenen vuoden ajalta on useampi selonteko, joita tarkastelemalla voi arvioida Suomen turvallisuuspoliittisen ympäristön muutosta. Kylmän sodan aikana turvallisuuspoliittinen ympäristö käytännössä rajoittui tasapainotteluun kahden eri suurvallan välillä ja kaikkia turvallisuuspoliittisia päätöksiä tehdessä tuli muistaa tämä realiteetti. Tasapainottelu ei ole tosin loppunut vielä kylmän sodan jälkeenkään. Se on vain muuttanut muotoaan nyt kun Suomi yrittää tasapainotella EU:n ja Venäjän erilaisten olosuhteiden ja käsitysten ristipaineessa. (Törnudd 2001, 62.)

Aiemmin Neuvostoliiton tai Venäjän läheisyys on nähty yhtenä tärkeimmistä turvallisuutta arvioivista tekijöistä. Virallisissa julkaisuissa Venäjää ei enää tänä päivänä mainita turvallisuusuhkana, mutta joka tapauksessa Suomi tulee aina olemaan Venäjän rajanaapuri ja arvioimaan turvallisuuttaan siltä pohjalta. Vielä vuoden 1995 valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa todettiin, että ”Venäjän sisäisellä kehityksellä ja kansainvälisellä käyttäytymisellä on keskeinen merkitys Suomen turvallisuudelle. Venäjä vaikuttaa tärkeänä tekijänä kansainväliseen turvallisuuteen ja Euroopan kehitykseen (VNS 1/1995 vp)”. Lisäksi samassa selonteossa mainitaan, että ”Venäjän demokratiakehityksen epäonnistumiseen ja sen seurauksiin Venäjän kansainvälisessä käyttäytymisessä on myös varauduttava. Suomi on kylmän sodan jälkeen vahvistanut omaa asemaansa siten, että sillä on parhaat mahdolliset keinot huolehtia turvallisuudestaan kaikissa tilanteissa (emt.)”.

Mutta edes vuoden 1995 turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa ei enää varsinaisesti korosteta Venäjää uhkana, vaan keskitytään uusien mahdollisuuksien esille tuomiseen esimerkiksi EU-jäsenyyden kautta sekä pyritään painottamaan yhteistyötä ja Suomen sitoutumista eurooppalaisiin, yhteisiin turvallisuuspoliittisiin tavoitteisiin ja pyrkimyksiin. Vuoden 2012 turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa turvallisuus nähdään laaja-alaisempana kuin kaksi vuosikymmentä aikaisemmin. Venäjästä selonteossa tyydytään toteamaan vain, että ”Venäjän ulkopoliittinen linja, maan yhteiskunnallinen kehitys ja asevoimissa tapahtuvat muutokset vaikuttavat Suomen lähiympäristöön (VNS 6/2012 vp)”. Lisäksi ”Suomeen aluevaltaustarkoituksessa tarkoitettun hyökkäyksen todennäköisyys on vähäinen, mutta sitä ei voida kokonaan sulkea pois (emt.)”. Nykyään

Venäjä nähdään tärkeänä kauppaa- ja yhteistyökumppanina. Selonteossa pyritään painottamaan EU:n ja Venäjän yhteistyön tiivistämisen tärkeyttä. Turvallisuusympäristö nähdään yhteisenä Euroopan unionin kanssa, ja Suomi on vahvasti sitoutunut kehittämään yhteistä eurooppalaista turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa. Toisaalta taas toisenlaista näkökulmaa Suomessa käytävään turvallisuuspoliittiseen keskusteluun tuo esimerkiksi vuonna 2007 silloisen puolustusministerin Jyri Häkämiehen pitämä puhe, jossa hän totesi Suomen kolme pääasiallista turvallisuuspoliittista haastetta olevan Venäjä, Venäjä, Venäjä (Puolustusministeri Häkämiehen puhe 2007.) Suomalainen turvallisuusdiskurssi ei siten ole yhtenäistä, vaan vastakkaisiakin mielipiteitä esiintyy.

Suurimpana vaikuttajana Suomen – ja oikeastaan länsimaiden – turvallisuuspoliittisen ympäristön muutokseen voisi nähdä globalisaation. Enää ei Euroopassa korosteta valtion suvereeniutta, vaan pyritään kaikilla yhteiskunnan aloilla rajat ylittävään yhteistyöhön ja turvallisuusnäkemyksessä halutaan sitoutua yhteisiin uhkakuihin. Globalisaatio on vaikuttanut Suomenkin turvallisuuspolitiikkaan niin, että turvallisuuspolitiikka kohdistuu yhä useammin Suomen rajojen ulkopuolelle ja politiikkaa harjoitetaan yhteistyössä muiden valtioiden ja kansainvälisten järjestöjen kanssa. Suomelle on edullisempaa taistella uhkia vastaan niiden alkusijoilla, ennen kuin niiden vaikutukset pääsevät leviämään Suomeen. (Törnudd 2001, 65.) Turvallisuuspolitiikan harjoittaminen yhteistyössä muiden valtioiden ja järjestöjen kanssa ei tietystikään ole uusi asia, kun ottaa huomioon Suomen pitkän historian YK:n rauhanturvaoperaatioissa, mutta nykyään yhteistyö on monipuolistunut ja tiivistynyt. Erityisesti EU:n jäsenenä sitoutuminen unionin turvallisuuspolitiikkaan on vaikuttanut Suomen kylmän sodan jälkeiseen turvallisuuspoliittiseen ympäristöön. Vaikka Suomi haluaa näyttäytyä sotilaallisesti puolueettomana ja päätäntävaltaisena, käytännössä Suomen odotetaan osallistuvan yhteisen turvallisuuspolitiikan toteuttamiseen siinä missä muutkin EU-maat. (emt., 67–68.)

Kun aikaisemmin, erityisesti kylmän sodan aikana, uskottava kansallinen puolustus oli Suomen etu, nykyään korostetaan EU:n uskottavaa puolustuskykyä Suomen etuna (ks. VNS 6/2012 vp). Tosin Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittisissa linjauksissa painotetaan yhä edelleen uskottavan kansallisen puolustuskyvyn tärkeyttä Suomen puolustuspolitiikassa. Lausunto kertoo kuitenkin Suomen kovasta halusta tiivistää turvallisuuspoliittista yhteistyötä EU:n kanssa. Kun kylmän sodan aikana tiiviin turvallisuuspoliittisen yhteistyön harjoittaminen länsimaiden kanssa ei ollut mahdollista, Suomi varmistaa nyt selustaansa, ettei jäisi enää yksin mahdollisen kriisin syttyessä.

2.3.2 Nato ja EU kriisinhallintatoimijoina

Konfliktien luonteen muuttuminen kylmän sodan jälkeen on luonut paineita kansainvälisen yhteisön toimintakyvylle ja edistänyt toimijoiden pyrkimyksiä kehittää kriisinhallinnan rakenteitaan. Nato kohtasi uusia haasteita kylmän sodan päätyttyä, kun se joutui etsimään uutta tarkoitusta toimijuudelleen ja toiminnalleen. Aikaisemmin Naton rooli oli hyvinkin selkeä. Kylmän sodan aikana toimintaa määrittäväksi tekijäksi nousi yhteisen puolustuksen luominen yhteistä uhkaa varten. Tämä uhkakuvapolitiikka ja puolustuskyvyn tuoman pelotteen ylläpitäminen olikin silloin koko organisaation olemassaolon tarkoitus. Kun kylmä sota päättyi, joutui Nato hetken kamppailemaan löytääkseen uuden oikeutuksen toiminnalleen. Hetken jopa näytti siltä, että sotilasliitolle ei organisaationa ollut enää käyttöä yhteisen uhkakuva puuttuttua. Se osoitti kuitenkin todellista uudistumiskykyä keskittämällä toimintansa uudenslaisiin uhkiin, kuten kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta uhkaaviin konflikteihin. Nato onkin kunnostautunut erityisesti sotilaallisen kriisinhallinnan alalla. (ks. esim. Lagerstam 2005; Limnell 2009; Feld 1993.)

EU on läpikäynyt suuriakin muutoksia kylmän sodan aikaan verrattuna. Vielä 1990-luvulle asti EU:n tärkeimpänä turvallisuuspoliittisena tehtävänä nähtiin sodan mahdollisuuden poistamisen unionin jäsenmaiden väliltä lujittamalla siteitä ja tiivistämällä yhteistyötä (Tiilikainen 2003, 17). Toisin kuin Nato, joka sai ilman kilpailua kylmän sodan jälkeen kehittyä uuteen rooliinsa, EU joutui tosissaan puolustamaan ja parantamaan asemaansa kansainvälisellä kentällä (Schimmelfennig 2003, 55). 1990-luvulla EU kehitti eurooppalaista, itsenäistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa ja yleensäkin pyrki syventämään integraatiota Euroopassa. Kesti kuitenkin vielä yli kymmenen vuotta, ennen kuin unioni kykeni johtamaan ensimmäistä omaa kriisinhallintaoperaatiota.

Euroopan valtioiden yhteisestä sotilaallisesta puolustusyhteistyöstä ja nopean toiminnan joukoista alettiin puhua jo 1990-luvun alkupuolella, kun Nato aikoi kehittää omia nopean toiminnan joukkojaan. Tuolloin ei vielä kuitenkaan uskottu EU:n sellaisenaan pystyvän järjestämään omaa sotilaallista puolustusta, puhumattakaan omista nopean toiminnan joukoista. Euroopan unionin puolustusyhteistyöstä käytiin jo keskusteluja, mutta monet luottivat vielä sotilaallisessa puolustuksessa Natoon. (Ks. esim. Feld 1993.) Kylmän sodan päättyminen osoitti kuitenkin tarpeen omalle konfliktienhallintakoneistolle, kun Euroopassa puhjenneet aseelliset konfliktit saivat EU:n tuntemaan vastuuta mantereellaan tapahtuvista

ihmisoikeusrikkomuksista. Eurooppa-neuvoston vuoden 1999 Helsingin huippukokouksessa päätettiin perustaa vuoteen 2003 mennessä kaikkien Petersbergin tehtävien toteuttamiseen kykenevät joukot, joiden vahvuus olisi jopa 60 000 sotilasta. Jo vuoden 1999 Amsterdamin sopimuksessa EU:lle oli annettu toimivalta Petersbergin tehtävien mukaisiin kriisinhallintatoimiin ja vuonna 2003 EU toimeenpani kaksi ensimmäistä omaa kriisinhallintaoperaatiotaan, Natolta siirretyn Makedonia-operaation ”Concordian” ja sotilasoperaation ”Artemis” Kongossa. (Tiilikainen 2003, 18–19.)

Tänä päivänä Natolle on uusia haasteita tuonut sopeutuminen muuttuneeseen toimintaympäristöön, joka vaatii kykyä aiempaa joustavampaan, nopeampaan ja korkeatasoisempaan toimintakykyyn missä päin maailmaa tahansa. Nato pyrkii siten aiempaa tehokkaammin vastaamaan maailmalla kohonneisiin uusiin uhkiin. (Järvenpää 2003, 55–56.) EU taas pyrkii pitämään sotilaallisen kriisinhallintatoimintansa lähialueillaan. Molemmilla toimijoilla on ollut kyky sopeutua uusiin turvallisuuspoliittisiin tilanteisiin, mutta aika näyttää miten organisaatiot tulevaisuudessa suoriutuvat niille osoitetuista uusista haasteista.

2.3.3 Uhkakuvapolitiikka ja uudet uhat

Globalisaatio ja Suomen tahto sitoutua yhteiseen, länsimaiseen turvallisuuskäsitykseen on johtanut uhkakuvien uudelleenarvioimiseen. Valtioiden rajat ovat hämärtyneet ja maailmalla liikutaan helpommin kuin aikaisemmin, niin hyvässä kuin pahassakin. Terrorismi, kansainvälinen rikollisuus, konfliktien leviäminen, ympäristöuhat, vaaralliset epidemiat ja hallitsemattomat pakolaisvirrat ovat esimerkkejä länsimaissa koetuista uhista. Ne ovat myös osa Suomen uhkakuvapolitiikkaa. Kylmän sodan aikana uhkakuvia rakennettiin Suomessa ainakin parlamentaaristen puolustuskomiteoiden toimesta. Heidän julkaisemissaan komiteamietinnöissä suurin paino oli sotilaallisilla uhkakuvilla. Tuolloin uhkakuvat liittyivät tiiviisti kahden supervallan väliseen kilpailuun ja ydinsodan uhkaan sekä Neuvostoliiton Suomea kohtaan harjoittamaan politiikkaan. Uhkakuvien hallinnassa pyrittiin pitämään puolueeton linja ja pysyttelemään aseellisten selkkausten ulkopuolella. Myös YYA-sopimuksen velvoitteiden noudattaminen nähtiin yhtenä tärkeimmistä turvallisuuden hallinnan välineistä. (Limnell 2009, 211–213, 215.)

Kylmän sodan jälkeen sotilaalliset uhat vähenivät ja uudenlaiset uhat tulivat tilalle. Sodan kuvakin muuttui. Kuten Raitasalo ja Sipilä (2008, 329) toteavat, asevoimia on aina kehitetty sen mukaan, miltä silloiset sotilaalliset uhkakuvat ovat näyttäneet. Mutta 2000-luvulle tultaessa on ollut yhä hankalampi määrittää selkeää sotilaallista uhkakuvaa ja ongelmaksi onkin noussut, millaista sotaa ja millaisia uhkia varten asevoimia tulisi kehittää. Esimerkiksi yhtenä uutena uhkakuvana nähdään vihollisen yllätyksellinen korkean teknologian järjestelmien käyttö sodankäynnin välineenä. Korkean teknologian järjestelmien kehittäminen sotilaallisiin tarkoituksiin nähdään mahdollisuutena, mutta myös uhkana mikäli viholliset tai kilpailijat ohittavat länsimaat korkean teknologian kehityksessään tai käyttävät sitä ennakoimattomalla tavalla. (emt., 330.)

2000-luvun uhkakuvat liittyvät tiiviimmin globalistumiseen, eivätkä ole niin valtiosidonnaisia. Enenevässä määrin uhkakuvat koskettavat kaikkia länsimaita yhdessä ja niiden torjuminenkin toteutetaan yhä useammin yhteistyössä. Suomessakin uhkakuvia on rakennettu suhteessa kansainvälisiin uhkakuviin. Esimerkkinä käy Afganistanin ISAF-operaatio, jonka niin EU, Nato kun YK:kin ovat sanoneet olevan tärkeysjärjestyksessä kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden kärkisijoilla. Koska operaation alkaessa käytännössä kaikki länsimaat, joihin Suomi on halunnut kylmän sodan loppumisesta saakka identifioitua, osallistuivat ISAF-operaatioon, oli Suomenkin annettava tukensa operaatiolle. Suomi on pyrkinyt kylmän sodan jälkeen tiivistämään ja syventämään yhteistyötään länsimaisten järjestöjen kanssa ja ISAF-operaatioon osallistuminen edisti näitä poliittisia pyrkimyksiä. (Limnell & Salenius-Pasternak 2009, 6.)

Vaikka eri toimijat puhuvat uhkakuvista hieman eri nimillä, pääasiassa kuitenkin 2000-luvun suurimpina uhkina nähdään terrorismi, joukkotuhoaseiden hallitsematon leviäminen ja poliittisesti epävakaaat valtiot (Limnell 2009, 206). Terrorismiin yhdistyy myös muita uhkia, kuten kansainvälinen huumebisnes ja järjestäytynyt rikollisuus. Huolimatta kuitenkin uhkavien samankaltaisuudesta, eri toimijoilla on erilaiset käsitykset niiden hallintakeinoista. Esimerkiksi EU keskittyy torjumaan uhkia omilla lähialueillaan, kun taas Yhdysvallat ja Nato ovat pyrkineet laajentamaan uhkientorjunnan maantieteellisesti aiempaa laajemmalle. (emt., 206–207.)

Myös uudenlaiset sodat tuottavat ja muokkaavat uhkakuvia. Nykyään joudutaan kriisinhallintaoperaatioiden kautta varautumaan vaativiin sotiin vihamielisessä ympäristössä ja kaukana kotoa. Yhteiset länsimaiset uhkakuvat vaativat uhkien torjumista ja konfliktin

hallintaa yhä kauempana omien valtion rajojen ulkopuolella. Kylmän sodan jälkeinen asevoimien ammattilaistuminen on ollut kiihtyvä trendi länsimaissa. Kun laajamittaisen aseellisen hyökkäyksen uhka on pienentynyt, pakollisesta asepalveluksesta on useissa maissa luovuttu ja siirrytty pienempiin ammattilaisarmeijoihin, jotka palvelevatkin asevelvollisia paremmin esimerkiksi juuri vaativissa kriisinhallintatehtävissä. Toisaalta sodan kuvakin on hämärtyneessä laajan turvallisuuskäsityksen ja kiihtyvän turvallistamispolitiikan myötä ja näin ollen myös uhkakuvat tuottavat ja muokkaavat uudenlaisia sotia. (Raitasalo & Sipilä 2008, 332–333, 341.)

Turvallisuus ja uhka ovat käsitteitä, jotka yhdistetään usein valtioon. Uhkakuvilla onkin suuri rooli Suomen turvallisuuspolitiikassa, ja uhat myös yhdistävät valtiota ja kansalaisia paremmin toisiinsa luoden näin yhteiskunnallista yhtenäisyyttä (Limnell 2009, 1–2). Samalla tavalla Yhdysvalloissa kehittyi tiivis kansallinen yhteishenki syyskuun 11. päivän iskujen jälkeen, kun alettiin puhua Yhdysvaltojen vihollisista ja uhkakuvista. Tulkittaessa Suomen turvallisuutta täytyy kuitenkin aina muistaa ottaa huomioon globalisaation tuoma kansainvälinen keskinäinen riippuvuus. Myös muiden kansainvälisten toimijoiden uhkakuvat vaikuttavat Suomen uhkakuvien rakentamiseen. Uhkakuvien luomisessa täytyy ottaa näin ollen huomioon niin kansallinen kuin kansainvälinenkin näkökulma (emt., 2).

2.3.4 Kansallinen turvallisuusdiskurssi

Nykyinen turvallisuusdiskurssi on hyvin erilainen verrattuna kylmän sodan aikakauteen. Silloinen kansallinen turvallisuusdiskurssi pyöri käytännössä sen ympärillä, miten pitää Suomi ulkona suurvaltakonfliktista. Kansainvälisesti kylmän sodan aikaista turvallisuusdiskurssia hallitsi suurvaltojen, toisin sanoen idän ja lännen välinen kamppailu, ydinaseet pelotteena ja suursodan estäjänä, sekä laajamittaisten mekanisoitujen asevoimien väliset taistelut sodan kuvana (Raitasalo 2008a, 54–55). Kylmän sodan jälkeen turvallisuuspolitiikka laajentui käsittämään muutakin kuin kahden suurvallan välistä tasapainottelua. Suomessa keskustelu turvallisuudesta ja puolustuspolitiikasta vapautui kylmän sodan päätyttyä ja YYA-sopimuksen rauettua, sekä pitkälti myös EU-jäsenyyden myötä. Kuten muuallakin Euroopassa kylmän sodan jälkeen, myös Suomessa alettiin turvallisuuskeskusteluissa painottaa laajaa turvallisuutta, uusia monimuotoisempia uhkia sekä uudenlaiseen kansainväliseen yhteistyöhön perustuvia uhkien hallintakeinoja. Suomessa tämä

laajaan turvallisuuteen siirtyminen tapahtui konkreettisesti vuosien 1995 ja 1997 valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisten selonteojen myötä. Tuolloin selonteoissa lähtökohtana oli kokonaisvaltaisempi turvallisuus. Paljon uusia uhkia turvallistettiin ja sotilaallisten uhkakuvien toteutumisen todennäköisyyden nähtiin pienenevän huomattavaa vauhtia. Turvallisuuskurssi on laajentunut sitä mukaa, kun uhkakuvien kirjo on kasvanut. Tämä on johtanut myös siihen, että uhkakuvilla ja turvallisuudella on alettu tehdä entistä enemmän politiikkaa. (Limnell 2009, 236.)

Kylmän sodan jälkeen puolueettomuuspolitiikka, joka aikaisemmin oli näyttäytynyt parhaimmalta turvallisuuspoliittiselta vaihtoehdolta, jarrutti Suomen globalisaatiokehitystä. Kun keskustelu EU-jäsenyydestä alkoi Neuvostoliiton romahdettua, oli selvää, että puolueettomuuspolitiikkaa ei voitu samanlaisena enää harjoittaa, vaikka jäsenyys ei varsinaisesti vaatinutkaan sotilaallista liittoutumista. EU-jäsenyyden myötä puolueettomuuspolitiikan tilalla alettiin kuitenkin puhua sotilaallisesta liittoutumattomuudesta. (Visuri 2001, 40.) Suomen turvallisuuspolitiikan linjaukset muuttuivat nopeasti, kun tie länteen oli vihdoinkin auki. Lähestyttäessä 2000-lukua Suomen turvallisuuspoliittinen diskurssi painottui korostamaan suhteiden tiivistämistä Euroopan unioniin, yhteistyötä Naton kanssa ja kansainvälisiin kriisinhallintaoperaatioihin osallistumista (Limnell 2009, 238).

Uhkakuvat liittyvät läheisesti myös turvallistamisen käsitteeseen, sillä turvallistaminen on prosessi, jossa rakennetaan uhkakuva tietystä asiasta (Limnell 2009, 71). Koska valtio nähdään usein turvallistajana, Suomen turvallisuuspolitiikkaa tutkittaessa on hyvä perehtyä aiheeseen juuri turvallistamisen ja esitettyjen uhkakuvien kautta. On otettava huomioon myös Suomen uhkavapolitiikan sidonnaisuus ulkoisten toimijoiden uhkavapolitiikkaan. Suomen kannalta keskeisten kansainvälisten toimijoiden pyrkimykset tuottaa uhkavillaan tietynlaista uhkavapolitiikkaa heijastuvat myös Suomen uhkavodiskurssiin. (emt., 80.) Hyvänä esimerkkinä tällaisesta turvallistamisesta käy Yhdysvallat ja terrorisminvastainen sota.

Voidaan sanoa, että kylmän sodan jälkeistä Suomen turvallisuuspolitiikkaa ja uhkavodiskurssia kuvastaa pyrkimys sopeutua uudenlaiseen uhkaidentiteettiin ja kansalliseen turvallisuusymmärrykseen, johon sekoittuu muun muassa geopolitiikka, Venäjän turvallisuustilanne, uudet kansainväliset turvallisuustoimijat ja globalisoituminen (Limnell 2009, 238.) Turvallisuuspolitiikka on jatkuvassa muutostilassa. Globalisoituvassa maailmassa

Suomen turvallisuusdiskurssi usein heijastelee kansainvälisiä turvallisuusasenteita. Varsinkin Suomelle tärkeät kansainväliset toimijat toimivat tärkeänä viitekehystenä turvallisuusdiskurssia rakennettaessa. Kaiken kaikkiaan, kun tarkastellaan kansainvälistä sotilaallista kriisinhallintaa, voidaan kysyä: mikä meitä uhkaa? Usein esimerkiksi kansainvälisen kriisinhallintaoperaation taustalla on pelko konfliktin tai sen vaikutusten leviämisestä laajemmalle, tai mikä pahempaa, omalle alueelle ja siksi kiirehditään hillitsemään konfliktia. Tässä tutkimuksessa esiinnousseiden tuloksien historiallisen kontekstin ymmärtäminen auttaa analyysin tekemisessä, mutta tärkeää on myös hahmottaa nykytilanne. Oleellista on tietää, millaista on nykyinen uhkakuvapolitiikka, ketkä ovat tärkeimpiä turvallisuustoimijoita ja kuka hallitsee nykyistä turvallisuusdiskurssia. Sitä kautta voi ymmärtää, miksi Suomi osallistuu niihin kriisinhallintaoperaatioihin kuin se osallistuu.

3 SOTILAALLISET PERUSTELUT KRIISINHALLINTAOPERAATIOIHIN OSALLISTUMISELLE

3.1 Aikaisempi kokemus

Suomi on osallistunut rauhanturvaamistehtäviin jo melkein 60 vuoden ajan ja ehtinyt kartuttaa ammattitaitoa ja paikallistuntemusta kohteista. Monissa rauhanturvaamiskohteissa Suomi on ollut mukana useamminkin kuin kerran. Esimerkiksi Libanonissa Suomi on ollut rauhanturvaamis- ja kriisinhallintatehtävissä neljällä eri vuosikymmenellä, ensimmäisen kerran vuonna 1982. Libanon on siten tullut suomalaisille tutuksi, mikä osaltaan varmasti helpottaa mahdollisiin operaatioihin osallistumista vastaisuudessakin. Myös Tshadin ja Keski-Afrikan tasavallan alueella tapahtuvaan sotilaalliseen kriisinhallintaan Suomi on osallistunut niin YK- kuin EU-johtoisenakin.

Suomen osallistumista kriisinhallintaoperaatioihin on valtioneuvoston selontekoasiakirjoissa perusteltu Suomen aikaisemmalla kokemuksella. Aikaisempaa kokemusta käytettiin perusteluna niin YK:n, EU:n kuin Natonkin kriisinhallintaoperaatioihin osallistumiselle.

”Valiokunta muistuttaa, että suomalaisilla rauhanturvaajilla on laaja kokemus alueen rauhanturvatoiminnasta, mikä tukee operaatioon osallistumista (UaVM 9/2006 vp).”

”Osallistumista puoltaa myös suomalaissotilaiden pitkä kokemus Libanonin olosuhteista sekä suomalaisten nauttima arvostus ja luottamus alueella (PuVL 6/2006 vp).”

”... ottaen myös huomioon Suomen tähän asti saamat kokemukset vaativista rauhanturvaamistehtävistä Bosnia-Hertsegovinassa ja Kosovossa (VNS 5/2001 vp).”

”Valiokunta pitää hyvänä, että Suomi sijoittuu Bosnia-Hertsegovinassa samalle alueelle, jossa Suomen aiemmat IFOR- ja SFOR-operaatioihin osallistuneet rauhanturvaajat toimivat... (PuVL 3/2004 vp).”

”... toimiminen operaatioalueella, jossa on paljon räjähtämättömiä ammuksia ja miinoja, ei ole uusi asia suomalaisille (PuVL 6/2006 vp).”

Kuten aikaisemmin todettiin, Suomi on ollut osallinen useissa onnistuneissa sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa. Kylmän sodan aikana Suomi keräsi aktiivisella osallistumisella itselleen mainetta rauhanturvaamisen suurvaltana. Selontekoasiakirjoissa Suomi pitää itseään pätevänä toimijana juuri kokemuksensa ja ammattitaitonsa takia. Suomi ei ole osallistunut kansainväliseen rauhanturvaamiseen ja kriisinhallintaan kuitenkaan vain antavana osapuolena. Suomalaista kriisinhallintaa tarkastellessa täytyy muistaa, mitä operaatioihin osallistuminen merkitsee Suomelle sotilaalliselta kannalta. Jokaisesta rauhanturvaoperaatiosta, johon Suomi on osallistunut, se on saanut itselleen kansainvälistä kokemusta ja sitä kautta rakentanut sotilaallista identiteettiään. ISAF-operaation tapaisiin kriisinhallintaoperaatioihin osallistumalla Suomi on pyrkinyt vahvistamaan sotilaallista uskottavuuttaan (Limnell & Salenius-Pasternak 2009, 7).

Kylmän sodan jälkeen sodan kuva on muuttunut länsimaissa ja muutos on muokannut myös Suomen käsityksiä sodasta. Näitä muutoksia ovat muun muassa uusien sotien nouseminen ja tätä kautta aluepuolustussodan merkityksen väheneminen sekä sotilaallisen kriisinhallinnan käyttö läntisenä vastauksena uusien sotien muodostamalle uhalle (Raitasalo 2008a, 98). Oman alueen puolustaminen on siten menettänyt merkitystään, ja maailmalla konfliktien luonne on muuttunut niin, että sotilaalliselle kriisinhallinnalle on nähty lisääntyvää tarvetta. Kyse ei ole kuitenkaan siitä, että kriisinhallintaosallistumisen lisääntyminen kylmän sodan jälkeen olisi jollain lailla vähentänyt kiinnostusta maanpuolustukseen, vaan sitä tarkastellaan nyt vain eri näkökulmasta. Kansainvälinen sotilaallinen kriisinhallinta nähdään maanpuolustusta tukevana toimintana. (emt., 99.) Sodan kuvan muutos on ollut Suomelle hidas prosessi, sillä historia ja alueellinen sijainti ovat opettaneet turvaamaan omaan maanpuolustuskykyyn mahdolliseen aluepuolustussotaan jouduttaessa. Uudet sodat ja yhteiseen läntiseen uhkavapoliittikkaan kiinnittyminen ovat kuitenkin saaneet Suomenkin arvioimaan uudelleen maanpuolustuksensa lähtökohtia.

Maanpuolustus on yksi oleellinen syy sille, miksi Suomi on osallistunut aktiivisesti rauhanturva- ja kriisinhallintaoperaatioihin sekä kylmän sodan aikana että sen jälkeen. Osallistumalla kansainvälisiin kriisinhallintatehtäviin Suomi ei pelkästään kerää itselleen kokemusta, vaan myös vahvistaa kuvaa Suomen armeijasta pätevänä toimijana. Osallistumalla 1990-luvulla Balkanilla Nato-johtoisin rauhanturvaoperaatioihin Suomi onnistui lisäämään puolustuksensa uskottavuutta osoittamalla, että suomalaisten joukkojen koulutus, varustus ja toimintakyky ovat erinomaista luokkaa (Berner 2001, 156). Nykyisistä operaatioista esimerkiksi Afganistania pidetään vaativana toimintakenttänä, jossa mitataan

joukkojen toimintavalmiutta ja -kykyä, joten Suomella on sielläkin hyvä mahdollisuus esitellä sotilaallista osaamistaan maailmalle sekä vahvistaa kansallista puolustusta ja sen uskottavuutta (Limnell & Salenius-Pasternak 2009, 7). Tämä perustelu liittyy läheisesti Suomen haluun edistää ulko- ja turvallisuuspoliittisia pyrkimyksiään, joka esitellään perusteluna tuonnempana.

Suomalaiset ovat olleet ahkeria rauhanturvaajia, vuosina 1991–2013 Suomi on osallistunut esimerkiksi kolmeen Lähi-idän operaatioon, useisiin Balkanin operaatioihin, sekä operaatioihin Libanonissa, Afrikassa ja Afganistanissa. Monet mainituista rauhanturvaoperaatioista ovat vieläkin käynnissä. Lähi-idän UNTSO-, UNDOF- ja UNIFIL-operaatioita on kutsuttu ikuisuusprojekteiksi, sillä ne ovat perustettu kylmän sodan aikana, eikä pysyvää rauhaa ole kyetty saamaan aikaan vielä tänäkään päivänä. Suomi on kuitenkin osallistunut operaatioihin aktiivisesti. Esimerkiksi sotilastarkkailijaoperaatio UNTSO:ssa Suomi on ollut mukana jo vuodesta 1967. Operaation päätehtävänä on raportoida aselevon rikkomuksista Lähi-idän alueella, jotta sopimusten loukkaukset voidaan estää kärjistymästä kriiseiksi. (Salenius-Pasternak & Visuri 2006, 9.) Operaatio on siis edelleen tarpeellinen, sillä esimerkiksi Israelin ja Syyrian välillä vallitsee vain aselepo. Myös Libanonin tilanteen rauhoittamiseksi Suomi on ollut useampana ajanjaksona mukana, eikä kansainvälisen läsnäolon tarve näytä Lähi-idässä ainakaan vähentyvän.

Naton johtamaan rauhanturvaamiseen Suomi osallistui ensimmäisen kerran Balkanilla IFOR-joukoissa (Implementation Force) Bosnia-Hertsegovinassa 1990-luvun puolivälissä. CIMIC-toiminta tuli Suomen toimenkuvaan SFOR- joukkojen (Stabilisation Force) uusien tehtävien myötä vuosisadan vaihteessa (Salenius-Pasternak & Visuri 2006, 21, 23). IFOR- ja SFOR-joukkojen toimintaan osallistuminen oli Suomelle hyödyllistä, sillä se pääsi tutustumaan Naton toimintamalleihin ja sai samalla esitellä puolustusvoimiensa ammattitaitoa (Berner 2001, 152). Etiopian ja Eritrean UNMEE-operaatio (United Nations Mission in Ethiopia and Eritrea) on viimeisimpiä isompia YK-johtoisia operaatioita, joissa Suomi on ollut mukana. IFOR-operaation jälkeen Nato-johtoiset operaatiot ovat lisääntyneet.

Nato-johtoisiiin operaatioihin osallistumisesta huolimatta sotilaallinen liittoutumattomuus on osa Suomen kansainvälistä turvallisuuspolitiikkaa kylmän sodan jälkeen. Kuten Berner (2001, 157) muistuttaa, riippumatta siitä, kuuluko Suomi Natoon vai ei, sotilaallisen turvallisuuden takaaminen edellyttää kuitenkin ensisijaisesti omavaraista kykyä maanpuolustukseen. Suomi on harjoittanut sotilaallista ammattitaitoaan osallistumalla kansainvälisiin operaatioihin ja samalla luonut kuvaa Suomen ammattitaitoisesta armeijasta, koska uskottava kansallinen

puolustuskykyhän perustuu siihen, millaisena tätä kykyä pidetään Suomen rajojen ulkopuolella (Limnell & Salenius-Pasternak 2009, 7). Suomi on vuosien varrella kerännyt kokemusta useista onnistuneista kriisinhallintaoperaatioista, joiden kautta se on luonut itsestään kuvan ammattitaitoisena sotilaallisena toimijana. Suomi ei myöskään ollut mukana 1990-luvun alun Ruandan tai Somalian epäonnistuneissa operaatioissa, mikä on helpottanut sotilaallisen uskottavuuden vahvistamista.

Kriisinhallinnan tärkeydestä Suomen puolustuspolitiikassa kertoo se, että vuonna 2008 voimaan astuneessa laissa puolustusvoimista osallistuminen sotilaalliseen kriisinhallintaan on säädetty yhdeksi puolustusvoimien kolmesta tärkeimmästä tehtävästä (Laki puolustusvoimista, 2§ puolustusvoimien tehtävät). Kriisinhallintaan osallistumista pidetään siis ensiarvoisen tärkeänä maanpuolustuksen kannalta. Toisin sanoen Suomi on osallistunut ja tulee vielä osallistumaan useisiin kriisinhallintaoperaatioihin, koska maanpuolustuksemme vaatii sitä. Raitasalo (2008a, 138) kiinnittää huomiota kylmän sodan jälkeisiin trendeihin, kuten aluepuolustussodan merkityksen vähenemiseen, uusiin globaaleihin turvallisuushkiin, sekä suomalaisen identiteetin rakentamiseen tiiviimmin lännen suuntaan, ja näitä trendejä tukee Suomen osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan ja suomalaisen kriisinhallintakyvyn aktiivinen kehittäminen. Kuten Raitasalo (2008a, 140) toteaa, sotilaallista voimaa mitataan nykyään kyvyllä osallistua uusiin, vaativiin kriisinhallintaoperaatioihin. Siksi Suomikin pyrkii pysymään kriisinhallinnan kehityksessä mukana ja tekemään tiivistä yhteistyötä eri kriisinhallintatoimijoiden kanssa.

Toisaalta sotilaallisen kokemuksen korostamista voidaan käyttää tarkoituksella myös kansalliseen kriisinhallintadiskurssiin osallistuessa. Aineistonani toimivissa valtioneuvoston selontekoasiakirjoissa vasemmistoliitto ja kristillisdemokraatit ovat esittäneet eriäviä mielipiteitä kriisinhallintaoperaatioihin osallistumisesta. Tällaisia keskustelua herättäneitä operaatioita ovat olleet Afganistanin ISAF-operaatio ja Libanonin UNIFIL-operaatio. Eriävät mielipiteet ovat liittyneet muun muassa Suomen rooliin operaatioissa ja operaatiosta vetäytymisen aikatauluun. Uudet uhkakuvat vaativat Suomea osallistumaan uhkien torjumiseen kaukana kotoa vaativissa olosuhteissa, jolloin riskitkin ovat suuremmat. Soraäänien hillitsemiseksi yritetään vedota Suomen kokemukseen vastaavanlaisista vaativista operaatioista ja aikaisempaan menestykseen kriisinhallinnassa. Selontekoasiakirjoissa viitataan usein aikaisempaan kokemukseen, koska Suomi haluaa korostaa kykyänsä osallistua laajennetun kriisinhallinnan luonteisiin operaatioihin. Viittaamalla aikaisempaan kokemukseen halutaan painottaa sitä, että Suomi kykenee tällaisiin operaatioihin ja ikään kuin

vähätellään sitä tosiasiaa, että kyseessä on vaativa operaatio. Kuten valtioneuvoston vuoden 2012 turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa todetaan, ”Suomi huolehtii jatkossakin omasta puolustuksestaan. ...Puolustuskyvyn ylläpidossa ja kehittämisessä hyödynnetään kansainvälisen yhteistyön mahdollisuudet” (VNS 6/2012). On maanpuolustuksen kannalta tärkeää, että Suomella on kokemusta sotilaallisista kriisinhallintatehtävistä ja että tuota kokemusta kartutetaan tulevaisuudessakin.

3.2 Terrorisminvastainen sota

Terrorisminvastainen sota oli Yhdysvaltojen vastaus syyskuun 11. päivän tapahtumiin, ja se veti mukaansa koko läntisen maailman. Terrori-iskut saivat ensimmäistä kertaa kylmän sodan jälkeen länsimaat arvioimaan uudella tavalla globalisaation ja maailmanlaajuisen yhteisöllisyyden tavoittelun merkitystä ja seurauksia. Voidaan myös väittää, että iskut jättivät jälkensä maailmanpolitiikan luonteeseen, eikä globalisaatio ole enää jatkunut sellaisena, kuin se näyttäytyi kylmän sodan jälkeisenä ensimmäisenä vuosikymmenenä (ks. esim. Visuri 2002.) Tutkimissani valtioneuvoston selontekoasiakirjoissa terrorisminvastainen sota on yksi sotilaallisista perusteluista osallistua kansainvälisiin kriisinhallintaoperaatioihin. Terrorisminvastaisella sodalla perustellaan operaatioon osallistumista ainoastaan Afganistanin ISAF-operaation kohdalla, muita aineistoni operaatioita tämä perustelu ei koske.

Yhdysvallat käy Afganistanissa terrorisminvastaista sotaa. Näin ollen myös Yhdysvaltojen liittolaisten täytyy auttaa sodassa terrorismia vastaan. Monille ISAF-operaatioon osallistuvista maista terrorisminvastainen sota on tarpeeksi oikeuttamaan sotilaallisen läsnäolon Afganistanissa. Myös Suomi on selontekoasiakirjoissa käsitellyt terrorismin uhkaa.

”Turvallisuusneuvosto toteaa päätöslauselmassaan pitävänsä Afganistanin tilannetta yhä uhkana kansainväliselle rauhalle ja turvallisuudelle (VNS 5/2001 vp).”

”Kapinallisten harjoittama rekrytointi, propaganda ja yksittäiset iskut ovat kuitenkin lisääntyneet myös pohjoisella alueella ja Suomenkin joukot ovat joutuneet kohtaamaan näitä uhkia (VNS 8/2008 vp).”

”Afganistanin olojen normalisoituminen on myös välttämätöntä sen varmistamiseksi, ettei al-Qaidan tapainen terroristiorganisaatio kykene enää tulevaisuudessa käyttämään Afganistania hyväkseen laajamittaiseen terroristien koulutustoimintaan ja kansainvälisen terroritoiminnan valmisteluun (VNS 5/2001 vp).”

Terrorisminvastainen taistelu poikkeaa kuitenkin muista sotilaallisista perusteluista siinä, että se ei varsinaisesti koske Suomea itseään, vaan enemmänkin Suomea osana kansainvälistä yhteisöä. Tämä käy ilmi, kun tarkastelee, miten selontekoasiakirjoissa tuodaan esille terrorisminvastainen sota. Kyse ei siis ole niinkään terrorismista uhkakuvana Suomelle, vaan uhkakuvana länsimaille, ja näin ollen Suomi solidaarisuudesta osallistuu kansainväliseen terrorisminvastaiseen taisteluun. Selontekoasiakirjoissa toistuvat terrorisminvastaisen sodan kohdalla sellaiset käsitteet kuin kansainväliset toimet, kansainvälinen yhteisö ja kansainvälinen kampanja. Suomi ei halua korostaa itseään toimijana, vaan ainoastaan osana kansainvälistä toimintaa.

”Yhdysvaltoihin 11.9.2001 kohdistettuja terrori-iskuja on seurannut laaja kansainvälinen terrorisminvastainen kampanja... (UaVM 19/2001 vp).”

”Lisäksi päätöslauselmassa muun muassa tuetaan kansainvälisiä toimia terrorismin kitkemiseksi... (UaVM 19/2001 vp).”

”Valiokunta pitää tärkeänä YK:n keskeistä roolia terrorismin vastaisessa toiminnassa ja Afganistanin jälleenrakentamisessa (UaVM 19/2001 vp).”

”Afganistanissa kansainvälinen yhteisö käy terrorisminvastaista taistelua YK:n mandaatilla... VNS 2/2007 vp).”

Terrorismi ei ole suinkaan uusi uhka. Sitä on esiintynyt kylmää sotaa ennen ja sen aikana, mutta erityisesti kylmän sodan jälkeen terrorismi on saanut uusia muotoja. Aikaisemmin terroristiryhmittymät perustivat toimintansa jollakin aatteelliselle tai separatistiselle ajatukselle. Syyskuun 11. päivän terrori-iskut kuitenkin käynnistivät uuden turvallisuusparadigman. Terrorismi on muuttanut muotoaan, se on monimuotoisempaa ja rajat ylittävää. Uusi terrorismi on globaalia, tavoitteiltaan epämääräisempää, ja toiminnan perustana on uskonto tai sen tulkinta. Terroriteko on vain sodankäynnin muoto ja iskujen kohteet valikoidaan uusilla periaatteilla. Uudenlaista terrorismia kuvaa esimerkiksi se, että

värväytyminen Internetissä onnistuu helposti. Aiemmin terroristiorganisaatiot toimivat vain tietyllä alueella ja värväsivät joukkoja sieltä, mutta nyt toiminta voi olla maailmanlaajuisia. (Puustola 2007, 70, 86.) Terrorismin uuden, monimuotoisen ja ennalta-arvaamattoman luonteen vuoksi myös kansainvälinen yhteisö on 2000-luvulla herännyt terrorismin uhkaan.

Syyskuun 11. päivän jälkeen presidentti Bush piti puheensa terrorisminvastaisesta sodasta ja vaati kaikkia kansainvälisen yhteisön jäseniä valitsemaan puolensa: Yhdysvallat tai terroristit. Bush julisti sodan olevan koko maailman ja sivilisaation yhteinen asia ja itse asiassa se oli kaikkien niiden asia, jotka uskoivat kehitykseen, suvaitsevaisuuteen ja vapauteen (Bush 2001). Tällä tavoin Yhdysvallat velvoitti muut maat osallistumaan ”yhteiseen sotaan” terrorismia vastaan. Suomen kohdalla pitäisi kuitenkin puhua terrorisminvastaisen sodan sijaan terrorismin vastaisesta taistelusta, sillä Suomi on selontekoasiakirjoissa pyrkinyt pitämään oman osallisuutensa operaatioon erillään Yhdysvaltojen terrorisminvastaisesta sodasta: ”ISAF:in tehtävät liittyvät vakauden ja turvallisuuden luomiseen, kun taas Yhdysvaltain johtama koalitio keskittyy terrorisminvastaiseen toimintaan (VNS 2/2007 vp)”.

Selontekoasiakirjoja tarkastelemalla saa sellaisen kuvan, että Suomi mainitsee terrorisminvastaisen taistelun perusteluna vain, koska muut osallistujamaat painottavat sitä puheissaan niin paljon. Vaikka Afganistan nähdään kansainvälisen terrorismin riskialueena ja selontekoasiakirjoissa al-Qaida nähdään ISAF-operaation keskeisimpänä vihollisena, Suomi ei silti täysin halua myöntää olevansa osallinen terrorisminvastaisessa sodassa (Limnell & Saloniemi-Pasternak 2009, 10). Suomi puhuu terrorisminvastaisesta sodasta, koska se on kansainvälisen yhteisön päämäärä, mutta painottaa omissa perusteluissaan enemmän muunlaisia päämääriä. Suomi on enemmän huolissaan, miten Afganistanin tilanne lisää kansainvälisen yleisen epävarmuuden lisäksi kansainvälistä väkivaltaa, järjestäytyneitä rikollisuutta ja huumekauppaa (Limnell & Saloniemi-Pasternak 2009, 10). Vaikka terrorisminvastainen sota ei ole Suomelle keskeisimpiä tavoitteita Afganistanin operaatiossa, sillä on kuitenkin perusteltu osallistumista. Selontekoasiakirjoissa ei painoteta terrorisminvastaista sotaa, koska Suomi ei pidä sitä varsinaisena uhkana itselleen, vaan enemmänkin uhkana kansainväliselle turvallisuudelle. Järjestäytynyt rikollisuus ja huumeet ovat pelottavampi uhkakuva, koska se on todellisempi suomalaisille. Terrorismi on Suomessa enemmänkin ei-politisoitu asia, joka tarkoittaa sellaista uhkattomuuden tilaa, jossa asiaa ei käsitellä uhaksi tai ainakaan se ei ole politisoitunut turvallisuuteen yhdistettäväksi (Limnell 2009, 72). Oleellista kuitenkin on, että vaikka Suomi ei näe terrorismia pääasiallisena uhkana itselleen, se ymmärtää sen hyvin todelliseksi uhaksi kansainväliselle yhteisölle.

Yhdysvalloissa terrorismin vastainen sota taas on hyvinkin politisoitunut asia. Siellä terrorismi on asetettu uhaksi kohteen, eli Yhdysvaltojen olemassaololle. Koska syyskuun 11. päivän terrori-iskujen jälkeen amerikkalaisten me-henki oli korkeimmillaan, turvallistamista esittänyt puheakti – käytännössä presidentti Bushin puhe (ks. Bush 2001) – onnistui täydellisesti: kansa oli valmis hyväksymään radikaalinkin ratkaisun. Kun turvallistaminen onnistuu, toimijalla on oikeus käyttää uhkaa vastaan hätäkeinoja ja toimia ohi normaalien poliittisten käytäntöjen (Buzan ym. 1998, 23–24). Tässä tapauksessa Bushin päätös julistaa sota oli kaukana normaaleista politiikan keinoista ratkaista ongelma. Turvallistamisen puheakti voi onnistua vain tietyissä olosuhteissa (Laitinen 1999, 151). Amerikkalaiset olivat terrori-iskujen jälkeen valmiita hyväksymään minkä tahansa ratkaisun oman turvallisuutensa takaamiseksi. Yhdysvallat ulotti turvallistamisen myös muihin valtioihin vetoamalla yhteiseen ongelmaan. Kansainvälisen turvallisuusongelman luomisessa täytyy osata vakuuttavasti osoittaa, että juuri tämä ongelma on tärkeämpi kuin muut ja tarvitsee ehdottomasti asialistalla ensimmäisen sijan (Buzan ym. 1998, 24). Vaikka Yhdysvaltojen iskujen jälkeen tapahtunut turvallistaminen eteni juuri Buzanin ym. (1998) turvallistamisteorian mukaisesti, esimerkiksi Limnell (2009, 73) pitää tällaista turvallistamista ylidramatisointina, eikä halua nähdä Yhdysvaltojen toteuttamien hätätoimenpiteiden kaltaisia toimintoja ainoana mahdollisena turvallistamisen lopputuloksena. Yhdysvallat kuitenkin onnistui kansainvälisen turvallisuusuhan luomisessa, sillä koko maailma oli vielä järkyttynyt terrori-iskuista. Pelkoa lisäsi vielä terroristien verkostoituminen, joka saattoi mahdollistaa joukkotuhousteiden päätyminen terroristeille tai muille länsimaita kohtaan vihamielisille valtioille. Kyse oli siis sekä globalisaatioon että terrorismiin liitetystä kansainvälisestä uhasta. (Limnell 2009, 171.)

Yhdysvallat ei suinkaan ollut ainoa taho, joka puhui iskujen jälkeen terrorismista suurimpana kansainvälisenä uhkakuvana. YK:n pääsihteerinä vuosina 1997–2006 toiminut Kofi Annan vaati puheissaan kansainvälistä yhteisöä ryhtymään tekoihin terrorismin kitkemiseksi, tosin YK:n vaatimusten uskottiin osittain johtuvan Yhdysvaltojen poliittisesta painostuksesta (Limnell 2009, 163). Turvallisuusdiskurssissa uhkaa täytyy dramatisoida ja uhkaa vastaan taistelu vaatii aina äärimmäisiä toimia (Laitinen 1999, 154). Yhdysvallat teki terrorismista kaikkien yhteisen uhkakuvan ja vaati äärimmäisiä toimia koko länsimaailmalta. Yhdysvaltojen pyrkimysten vaikuttaa YK:n uhkakuvauksiin voidaan sanoa lisääntyneen 2000-luvulla, varsinkin kun Yhdysvallat on uhannut vetäytyä YK:sta, mikäli sen uhkaintressejä erityisesti terrorisminvastaisen taistelun osalta ei oteta tarpeeksi huomioon (Limnell 2009, 165). Yhdysvaltojen uhkakuvat ovat siis enemmän tai vähemmän koko

läntiseen maailman uhkakuvia. Toisaalta uhkakuvien globalisoiminen on myös YK:n tavoite, joka toivoo sen vahvistavan jäsenmaidensa keskinäistä solidaarisuutta ja yhteishenkeä (Limnéll 2009, 165–166). Koska terrorismi esitettiin kansainvälisenä turvallisuusongelmana, myös Suomi päätyi osallistumaan ISAF-operaatioon. Suomi halusi osoittaa länsimaille painottavansa terrorismin uhkaa muiden tavoin ja halusi osallistua länsimaiseen terrorisminvastaiseen toimintaan, mutta ei kuitenkaan sotaan (Limnéll 2009, 299).

Puhuu Suomi sitten sodasta tai ei, oleellista on kuitenkin, että se on halunnut tukea kansainvälisen yhteisön ja erityisesti Yhdysvaltojen pyrkimyksiä kitkeä terrorismia. Yhdysvallat on korkean teknologian asejärjestelmien tärkein kehittäjä ja sotamateriaalin myynti on usein riippuvaista ostajamaan Yhdysvalloille antaman tuen laadusta ja määrästä. Uusinta sotateknologiaa myydään vain luotettaviksi todetuille kumppanimaille, toisin sanoen niille, jotka tukevat Yhdysvaltojen politiikkaa. Esimerkiksi Suomi on ilmaissut kiinnostuksensa moniin korkean teknologian sotilaallisiin järjestelmiin, mutta Yhdysvallat on aikaisemmin kieltäytynyt myymästä osaa näistä järjestelmistä Suomelle. (Raitasalo 2008a, 145.) Osallistumalla sotilaalliseen kriisinhallintaan ja erityisesti Naton operaatioihin, Suomi ei vain teoriassa paranna omaa turvallisuuttaan vakauttamalla tilannetta maailmalla, vaan osallistuminen saattaa käytännön tasolla parantaa Suomen puolustuskykyä uusien asehankintojen mahdollistumisen kautta.

Vaikka Yhdysvallat kovaäänisempänä ajaa terrorisminvastaista sota, myös Euroopassa on herätty näkemään terrorismi todellisenä uhkana. Vuoden 2003 Euroopan unionin turvallisuusstrategiassa otettiin käyttöön vastuulauseke, jossa jäsenmaat velvoitetaan antamaan kaiken käytössään olevan avun, myös sotilaallisen, jäsenmaan joutuessa esimerkiksi terrori-iskun kohteeksi. Puhutaanhan valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisissa selonteoissakin terrorismin uhasta. Vuoden 2012 selonteossa viitataan terrorismiin, joka ei välttämättä liity ulkoisiin verkostoihin, kuten Norjan pommi-iskut ja joukkomurha vuonna 2011 osoittavat (VNS 6/2012 vp). Terrorismi ei ole enää vain tunnettujen terroristijärjestöjen toimintaa, vaan myös yksittäiset fanaatikot käyttävät sitä halutessaan saada viestinsä kuuluviin, mikä tekee terrorismista entistä vähemmän ennustettavampaa ja aikaisempaa mahdollisempaa myös Pohjoismaissa, puhumattakaan koko Euroopasta. Suomessakin siis terrorismi ymmärretään uhaksi länsimaiselle sivilisaatiolle ja keinoja sitä vastaan pyritään kehittämään jatkuvasti. Terrorismi on Suomessakin todettu olevan voimakkaimmin kasvava uhkakuva kansainvälisessä turvallisuusympäristössä tällä hetkellä, ja erityisesti länsimaissa se nähdään suurimpana ja vaikeimmin torjuttavana uhkana (Limnéll 2009, 328).

Vuoden 2004 Madridin terrori-iskujen jälkeen EU kirjasi terrorisminvastaisen toiminnan suunnitelmaansa seitsemän tavoitetta: kansainvälisen yhteistoiminnan tehostaminen, terroristien taloudellisen tuen poistaminen, EU:n instituutioiden ja jäsenvaltioiden tutkinta- ja syyttämiskyvyn kehittäminen, kansainvälisen liikenteen ja rajojen turvaaminen, jäsenvaltioiden välisen koordinaation vahvistaminen, terroristien rekrytoimiseen johtavien tekijöiden tunnistaminen sekä kolmansien maiden kannustaminen tehokkaaseen terrorisminvastaiseen toimintaan (Puistola 2007, 79–80). Suomi tukee EU:ta terrorismin ehkäisyssä ja torjunnassa. Koetaanhan terrorismi länsimaissa yhteiseksi uhkakuvaksi. Mitä laaja-alaisempia ja rajat ylittävämpiä uhkakuvat ovat, sitä enemmän tarvitaan kansainvälistä yhteistyötä. Terrorismi kaikkine sivuvaikutuksineen näyttää koko maailmaa varjostavana uhkakuvana. Terrorisminvastainen sota ei myöskään lopu siihen, kun länsimaiset joukot poistuvat Afganistanista. Terrorismi uusine muotoineen on tullut jäädäkseen. Terrorismi ja sen sivutoiminta on levittäytynyt ympäri maailmaa. Sen vastainen taistelu on tulevaisuudessa yhä vaikeampaa ja kalliimpaa ja vaatii kaikkien panostusta.

3.3 Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisten pyrkimysten edistäminen

Kansainvälinen kriisinhallinta ei ole Suomelle vain solidaarisuuden osoitusta osana kansainvälistä yhteistyötä, vaan taustalla on myös omia pyrkimyksiä. Vaikka turvallisuus on yhä enenevässä määrin länsimaiden yhteinen asia, ei kansallista turvallisuutta ole unohdettu. Suomi eroaa suurimmasta osasta muista Euroopan valtiosta siinä, että asevelvollisuudesta ei ole luovuttu, eikä ole aikomus luopuakaan. Kun muut länsimaat keskittävät kansallista puolustustaan palkka-armeijoihin ja puolustusliittoihin, Suomi turvaa yhä omaan kansalliseen puolustukseen. Suomi ei kuitenkaan kieltäydy yhteistyöstä ja se onkin panostanut viime vuosina Euroopan yhteiseen puolustukseen ja ylläpitänyt myös yhteistyötä Naton kanssa. Kuten aikaisemmin kävi jo ilmi: tiivistämällä yhteistyötä muiden turvallisuustoimijoiden kanssa Suomi toivoo varmistavansa sen, ettei jää mahdollisessa konfliktitilanteessa yksin. Toimintaa ohjaavat siten kansalliset uhkakuvat Suomeen kohdistetusta hyökkäyksestä.

Suomen osallistumista kriisinhallintaoperaatioihin on perusteltu Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisten pyrkimysten edistämiseksi. Tätä perustelua on käytetty jokaisen tutkimani kriisinhallintaoperaation kohdalla. Olen kuitenkin tässä tutkimuksessa jakanut tämän perustelun sekä poliittiseksi että sotilaalliseksi perusteluksi, koska aineistossa

perustelusta oli löydettävissä molempia aspekteja ja mielestäni on aiheellista käsitellä näitä aspekteja erillisinä kappaleinaan. Sotilaallisista aspekteista on kyse, kun Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisten pyrkimysten edistäminen viittaa omaan sotilaallisen kyvyn näyttöön tai kehittämiseen, tai Suomen turvallisuuden varmistamiseen tai parantamiseen.

”Valionkunta pitää Suomen osallistumista Afganistanin rauhanprosessiin jakamattomaan ja laajaan turvallisuuteen perustuvan turvallisuuspolitiikan mukaisena (UaVM 19/2001 vp).”

”Ulkoasiainvaliokunta korostaa, että osallistuminen sotilaalliseen kriisinhallintaan tukee puolustusvoimien yhteistoimintakyvyn kehittämistä ja kansallisen puolustuksen uskottavuutta (UaVM 11/2007 vp).”

”Operaatiossa on laajasti ottaen kyse myös Suomen turvallisuudesta (PuVL 2/1999 vp).”

”Monien uhkien torjuminen on myös aloitettava kaukana Suomen rajojen ulkopuolella (UaVM 9/2006 vp).”

Vuoden 2012 turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa (VNS 6/2012) todetaan, että ”Suomen turvallisuus perustuu hyviin kahdenvälisiin suhteisiin, vahvaan vaikuttamiseen Euroopan unionissa sekä laaja-alaiseen yhteistyöhön muiden valtioiden ja kansainvälisten toimijoiden kanssa. Tutkimissani selontekoasiakirjoissa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan peruspyrkimyksiin viitattaessa voidaan olettaa tarkoitettavan samoja pyrkimyksiä, jotka mainitaan Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittisissa selonteissa. Myös vuoden 2011 hallitusohjelmassa esitetyn ulko- ja turvallisuuspoliittisen toimintalinjan voi sanoa liittyvän selontekoasiakirjoissa mainittuihin pyrkimyksiin. Hallitusohjelmassa sanotaan, että ”Euroopan unioni on Suomen ulkosuhteiden tärkein viitekehys ja vaikutuskanava. Suomi toimii aktiivisesti YK:n aseman ja toimintakyvyn vahvistamiseksi. Suomi tekee yhteistyötä Naton kanssa. Suomi toimii jatkossakin aktiivisesti Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestöä ja Euroopan neuvostoa vahvistaen”. Hallitusohjelmassa myös korostetaan, että ”Suomen tulee jatkossakin huolehtia omasta uskottavasta puolustuksestaan ja osallistua kehittyvään eurooppalaiseen turvallisuus- ja puolustusyhteistyöhön sekä kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan. ...Osallistuminen kriisinhallintatehtäviin tukee turvallisuuden ja vakauden palauttamista kriisitilanteissa,

vahvistaa omaa puolustuskykyämme ja lisää maamme painoarvoa kansainvälisessä politiikassa”. (Hallitusohjelma 2011.)

Sitä mukaa, kun maailma on mennyt yhä globaalimpaan suuntaan, myös turvallisuuden käsite on saanut uusia ulottuvuuksia. Monet ovat sitä mieltä, että globalisaation mukana tullut keskinäinen riippuvuus ja intensiivinen yhteistyö eri järjestöjen välillä ovat omiaan lisäämään turvallisuutta. (Törnudd 2001, 63.) Osallistumalla kansainväliseen yhteistyöhön Suomi ennaltaehkäisevästi varmistaa avunsaannin mahdollisissa kriisitilanteissa. Esimerkiksi osallistumalla ISAF-operaatioon Suomi osoittaa, että se on valmis tukemaan Yhdysvaltojen politiikkaa osallistumalla Yhdysvalloille tärkeään operaatioon (Limnell & Salenius-Pasternak 2009, 13). Näin Suomi voi vastavuoroisesti todennäköisemmin odottaa Yhdysvalloilta poliittista ja sotilaallista tukea tarvittaessa. Nato-jäsenyyteen liittyen Suomi ei ole halunnut vieläkään tehdä päätöksiä, vaan pitää itsellään oikeuden pysyä vallitsevissa oloissa sotilaallisesti liittoutumattomana. Millaisiksi olosuhteiden sitten tulisi muuttua, jotta Natoon liittymistä harkittaisiin, sitä ei ole virallisissa selonteoissa tarkennettu. Ruhala (2003, 96) arvioi sellaisiksi tilanteiksi Venäjän taholta koetun uhkan poistumisen, Ruotsin aikomuksen liittyä Natoon tai Naton muuttumisen sellaiseksi globaaliksi yhteistyöjärjestöksi, ettei ulkopuolelle jättäytyminen enää olisi järkevää. Törnudd (2001, 74–76) on pohtinut myös mahdollisia skenaarioita Suomen Nato-jäsenyyden tarpeelle hyvin samanlaisin tuloksin Ruhalan kanssa, paitsi Venäjän tapauksessa Törnudd näkee tilanteen muuttuvan niin, että Venäjän kohtaamat muutokset johtaisivat Suomeen kohdistuvan uhkan dramaattiseen lisääntymiseen siinä määrin, että Nato-jäsenyys nähtäisiin tarpeelliseksi. Nykyisten olosuhteiden valossa tiivis yhteistyö Naton kanssa kuitenkin riittää Suomelle.

Vuoden 2012 turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa (VNS 6/2012) todetaan, että ”sotilaallisen yhteistoimintakyvyn kehittäminen myös parantaa teknisiä valmiuksia ottaa kansainvälistä apua vastaan kriisitilanteessa”. Kyseessä on siis kansallinen turvallisuus. Suomi on mukana Naton rauhankumppanuusohjelmassa (PfP) ja vaikka rauhankumppanuus ei varsinaisesti takaa Natolta sotilaallista apua kriisin aikana, se luultavimmin helpottaa avunsaantia, ja näin ollen sen voidaan nähdä parantavan kansallista turvallisuutta (Berner 2001, 130–131). Osallistumalla myös kriisinhallintaoperaatioihin muiden Nato-maiden kanssa Suomi oppii sotilaallista yhteistoimintakykyä, joka edesauttaa puolustusvoimien kansainvälistä yhteensopivuutta (Limnell & Salenius-Pasternak 2009, 12). Jokainen osallistujamaa ilmoittaa ne joukot, joita se on valmis lähettämään Nato-johtosiin operaatioihin tai harjoituksiin ja niiden joukkojen yhteensopivuus tarkistetaan ennen kuin ne

listataan Naton rauhanturvatehtäviin lähetettävien joukkojen luetteloon (Berner 2001, 133). Yhteensopivuutta pyritään kehittämään esimerkiksi yhteisillä harjoituksilla, ja Suomen valmiuksia osallistua Nato-johtoisin kriisinhallintaoperaatioihin onkin pidetty erittäin hyvinä (emt., 151). Näin ollen yhteistyö Naton kanssa tuskin ainakaan vähenee tulevaisuudessa. Samanlaista sotilaallista yhteistoimintakyvyn kehittämistä harjoitetaan tietysti myös EU:n ja YK:n kanssa.

Yksi keino lisätä valtion turvallisuutta on harjoittaa politiikkaa, joka vähentää valtioon kohdistuvia uhkia (Törnudd 2001, 59). Suomen yhteistyö Naton ja Yhdysvaltojen kanssa on juuri osa tätä politiikkaa. Nykyään turvallisuusdiskurssi perustuu arvioon siitä, kuka uhkaa ja kuka pitää turvata, mutta ei pohdita, mitkä ilmiöt yleensäkin pitäisi nähdä turvallisuuteen kuuluvana (Laitinen 1999, 104). Vaikuttaa välillä jopa siltä, että turvallistamista käytetään varotoimenpiteenä. Varsinkin syyskuun 11. päivän terrori-iskujen jälkeen valtiokeskeinen turvallisuusnäkemys on noussut taas esille. Uhkakuvat eivät välttämättä liity enää niinkään sotiin, vaan muihin yksilöä ja kansainvälistä yhteisöä uhkaaviin sektoreihin (Limnell 2009, 350). Suomi pyrkii identifioitumaan länsimaihin ja yhteinen länsimainen identiteetti vahvistaa myös Suomen sotilaallista turvallisuutta. Yhteistyö kansainvälisten yhteisöjen kanssa, yhteisten tavoitteiden painottaminen ja halu tukea sekä Euroopan unionin että Yhdysvaltojen politiikkaa ovat kaikki pyrkimystä varmistaa niin kansainvälinen kuin kansallinenkin turvallisuus.

Kun Suomessa arvioidaan, kuka tai mikä on uhka, määrittely perustuu kansainväliseen ja yleensä länsimaiseen turvallisuuskeskusteluun. Kylmän sodan päättyminen ja viimeistään syyskuun 11. päivän iskut ovat muokanneet uhkakuvakäsityksiä globaalimpaan suuntaan. Puhe uusista uhkista, jotka käytännössä tarkoittavat kaikkia muita paitsi sotilaallisia uhkia, on juurtunut kylmän sodan jälkeisellä ajalla länsimaiseen turvallisuusdiskurssiin ja määrittelee sitä kautta myös Suomessa koettuja uhkia. Ulkoisten toimijoiden määrittelemät uhkakuvat ovat Suomelle oikeastaan eräänlaisia turvallistamisesityksiä, joiden joukosta Suomi valitsee ne turvallisuus- ja uhkamäärittelyt, jotka se ottaa osaksi omaa turvallisuuskäsitystään (Limnell 2009, 209). Länsimaisen turvallistamisesityksen hyväksyminen merkitsee sitä, että Suomen on osallistuttava taisteluun esitettyjä uhkia vastaan, esimerkiksi kriisinhallinnan keinoin.

Kriisinhallintakokemusta on myös kartutettava koko ajan, eikä vähiten sen takia, että pelotevaikutusta on pidettävä yllä. On annettava muulle maailmalle kuva, että pieni Suomi kykenee tarvittaessa puolustautumaan hyökkääjiä vastaan. Parhaiten tuota kuvaa rakennetaan

osallistumalla vaativiin, sotilaallisiin kriisinhallintatehtäviin. Sotilaallisen maanpuolustuksen tärkeimpiä tehtäviä ovat alueellinen puolustus ja sotilaallinen kriisinhallinta (Laki puolustusvoimista, 2§) ja tämä on ollut turvallisuus- ja puolustuspoliittinen toimintalinja läpi 2000-luvun. Tämä toimintalinja on myös ohjannut Suomen puolustusratkaisuja. Tarkasteltaessa puolustusratkaisujen vaikutuksia on otettava huomioon ainakin seuraavat seikat: kansainvälisen ympäristön muutos kylmän sodan päättymisen jälkeen, Suomen kansalliset uhkakuvat, EU:n turvallisuus- ja puolustuspolitiikan suuntautuminen sekä Naton kokemat uhkakuvat ja sen jäsenmailleen ja yhteistyökumppaneilleen asettamat velvollisuudet ja vaatimukset (Sirén ym. 2004, 39–40). Suomessa on seurattu tarkkaan kansainvälisen ympäristön muutoksia kylmän sodan jälkeen ja käytetty hyväksi mahdollisuuksia lisätä yhteistyötä joka suuntaan. Suomen näkökulmasta alueellinen puolustus ja kansainvälinen kriisinhallinta tukevat toinen toisiaan. Suomen kansalliset uhkakuvat kiinnittyvät vahvasti länsimaisiin ja erityisesti EU:n uhkakuviin. Suomi on viime vuosikymmenenä pyrkinyt aktiivisesti kehittämään turvallisuus- ja puolustusyhteistyötä EU:n viitekehyksessä sen sijaan, että liittyttäisiin Natoon. Myös pohjoismaista turvallisuus- ja puolustusyhteistyötä on kehitetty hyvässä yhteisymmärryksessä. Tulevaisuus näyttää, ovatko nämä puolustusratkaisut olleet oikeita, mutta nykyisten olosuhteiden vallitessa Suomella ei ole ollut syytä muuttaa valittua linjaa.

Suomen kansallisia uhkakuvia on muokannut globalisaation myötä tapahtunut syvä länsimainen integraatio, joka on johtanut uhkakuviin jakamiseen ja yhteiseen turvallisuusymmärrykseen. Uhkien torjuminen tapahtuu yhä useammin kansainvälisessä yhteistyössä ja uhkien torjuntaa ja ehkäisyä kehitetään Euroopassakin jatkuvasti yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kautta. Uhkakuviin muokkautuminen on vaikuttanut Suomen puolustuspoliittiseen toimintalinjaan. Esimerkiksi alueellista puolustusjärjestelmää on kylmän sodan jälkeen kehitetty strategisen iskun kaltaisen uhan ennaltaehkäisyyn ja torjuntaan sen sijaan, että keskityttäisiin enää torjumaan laajamittaisia hyökkäyksiä. Sodan kuvakin on väistämättä muuttunut. Kylmän sodan jälkeisten uhkakuviin muutosten myötä kriisinhallinta on noussut osaksi Suomen puolustusjärjestelmää. (Sirén ym. 2004, 40.) Sirén ym. (2004, 41) mukaan osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan ei millään tavalla rasita Suomen alueellista puolustusjärjestelmää, vaan päinvastoin tukee sitä, kun koulutettuja ja kokeneita kriisinhallintajoukkoja voidaan tarvittaessa käyttää alueellisen puolustuksen tarpeisiin. Kriisinhallinnan kautta siis pyritään hallitsemaan ja torjumaan yhteisiä uhkia. Osallistuminen kriisinhallintaan on myös keino osoittaa muille länsimaille, että

Suomi haluaa antaa oman kontribuutionsa turvallisemman Euroopan ja maailman puolesta. Tämä liittyy myös tiiviisti perusteluun vastuusta kansainvälisestä turvallisuudesta, josta puhun tuonnempana luvussa 4.2.

Kriisinhallinta on siis hyvä keino hoitaa kansainvälisiä suhteita, mutta se on tärkeä väline myös maanpuolustuksen kannalta. Vuoden 2012 selonteossa (VNS 6/2012) todetaan, että ”kansainvälinen puolustuspoliittinen yhteistyö ja osallistuminen sotilaalliseen kriisinhallintaan vahvistavat Suomen puolustuskykyä”. Kansainvälisiin kriisinhallintatehtäviin osallistumalla kerätään sotilaallista kokemusta, joka vahvistaa kansallista puolustusta, sekä luodaan ja ylläpidetään uskottavaa puolustuskykyä. Uskottava puolustuskyky muun maailman silmissä on oleellinen osa Suomen puolustusta ja sen tärkeyttä on korostettu myös valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisissa selonteoissa. Kriisinhallintatehtävät ovat siis väline edistää näitä pyrkimyksiä. Toisaalta Limnell ja Salonius-Pasternak (2009, 7) ovat kysyneet, luoko se käsitystä uskottavasta sotilaallisesta osaamisesta, kun Suomi on jättänyt osallistumatta useisiin vaativampiin kriisinhallintatehtäviin ja osallistuessaankin sijoittuu vain operaatioalueille, jonka toimintaympäristö tai tehtävänkuvaa ei ole liian vaarallinen. Suomi kuitenkin harkitsee tarkkaan jokaiseen operaatioon osallistumista ja on katsonut nykyisen linjan olevan riittävä Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisten pyrkimysten edistämiseksi. Riippumatta siitä, onko Suomi sotilaallisesti liittoutumaton tai ei, tulevaisuus tuo joka tapauksessa tullessaan yhä enemmän paineita kansainvälisen yhteistyön toteuttamiseen ja kehittämiseen. Ulko- ja turvallisuuspoliittisten peruspyrkimysten mukaisesti Suomi pyrkii tiivistämään yhteistyötä eri turvallisuustoimijoiden kanssa sekä tukeakseen kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta että myös saadakseen sotilaallista kokemusta ja taitoa sekä parantaakseen maanpuolustusta.

4 POLIITTISET PERUSTELUT KRIISINHALLINTAOPERAATIOIHIN OSALLISTUMISELLE

4.1 Osallistuminen kriisinhallintalain mukaista

Suomen kriisinhallintalaki määrittelee sen, millaisiin operaatioihin Suomi voi osallistua, muttei kuitenkaan sitä, mihin operaatioihin Suomen tulisi osallistua. Tämä jää siis poliittisen harkinnan varaan. Huolimatta siitä, mitä poliittisia syitä osallistumispäätöksen takana on, osallistumista usein perustellaan sillä, että se on kriisinhallintalain mukaista. Tämä korostui aineistossani varsinkin vaativiksi mainittujen operaatioiden kohdalla. Mitä vaativampi ja kyseenalaisempi operaatio, sitä ponnekkaammin tuotiin esille, että osallistuminen ei ole ristiriidassa lainasäädännön kanssa. Tuskin jonkin asian laillisuudella voidaan kuitenkaan perustella sen tekemistä; kuten esimerkiksi matkustaminen on laillista, mutta laillisuutta ei voida silti pitää matkustamisen syynä. Kuitenkin kriisinhallintaoperaatioiden kohdalla tämä perustelu vaikuttaa oleelliselta. Ainakin mahdollisten tappioiden sattuessa voidaan vedota siihen, että kaikki tapahtui kriisinhallintalain mukaisesti. Toisaalta suomalaisessa keskustelukulttuurissa laillisuudella perusteleminen taitaa olla melko tavallistakin. Esimerkiksi alkuvuoden Himas-kohua valtioneuvosto kommentoi perustelemalla toimintaansa sen lainmukaisuudella (Valtioneuvoston viestintäosasto 22.2.2013).

Yhtenä poliittisena perusteluna kriisinhallintaoperaatioihin osallistumiselle on siis laillisuus. Sillä, että osallistuminen on kriisinhallintalain mukaista, perusteltiin neljää kuudesta tutkimastani operaatiosta. Ainoat operaatiot, joissa ei nähty tarvetta käyttää tätä perustelua, olivat molemmat Tshadiin/ Keski-Afrikan tasavaltaan sijoittuvat operaatiot (EUFOR Tchad/RCA ja MINURCAT). Varsinkin Nato-johtoisissa operaatioissa nähtiin tarpeelliseksi korostaa osallistumisen laillisuutta. Lainsäädännön mukainen toiminta tuotiin esille aineistossa selvin sanoin.

”Ulkoasiainvaliokunta katsoo, että Suomen osallistuminen ...kriisinhallintaoperaatioon on kriisinhallintalain mukaista (UaVM 9/2006 vp).”

”Selonteon mukaan ...operaation voidaan katsoa täyttävän ne perusedellytykset, jotka rauhanturvaamislain mukaan edellytetään Suomen osallistumiselle rauhanturvaoperaatioon (UaVM 19/2001 vp).”

”Voimassa olevia rauhanturvalain säädöksiä on tulkittu siten, että Suomi voi osallistua ...operaatioon, jossa on kyse osapuolten pakottamisesta rauhansopimuksen noudattamiseen (PuVL 2/1999 vp).”

”Mietinnöissä otetun kannan mukaan Suomi voi osallistua laajennettuun rauhanturvaamiseen niissä monimutkaisissa olosuhteissa, joissa sitä tarkoittavat operaatiot usein tapahtuvat (UaVM 5/1999 vp).”

”...voimankäyttö säännöt eivät sisältönsä puolesta ole Suomen kannalta ongelmallisia (UaVM 10/2004 vp).”

Mitä selontekoasiakirjoissa tarkalleen ottaen tarkoitetaan, kun sanotaan osallistumisen olevan kriisinhallintalain mukaista? Kriisinhallintalain 1 §:ssä sanotaan, että ”Suomi voi osallistua Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) turvallisuusneuvoston valtuuttamaan tai poikkeuksellisesti muuhun kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan, jonka tarkoituksena on kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitäminen tai palauttaminen taikka humanitaarisen avustustoiminnan tukeminen tai siviiliväestön suojaaminen Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan (SopS 1/1956) päämäärät ja periaatteet sekä muut kansainvälisen oikeuden säännöt huomioon ottaen (*sotilaallinen kriisinhallinta*). Tässä laissa tarkoitettun kriisinhallinnan toimeenpanijana voi olla YK, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö (ETYJ), Euroopan unioni (EU) taikka muu kansainvälinen järjestö tai maaryhmä. Tätä lakia ei sovelleta Suomen osallistumiseen Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan 51 artiklan nojalla toteutettaviin sotilaallisiin toimiin”. YK:n peruskirjan artikla 51 koskee tilanteita, joissa jokin YK:n jäsenmaa joutuu aseellisen hyökkäyksen kohteeksi. Jäsenmaalla on tällöin oikeus puolustaa itseään yksin tai yhdessä muiden valtioiden kanssa, ja lisäksi YK:lla on oikeus ryhtyä niihin toimenpiteisiin, jotka se näkee tarpeelliseksi kansainvälisen turvallisuuden ja rauhan kannalta.

Alkuperäinen, vuoden 1984 rauhanturvaamislaki oli rauhanturvaamiseen osallistumisen perusteissa hyvin tiukka. Laki ei esimerkiksi sallinut Suomelle rauhanturvaoperaatioihin

osallistumista YK:n peruskirjan VII luvun perusteella, vaikka esimerkiksi tässä tutkimuksessa periaatteessa jokaisen mukana olleen operaation mandaatti perustuu juuri tuohon mainittuun peruskirjan lukuun. Ajat ovat siis muuttuneet radikaalisti. 1990-luvulla kävikin selväksi, että konfliktien luonteen muuttumisen takia rauhanturvaamislakia oli muutettava. Osallistuminen YK:n peruskirjan VII luvun perusteella sallittiin. Seuraavaksi muutettiin myös operaation toimeenpanijan vaatimusta niin, että se sai olla myös muu kansainvälinen toimija, ei ainoastaan YK tai ETYJ. Tämä lainmuutos vaikutti tässä tutkimuksessakin tutkimuksen kohteena oleviin KFOR- ja ISAF-operaatioihin, jotka ovat Naton toimeenpanemia operaatioita. Balkanin operaatioiden kautta lakia muutettiin vuonna 2000 niin, että suomalaiset saivat nyt osallistua humanitaariseen avustustoimintaan tai sen suojaamiseen. Kun rauhanturvaamislaki muutettiin kriisinhallintalaksi vuonna 2006, tehtiin viimeisimmät muutokset lakiin. Jotta Suomen on mahdollista osallistua EU:n nopean toiminnan joukkoihin, oli lakia muutettava rauhaanpakottamistehtävien osalta. Lisäksi, koska Suomi on sitoutunut Euroopan yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan ja EU:n kriisinhallintatoiminta kehittyi koko ajan, lakia tuli muuttaa niin, että YK:n turvallisuusneuvoston mandaatti ei ole välttämätön kriisinhallintatehtäviin osallistumiselle. (Salonius-Pasternak & Visuri 2006, 37–38.)

Toinen oleellinen lain kohta liittyy voimakeinoihin kriisinhallintaoperaation aikana. Lain 27 §:ssä voimakeinojen käytöstä sanotaan, että ”sotilaallisessa kriisinhallinnassa palvelevalla sotilaalla on palvelustehtävää suorittaessaan oikeus käyttää tehtävän kannalta välttämättömiä voimakeinoja. Voimakeinoja voidaan käyttää vain siinä määrin ja siihen saakka, kun ne ovat tehtävän kannalta tarpeen, hyväksyttävässä suhteessa operaation tavoitteeseen nähden ja operaatiolle vahvistettujen voimankäytösääntöjen mukaisia”. Voimankäyttöoikeudet on hyvä erottaa voimankäytösäännöksistä. Voimankäyttöoikeudet viittaavat siihen valtuutukseen, minkä operaatio on saanut, kuten esimerkiksi peruskirjan VII luvun oikeutukseen käyttää kaikkea tarvittavaa voimaa tehtävän suorittamiseksi. Voimankäytösäännökset taas viittaavat niihin pelisääntöihin, mitä sotilaiden on noudatettava operaation aikana. Voimankäytösäännökset kertovat, mitä missäkin tilanteessa saa tehdä. Operaation komentaja voi määrätä rajoitetummat voimankäytösäännöt, kuin mitä voimankäyttöoikeuksien perusteella olisi mahdollista antaa, sillä aseiden käyttöä epävakaassa ympäristössä ja siviilien lähellä on aina harkittava tarkoin. (Salonius-Pasternak & Visuri 2006, 38.)

Suomalaiset ovat perinteisesti vierastaneet tappavan aseellisen voiman käyttöä. Nykyisten kriisinhallintaoperaatioiden voimankäyttöoikeudet perustuvat usein YK:n peruskirjan VI tai VII lukuun. Esimerkiksi UNIFIL-operaation voimankäyttöoikeuksia muutettiin vuonna 2006 niin, että joukot valtuutettiin kaikkiin tarvittaviin toimiin tehtäviensä toteuttamiseksi. Toisin sanoen kuolettavan voiman käyttö on mahdollista niin itsepuolustukseksi, mutta myös sen varmistamiseksi, ettei operaatioaluetta käytetä vihamielisiin tarkoituksiin ja että YK:n ja humanitaaristen järjestöjen työntekijät saavat työskentelyrauhan, sekä niissä tapauksissa, kun joukkoja estetään täyttämästä tehtäviään tai siviilit tarvitsevat suojelua välittömältä väkivallalta tai sen uhalta. (VNS 6/2006 vp.) Niin YK:n operaatioissa kuin EU:n ja Naton operaatioissa voimankäyttöoikeudet ovat sisällöltään yleensä hyvin samanlaiset. Jo kylmän sodan aikana suomalaisilla rauhanturvaajilla oli oikeus käyttää voimaa itsepuolustuksena tai silloin, kun tehtävän suorittaminen sitä vaati. Vaikka suunnilleen kaikilla kylmän sodan jälkeisillä operaatioilla on ollut samat voimankäyttöoikeudet, ovat voimankäytösäännöt poikenneet paljonkin. Suomalaiset rauhanturvaajat ja kriisinhallintajoukot ovat olleet muutenkin hyvin hillittyjä tappavan aseellisen voiman käytössä. (Salonius-Pasternak & Visuri 2006, 38.) Suomi on pitänyt hyvänä käytäntönä voimankäytön minimointia ja voimankäytön suhteuttamista kulloiseenkin uhkaan ja tilanteeseen. Käytännössä on pyritty lievimmän tehokkaan voiman käyttämiseen.

Kun operaatioon osallistumista perustellaan kriisinhallintalain mukaisuudella, on luultavasti tarkasteltu kahta edellä mainittua lain kohtaa. Toisin sanoen, onko operaatiolla riittävä mandaatti ja ovatko operaation voimankäytösäännöt hyväksyttävät Suomen näkökulmasta. Uudenlaiset sodat ovat asettaneet sotilaallisesti haasteita myös Suomelle. Kun kriisinhallintaoperaatiot sijoittuvat kauas kotoa vihamieliseen ympäristöön, jossa ei aina siviilienkään turvallisuutta voi taata, voidaan joutua arvioimaan uudelleen voimankäytön sääntöjä. Useissa uusissa operaatioissa voimankäyttöoikeudet ovatkin paljon laajemmat mitä esimerkiksi 20 vuotta sitten. Operaation voimankäyttöoikeudet voivat perustua ajatukseen kaiken mahdollisen voiman käytöstä tehtävän suorittamiseksi. Esimerkiksi Afganistanin ISAF-operaatioissa sodankäynnin ja kriisinhallinnan raja on häilyvä juuri ahkeran voimankäytön vuoksi ja aiheesta onkin käyty kiivasta keskustelua jo operaation alkuajoista lähtien. Myös Libanonin UNIFIL-operaation voimankäyttöoikeudet ovat kattavat. Kuolettavan voiman käyttö on oikeutettua esimerkiksi siviilien turvallisuuden takaamisessa. On siis otettava vastuu laajemmasta joukosta, joka käsittää usein siviilit ja avustus- ja siviilikriisinhallintatyöntekijät. Suomalaisotilaiden on oltava valmiita käyttämään

kuolettavaa voimaa suojellakseen muitakin kuin itseään. Asetelma on melko uusi, kun ajattelee kylmän sodan aikaisia YK:n rauhanturvaoperaatioita, jotka saattoivat käsittää vain sotilastarkkailua tai rauhansopimuksen täyttämisen valvomista.

En löytänyt varsinaisesti merkittäviä eroja sen suhteen, missä operaatioissa osallistumisen laillisuutta on käytetty perusteluna selontekoasiakirjoissa. Oman aineistoni kohdalla laillisuudella perustelua on käytetty kahdessa Nato-johtoisessa operaatioissa, sekä yhdessä EU- ja yhdessä YK-johtoisessa operaatioissa. Tästä ei varmastikaan voi vetää vielä mitään johtopäätöksiä, varsinkin kun kaikki kyseiset operaatiot on määritelty vaativiksi. Nato-johtoisten operaatioiden kohdalla selontekoasiakirjoissa on painotettu vahvasti sitä, että osallistuminen on lainmukaista. En kuitenkaan tiedä, johtuuko tämä Natosta vai esimerkiksi siitä, että molemmat operaatiot on toteutettu vielä rauhanturvaamislain aikana, mikä oli vielä hieman tiukempi kuin nykyinen kriisinhallintalaki, ja vaati siksi enemmän vakuuttelua. Joka tapauksessa Nato-operaatiot ajatellaan usein hyvin vaativiksi operaatioiksi, eikä Natoa mainita nimeltä lain 1 §:ssä, missä luetellaan mahdollisia operaation toimeenpanijoita. Ehkäpä siksi selontekoasiakirjoissa halutaan erikseen korostaa, että osallistuminen on lainsäädännöllisesti mahdollista.

Myös EU-johtoisen Althea-operaation perusteluissa korostetaan, että operaation oikeutus tulee perustumaan peruskirjan VII lukuun ja että operaation voimankäytösäännöt eivät ole sisältönsä puolesta Suomen kannalta ongelmallisia. Kuten valtioneuvoston selonteossakin (VNS 5/2004 vp) sanotaan, Althea on EU:n ensimmäinen suuri kriisinhallintaoperaatio. Suomi on ollut aktiivisesti mukana kehittämässä unionin kriisinhallintakykyä. Kun ensimmäinen kriisinhallintaoperaatio vihdoinkin tulee eteen, on voitu tuntea tarvetta osoittaa, että lainsäädännöllisesti Suomella ei ole mitään esteitä jatkaa EU:n kriisinhallinnan tukemista käytännössäkin osallistumalla operaatioon. Myös YK-johtoisen UNIFIL-operaation taustalla saattaa olla samankaltaisia motiiveja. Vaikka operaatiota luonnehditaan vaativaksi, operaatiota koskevassa selonteossa (VNS 6/2006 vp) todetaan, että Suomen osallistuminen on kriisinhallintalain mukaista ja että Suomen tulisi pyrkiä osallistumaan aktiivisemmin YK-johtoihin kriisinhallintaoperaatioihin, joten osallistuminen on tästäkin näkökulmasta perusteltua. Suomen osallistuminen YK:n kriisinhallintaan on ollut 2000-luvun alussa hyvin vähäistä. Niin turvallisuus- ja puolustuspoliittisissa selonteoissa kuin kriisinhallintaoperaatioita koskevissa selonteoissakin on painotettu tarvetta lisätä YK-johtoihin operaatioihin osallistumista.

4.2 Kansainvälisen yhteisön vastuu rauhasta ja vakaudesta

Globalisaation seurauksena maapallo näyttää nyt pienemmältä kuin koskaan aikaisemmin. Kun jossain päin maailmaa puhkeaa konflikti, sen vaikutukset näkyvät ympäri maailmaa. Näitä vaikutuksia pelätessään länsimaat ovat ottaneet vastuulleen konfliktien hoidon minimoidakseen konfliktien mahdolliset seuraukset. YK:n rauhanturvaoperaatiot ovat aiemmin edustaneet Suomelle mahdollisuutta ottaa osaa yhteiseen vastuunkantoon kansainvälisestä rauhasta ja turvallisuudesta, erityisesti kylmän sodan aikana, kun oli pysyttävä sotilaallisesti puolueettomana. Suomella on pitkä historia YK-johtoisissa rauhanturvaoperaatioissa ja niihin osallistumista on pidetty suotavana kylmän sodan jälkeenkin, vaikka Suomi on 2000-luvulla osallistunut ahkerasti myös EU- ja Nato-johtosiin kriisinhallintaoperaatioihin. Ajatus kansainvälisen yhteisön vastuusta on kuitenkin säilynyt yhtenä osallistumista määrittävänä tekijänä riippumatta siitä, minkä toimijan alaisuudessa Suomi milloinkin operaatioihin osallistuu.

Yhtenä poliittisena perusteluna kriisinhallintaoperaatioihin osallistumiselle on kansainvälisen yhteisön vastuu rauhasta ja vakaudesta maailmalla. Myös tätä perustelua on käytetty jokaisen tutkimani kriisinhallintaoperaation kohdalla, riippumatta siitä, onko operaatio YK-, EU- tai Nato-johtoinen. Selontekoasiakirjoissa puhutaan selvin sanoin kansainvälisen yhteisön vastuusta.

”...maa on edelleen epävakaa ja kansainvälisen yhteisön läsnäolo tarpeellista (UaVM 10/2004 vp).”

”Turvallisuusneuvosto toteaa päätöslauselmassaan pitävänsä ...tilannetta yhä uhkana kansainväliselle rauhalle ja turvallisuudelle (VNS 5/2001 vp).”

”Hallinnon toimintamahdollisuudet ilman merkittävää kansainvälistä tukea ovat hyvin rajoitetut (VNS 5/2001 vp).”

”Tilanne alueella on hauras ja saavutetun myönteisen kehityksen turvaamiseksi on olennaista, että kansainvälinen läsnäolo jatkuu... (VNS 2/2009 vp).”

”Sotilaallista operaatiota pidetään vaativana, mutta toteutettavissa olevana ja tarpeellisena toimena alueellisen vakauden kannalta (VNS 2/2007 vp).”

”Ulkoasiainvaliokunnan mielestä kansainvälisen yhteisön toiminta rauhantilan palauttamiseksi ja ihmisoikeuksien kunnioituksen turvaamiseksi ...samoin kuin Suomen osallistuminen kansainväliseen taakanjakoon on tässä yhteydessä perusteltua (UaVM 5/1999 vp).”

Kansainvälisesti vakaa järjestelmä on myös Suomen etujen mukainen. Turvallisempi sekä helpommin ennustettavampi maailma hyödyttää myös Suomen turvallisuuspäämääriä. Uudet sodat ja konfliktit ovat näin ollen uhka niin kansainväliselle turvallisuudelle kuin Suomenkin turvallisuudelle, ja tämän vuoksi Suomi osaltaan haluaa olla mukana vakauttamassa konflikteja. Toisaalta läntinen ja eurooppalainen integraatio ja globalisaation myötä koettu keskinäisriippuvuuden lisääntyminen on lisännyt länsimaissa painetta osallistua yhteisten uhkien hoitoon. Näin ollen Suomikaan ei voi jättäytyä sivuun yhteisestä vastuunkannosta vaikka niin haluaisikin, vaan kaikkien on annettava panoksensa. (Raitasalo 2008a, 139.)

Ottaessaan vastuun kansainvälisestä rauhasta kansainvälinen yhteisö on joutunut myös muokkaamaan kriisinhallinnan pelisääntöjä. Uusien sotien noustessa kylmän sodan jälkeen huomattiin, että aiemmat rauhanturvaamisen keinot eivät olleet riittävät suojaamaan kansoja järkyttäviltä ihmisoikeusrikkomuksilta. Yksi surullinen esimerkki oli tästä Ruandan kansanmurha vuonna 1994, jolloin paikalla olleet YK:n joukot olivat voimattomia puuttumaan tilanteeseen. Silloinen YK:n pääsihteeri Kofi Annan ryhtyi puoltamaan humanitaarisia interventioita ja lanseerasi suojeluvastuun käsitteen (Responsibility to Protect). Annanin viesti kuului, että valtion suvereniteetti ei saa olla tärkeämpi kuin kansanmurhien ja muiden räikeiden ihmisoikeusloukkausten estäminen. Sotilaallista kriisinhallintaa tuli kyetä toteuttamaan ilman konfliktin molempien osapuolten suostumusta, mikä aikaisemmin oli siis ollut rauhanturvaamisoperaatioiden peruste. Kansainvälisen yhteisön ottaessa vastuun kansainvälisestä rauhasta ja turvallisuudesta yhteisö lunasti myös itselleen oikeuden puuttua tarvittaessa kriiseihin humanitaarisen intervention nimissä tilanteissa, missä se nähdään aiheelliseksi. Silloin valtion suvereniteetillä ei ole mitään merkitystä, sillä kyseessä on kansainvälinen turvallisuusasia. Myös Suomi osoitti solidaarisuutta tulkitsemalla valtiosuvereenisuusperiaatetta uudelleen niin, että se ei ollut enää este ihmisoikeusrikkomuksiin puuttumiselle (Raitasalo 2008a, 101).

Nykyisessä globaalissa järjestelmässä ei korosteta enää suvereeniutta, vaan suvereenien valtioiden tilalle on tullut muita toimijoita, kuten EU. Valtioiden välinen yhteistyö on vahvasti lisääntynyt niin kansainvälisellä kuin alueellisella tasolla. Pelko konfliktien aiheuttamien levottomuuksien leviämisestä laajemmalle alueelle ja sitä kautta uusien ongelmien syntyminen on kaikkien yhteinen huolenaihe. On länsimaille edullisempaa, että puhjenneet kriisit saadaan laantumaan ennen kuin ne vaikuttavat omien lähialueiden vakauteen. Ensisijaisesti turvallisuus on politiikkaa, johon muusta politiikasta poiketen liittyy väkivallan ja kuoleman pelko ja siksi se on myös yleisöön eniten vaikuttavinta politiikkaa (Laitinen 1999, 148).

Suomen ulkoiset uhkakuvat ovat sidoksissa muihin Suomelle tärkeiden kansainvälisten toimijoiden uhkakuviin. Suomi on halunnut virallisissa yhteyksissä korostaa tukevansa YK:n päämääriä, sillä YK nähdään tärkeimpänä kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta edistävänä maailmanjärjestönä (Limnell & Salenius-Pasternak 2009, 4). YK hoitaa yleisesti ongelmien ja uhkatekijöiden määrittämisen, tiedottaa niistä jäsenvaltioilleen ja vaikuttaa kansainvälisen yhteisön turvallisuutta koskeviin toimenpiteisiin, toisin sanoen YK toimii eräänlaisena turvallistamisesityksien tuottajana (Limnell 2009, 158–159). Vuonna 2005 YK määritteli ”A More Secure World” -raportissaan uhkakuvat kansainväliselle turvallisuudelle, jotka olivat YK:n mukaan moninaisempia ja laajempia kuin koskaan ennen. Taloudelliset ja sosiaaliset uhat; valtioiden väliset konfliktit; valtioiden sisäiset konfliktit ja erityisesti niihin yhdistyvät etniset puhdistukset; kemiallisten, biologisten ja ydinaseiden yleistymisen ja hallitsematon leviäminen; terrorismi sekä rajat ylittävä järjestäytynyt rikollisuus muodostivat YK:n esittelemän uhkaryhmittymän. (emt., 164–165.) Myös Naton pääuhkakuvat liittyivät syyskuun 11. päivän myötä terrorismiin ja joukkotuhoaseisiin, joihin yhdistettiin sitten niihin liittyviä uhkia, kuten uskonnolliset ääriliikkeet, järjestäytynyt rikollisuus ja huumeiden salakuljetus (Limnell 2009, 178). Naton uhkakuvat noudattivat siis itse asiassa pitkälle samaa linjaa Yhdysvaltojen painottamien uhkakuvien kanssa. Yhdysvallat ja Nato näkivät kansainvälisen terrorismin globalisaation haittavaikutuksena. Globalisaatio edesauttoi terroristien verkostoitumista ja sitä kautta korkean teknologian välineet saattoivat päätyä väärin käsiin (emt., 182).

EU on rakentanut uhkakuvia eurooppalaiselle identiteetille, jossa turvallistettavana ovat oma alue ja jaettu arvopohja. Kollektiivinen turvallisuushan on ensisijassa identiteettikysymys, ja uhka myös kohdistuu ensimmäisenä siihen (Laitinen 1999, 148). Syyskuun 11. päivän terrori-iskujen jälkeen EU käsitteli terrorismin uhkaa, ja monet unionin jäsenmaat osallistuivat

terrorisminvastaiseen sotaan Afganistanissa. Mutta EU ei kuitenkaan painottanut terrorismia uhkakuvana samalla tavalla kuin Yhdysvallat tai NATO, kunnes vuoden 2004 terrori-iskut Madridissa tapahtuivat. Iskujen jälkeen terrorismista tuli unionin tärkein ja vakavin uhkakuva. (Limnell 2009, 186–187.) Aiemmin EU ei osannut kohdella terrorismia yksittäisenä uhkakuvana, vaan liitti sen laajempiin, globalisaatioon liittyviin ongelmiin. Vasta uhkakuvan toteutuessa unionissa osattiin käsitellä uhkaa todellisena, yksilöllisenä uhkana. Euroopan terrori-iskujen jälkeen turvallistaminen kävi helposti: eurooppalaisten oikeuksia ja arvoja täytyi suojella terroristeilta. Esimerkiksi lentokenttien turvatarkastuspisteiden käytäntöjä ja matkatavaroita koskevia säännöksiä muutettiin tiukemmiksi, mikä tietenkin vaikeutti itse eurooppalaistenkin lentomatkaa. Uudet käytännöt kuitenkin hyväksyttiin, koska niiden tehtävä oli turvata eurooppalainen elämäntapa ja identiteetti.

Kaikkien näiden kansainvälisten toimijoiden ylläpitämät uhkakuvat ovat vaikuttaneet Suomen uhkakuva politiikkaan. Koska Suomi on osa Euroopan unionia, ja haluaa säilyttää hyvät suhteet niin Natoon kuin Yhdysvaltoihin, Suomen täytyy ottaa huomioon kaikkien turvallisuuspoliittiset linjaukset rakentaessaan omaa uhkakuva politiikkaansa. Muiden länsimaiden tavoin Suomen turvallisuuspoliittisia uhkakuvia ovat muun muassa terrorismi, joukkotuhoaseiden leviämisen ja käytön uhka, alueelliset konfliktit ja sotilaallinen voimankäyttö, järjestäytynyt rikollisuus, huumeet ja ympäristöongelmat (Limnell 2009, 304). Turvallistamisella on aina poliittisia seuraamuksia ja tällöin myös toisen position ymmärtäminen on tärkeää (Laitinen 1999, 149–150). Varsinkin, kun globaalissa maailmassa ei voi olla tekemättä turvallisuuspoliittisia päätöksiä niiden vaikuttamatta muihin kansainvälisiin toimijoihin.

Osallistuminen kansainväliseen vastuunkantoon on Suomelle tärkeä keino harjoittaa ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa. Esimerkiksi Libanonin UNIFIL-operaatiota koskevassa selonteossa todetaan, että ”Suomen turvallisuuspoliittisen linjan mukaista on vastuun kantaminen myös kansainvälisestä turvallisuudesta ja vakaudesta. Monien uhkien torjuminen on myös aloitettava kaukana Suomen rajojen ulkopuolella. Libanonin kriisi on osoitus siitä, että maantieteellisesti kaukaiset konfliktit voivat vaikuttaa myös Euroopan ja Suomen tilanteeseen (VNS 6/2006 vp)”. Tässä perustelussa yhdistyvät sekä turvallisuuspoliittiset tavoitteet että uhkakuviensa esilletuonti. Kansainvälisen yhteisön vastuu kansainvälisestä rauhasta ja vakaudesta on sinällään hieno tavoite. Jonkun on otettava vastuu konfliktien hoidosta silloin, kun maa tai alue on kykenemätön sitä itse ratkaisemaan. Kansainvälisen keskinäisriippuvuuden tuotoksena asioita halutaan hoitaa yhdessä, kun kyseessä on myös

yhteinen turvallisuus. Mutta vielä enemmän kuin hyvät teot ja yhteishenki, länsimaita ajaa kriisinhallintaan juuri turvallisuuspolitiikka ja uhkakuvat, olivat ne sitten omia tai yhteisiä.

4.3 Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisten pyrkimysten edistäminen

Suomi on kylmän sodan jälkeen pyrkinyt luomaan hyvät poliittiset suhteet joka suuntaan, niin itään kuin länteenkin. Kuten vuoden 2012 valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa todetaan, ”Suomen turvallisuus rakentuu hyviin kahdenvälisiin suhteisiin, vahvaan vaikuttamiseen Euroopan unionissa (EU) sekä laaja-alaiseen yhteistyöhön muiden valtioiden ja kansainvälisten toimijoiden kanssa. Suomi osallistuu kansainvälisen vastuun kantamiseen, toimintakykyisen globaalihallinnan kehittämiseen ja kansainvälisten ongelmien ratkaisemiseen”. Tämä tarkoittaa, että Suomen turvallisuutta rakennetaan niin sotilaallisilla kuin poliittisillakin keinoilla.

Suomen osallistumista kriisinhallintaoperaatioihin on perusteltu Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisten pyrkimysten edistämiseksi. Tätä perustelua on käytetty jokaisen tutkimani kriisinhallintaoperaation kohdalla. Kuten aikaisemmin totesin, olen tässä tutkimuksessa jakanut tämän perustelun sekä poliittiseksi että sotilaalliseksi perusteluksi, koska aineistossa perustelusta oli löydettävissä molempia aspekteja ja mielestäni on aiheellista käsitellä näitä aspekteja erillisinä kappaleinaan. Poliittisista aspekteista on kyse, kun Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisten pyrkimysten edistäminen viittaa yhteiseen vastuunkantoon tai Suomen poliittiseen asemaan kansainvälisesti.

”Ulkoasiainvaliokunta katsoo, että Suomen osallistuminen ...edistää Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan peruspyrkimyksiä (UaVM 19/2001 vp, UaVM 5/1999 vp).”

”Ulkoasiainvaliokunta korostaa, että Suomen turvallisuuspolitiikan linjan mukaista on vastuun kantaminen myös kansainvälisestä turvallisuudesta ja vakaudesta (UaVM 9/2006 vp).”

”Pohjoisen osaston kehysvaltiona toimiminen sekä viestijärjestelmän tarjoaminen alueelle tulee olemaan sekä näkyvä että poliittisesti arvostettu panos... (VNS 5/2004 vp).”

”Puolustusvaliokunta pitää Suomen saamaa kehysvaltion roolia merkittävänä osoituksena Suomen osaamisesta kriisinhallinnassa sekä Suomea kohtaan tunnetusta luottamuksesta (PuVL 3/2004 vp).”

Selontekoasiakirjoissa mainitaan useassa kohdassa, että osallistuminen operaatioon edistää ulko- ja turvallisuuspolitiikan peruspyrkimyksiä. Näiden peruspyrkimysten sotilaallista aspektia tarkasteltiin jo luvussa 3.3. Tässä on tarkoitus tarkastella peruspyrkimysten edistämistä poliittisten motiivien kautta. Kuten vuoden 2009 turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa lyhyesti ja ytimekkäästi todetaan, ”kansallisia etuja edistetään parhaiten kansainvälisessä yhteistyössä (VNS 1/2009 vp)”. Vuoden 2012 turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa tarkennetaan vielä, että Suomen tulee ”varmistaa, että turvallisuuspoliittinen toimintalinja parhaalla mahdollisella tavalla edistää kansainvälistä yhteistyötä, yhteistyövaraista turvallisuutta sekä Suomen kansainvälistä asemaa, arvoja, etuja ja turvallisuutta (VNS 6/2012)”. Suomen osallistuminen kriisinhallintatehtäviin on siis osa ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan hoitoa, jolla pyritään parantamaan Suomen kansainvälistä asemaa turvallisuuspoliittisesti, suojelemaan Suomen etuja ja valintoja sekä edistämään niitä arvoja, joita Suomi haluaa ajaa.

Suomen näkökulmasta EU:n etu on yhtä kuin Suomen etu. Integroituminen Euroopan unioniin on jo niin vahvaa, että EU:n turvallisuuspoliittiset valinnat ovat myös osa Suomen turvallisuuspolitiikkaa. Lisäksi Suomen turvallisuuspoliittinen asema kansainvälisesti on hyvin sidottu unioniin yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kautta. Tietysti Suomi on kaiken aikaa pitänyt yllä mahdollisuutta hakea Nato-jäsenyyttä, mikäli tilanne sitä vaatisi. Suomen turvallisuuspoliittisen aseman parantaminen on joka tapauksessa tiiviisti yhteydessä EU:n turvallisuuspoliittiseen asemaan. Teija Tiilikainen (2001, 108) on jakanut EU:n turvallisuuspoliittiset haasteet kolmeen osaan. Yksi turvallisuuspoliittinen haaste on EU:n yhtenäisyys, johon jatkuva laajentuminen ja syvenevä integraatio ovat aika ajoin tuoneet jännitteitä. Toinen haaste on vastuun lisääntyminen kansainvälisessä turvallisuuspolitiikassa ja sen vaikutus EU:n ja Yhdysvaltojen suhteisiin. Kolmas haaste on EU:n ja naapureiden suhteet, erityisesti EU:n ja Venäjän. (emt., 108–109.)

EU:n jäsenmaita on tänä päivänä 27, joten sisäisen yhtenäisyyden säilyttäminen niin tavallisen politiikan piirissä kuin kiistanalaisemmissakin asioissa on väistämättä haasteellista. Maantieteellisesti ja kulttuurillisesti useita erilaisia valtioita käsittävä unioni on kohdannutkin haasteita yhtenäisyytensä ylläpidon kanssa. EU:n yhtenäisyyden rakoilu näkyi aikaisemmin

esimerkiksi kylmän sodan aikana keskusteluissa EU:n tarpeesta ottaa enemmän vastuuta omasta turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta. Monet unionin Nato-maat katsoivat sen tuolloin olevan tarpeetonta, koska Naton ajateltiin perinteisesti hoitavan kansainvälistä turvallisuutta ja EU:n tunkeutuminen sille osa-alueelle on tarpeetonta (Tiilikainen 2003, 17). Tänä päivänä yhtenäisyyteen on vaikuttanut viime aikojen talousongelmat Euroopassa, joita ei tunnuta saavan kuriin. Taloudellisesti paremmin menevillä EU-mailla on tunne joutua epäreilusti maksumiehiksi, ja onpa joku heittänyt ilmoille ajatuksen rahaliitosta eroamisestakin. EU:n yhtenäisyys rakoilee nyt pahasti, ja haasteena onkin saada jäsenmaat puhaltamaan yhteen hiileen talouden pelastamiseksi sen sijaan, että lausutaan syytöksiä puoleen ja toiseen. Jäsenmaiden yhteistyö on saatava toimimaan ennen kuin taluskriisi vaikuttaa koko unionin toimintaan.

EU:n kansainvälinen asema on muuttunut kylmän sodan jälkeen, kun se on kehittänyt itsenäisyyttään niin taloudellisesti kuin sotilaallisestikin. Tällä on väistämättä ollut vaikutuksia myös EU:n ja Yhdysvaltojen suhteisiin. Tietysti myös muilla nousevilla talousmahdeilla, kuten Kiinalla ja muilla kasvavilla Aasian mailla, on ollut vaikutusta kansainvälisten toimijoiden asemien muutoksiin. Vaikka Yhdysvalloilla ei ole alun perinkään ollut suurempaa vastustusta Euroopan puolustuspoliittista yhteistyötä vastaan, ja EU on edelleen Yhdysvaltojen suurin kauppakumppani näiden kahden hallitessa jopa kolmasosaa maailmankaupasta, on Yhdysvallat kuitenkin viime vuosina pyrkinyt keskittämään huomiotaan sotilaallisesti ja taloudellisesti enemmän Aasian ja Tyynenmeren suuntaan (VNS 6/2012 vp). Esimerkiksi Kiinaa vaatii Yhdysvaltojen huomiota noustuaan nopeassa ajassa maailman toiseksi suurimmaksi talousmahdiksi. Tämän Yhdysvaltojen strategisen muutoksen ei pitäisi vaikuttaa kuitenkaan oleellisesti EU:n ja Yhdysvaltojen välisiin suhteisiin. Aika kuitenkin näyttää, jääkö Euroopan oma turvallisuus enenevässä määrin EU:n hoidettavaksi, kun Yhdysvallat ja Nato keskittyvät kaukaisempiin kohteisiin.

Euroopan unionin ja Venäjän suhteet ovat erityisesti Suomen turvallisuuspoliittiselta kannalta oleelliset. Tähän asti unionin jäsenyys ei ole vaikuttanut haitallisesti Suomen turvallisuuspolitiikkaan suhteessa Venäjään. Kuten Tiilikainen (2001, 109) toteaa, Venäjä ei ole esimerkiksi laittanut vastaan Euroopan unionin laajentumiselle itää kohti. Monet entiset neuvostomaat liittyivät unioniin vuonna 2004. Venäjän ja EU:n suhteet ovat tässä mielessä olleet aina hyvällä pohjalla. Huomattavaa on, että Naton itälaajentumista kohtaan Venäjä on taas osoittanut paljonkin tyytymättömyyttään (ks. esim. Törnudd 2001; Schimmelfennig, 2003). Tämä on tietysti osaltaan vaikuttanut Suomen Nato-politiikkaan. EU ja Venäjä ovat

viime vuosina lähentyneet toisiaan erilaisten ohjelmien ja sopimuksien kautta. Venäjän sulkeutuneisuus, demokratiakehityksen ongelmat ja jatkuvat väkivaltaisuuudet esimerkiksi Tšetšeniassa, vaikeuttavat avointa kanssakäymistä. Suomi on kuitenkin ottanut tavoitteekseen Venäjän sitoutumisen kansainväliseen yhteistyöhön ja globaaliin vastuunkantoon ja ajaa aktiivisesti EU:n ja Venäjän suhteiden tiivistämistä (VNS 6/2012 vp). Tiiviimpi yhteistyö nähdään niin Suomen kuin EU:nkin etuna.

Suomen peruspoliittisiin pyrkimyksiin liittyy niin omien etujen kuin valittujen tavoitteidenkin edistäminen. Kuten vuoden 2012 turvallisuus ja puolustuspoliittisessa selonteossakin (VNS 6/2012 vp) todetaan, ”uskottava, vaikuttava ja laaja-alainen EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikka on Suomen etu”. Suomen turvallisuuspoliittiset tavoitteet seuraavat tiiviisti EU:n tavoitteita ja kriisinhallinta on Euroopassa nykyään yksi tärkeimmistä turvallisuuspolitiikan välineistä. Samaisessa turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa todetaan myös, että kriisinhallinnan kautta Suomi pyrkii turvaamaan kansainvälistä rauhaa, mikä on myös Suomen etu ja siksi tärkeä tavoite. Lisäksi Suomi pyrkii muun muassa parantamaan kansainvälistä asemaansa. Kriisinhallinta on osoittautunut Suomelle hyväksi välineeksi edistää kansainvälistä asemaansa niin EU:n kuin Naton puitteissa, unohtamatta tietystikään YK:ta. Sitähän kylmän sodan aikainenkin rauhanturvaamistehtäviin osallistuminen Suomen osalta oli, oman aseman parantamista niin sotilaallisesti kuin poliittisesti.

Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisiin peruspyrkimyksiin voidaan lukea myös konfliktin hallinnan ja kriisinhallinnan tukeminen sekä rauhan edistäminen ja rakentaminen laaja-alaisesti yhteistyössä eri tahojen kanssa (VNS 6/2012 vp). Sen lisäksi, että Suomi haluaa kriisinhallintaosallistumisellaan edistää turvallisuutta niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin, kerätä arvostusta ja lisätä uskottavuuttaan, on Suomelle myös tärkeää ajaa omia arvojaan maailmalla. Kriisinhallintaan liittyen näitä arvoja on muun muassa siviilikriisinhallinnan painottaminen kriisinhallintatyössä, mitä käsitellään enemmän luvussa 4.4. Pohjoismaisen yhteistyön lisääminen turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa on myös tärkeää Suomelle. Pohjoismaisen puolustusyhteistyön (Nordefco) puitteissa on keskusteltu esimerkiksi yhteisen pohjoismaisen joukko-osaston perustamista kriisinhallintatehtäviin lähetettäväksi (VNS 6/2012 vp). Pohjoismaat on tärkeä viitekehys Suomelle myös kriisinhallinnassa, ja usein kriisinhallintaoperaatioissa suomalaisjoukot työskentelevät yhdessä muiden Pohjoismaiden, kuten Ruotsin tai Norjan kanssa samalla operaatioalueella.

Pohjoismaisen yhteistyön taustalla on halu parantaa omaa ja yhteistä turvallisuutta Pohjois-Euroopassa.

4.4 Monialaisen kriisinhallinnan tukeminen

Usein konfliktin puhjetessa kansainvälinen yhteisö pyrkii ensin rauhoittamaan tilanteen sotilaallisen kriisinhallinnan keinoin, jotta voidaan sitten siviilikriisinhallinnan keinoin pyrkiä rakentamaan konfliktin repimästä yhteiskunnasta taas elinkelpoinen. Mutta nykyiset vaativat operaatiot ovat osoittaneet, että harvoin sotilaat voivat poistua maasta vaarantamatta siviilikriisinhallintaa ja kehitysyhteistyötä tekevien turvallisuutta. Hyvä esimerkki on Afganistan, joka on niin sotilaallisen kuin siviilikriisinhallinnankin osalta ollut varmasti vaativimpia operaatioita tähän asti. Tämä tarkoittanee, että sotilaallista ja siviilikriisinhallintaa on kehitettävä monialaisena kriisinhallintana, jossa molemmat tukevat toisiaan toimivalla tavalla.

Selontekoasiakirjoista on löydettävissä monialaisen kriisinhallinnan mahdollistaminen ja tukeminen perusteluna kriisinhallintaoperaatioihin osallistumiselle. Tätä perustelua käytettiin jokaisen tutkimani kriisinhallintaoperaation kohdalla, huolimatta siitä, oliko kyse YK-, EU- vai Nato-johtoisesta operaatiosta. Suomi haluaa sotilaallisella kriisinhallinnallaan mahdollistaa siviilikriisinhallinnan ja muun kehitysyhteistyön onnistumisen kriisinhallintakohteissa.

”Ulkoasiainvaliokunta katsoo, että Suomen on osallistuttava ...jälleenrakentamiseen ja hankkeisiin, jotka edistävät siviiliyhteiskunnan toipumista kriisistä (UaVM 5/1999 vp).”

”Ulkoasiainvaliokunta toteaa, että kansainvälisten järjestöjen keskinäisen yhteistoiminnan kehittäminen operaatioissa edistää osaltaan kriisinhallinnan kokonaisvaltaistamista (UaVM 4/2009 vp).”

”Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi toimii aktiivisesti unionin siviilikriisinhallintapanoksen kehittämiseksi alueella (UaVM 4/2009 vp).”

”Valiokunta pitää tärkeänä, että sotilaallisen kriisinhallinnan rinnalla Suomi jatkaa siviilikriisinhallinnan kehittämistä ja vahvistaa kriisinhallinnan kokonaisvaltaisuutta... (UaVM 11/2007 vp).”

”Sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan yhteistyö on operaation onnistumisen kannalta välttämätöntä (UaVM 9/2006 vp).”

”Sotilaallisen kriisinhallinnan avulla luodaan olosuhteet yhteiskunnan järjestäytyneen toiminnan edellytysten palauttamiselle siviilikriisinhallinnan keinoin – mm. oikeuslaitokselle, poliisitoiminnalle ja siviilihallinnolle (UaVM 11/2007 vp).”

”Afganistanin kriisiä ei voida ratkaista sotilaallisesti, mutta sotilaallista kriisinhallintaa tarvitaan luomaan edellytykset kriisin kestäväälle ratkaisulle muun muassa siviilikriisinhallinnan ja kehitysyhteistyön keinoin (UaVM 11/2007 vp).”

Kriisinhallintaoperaatiot ovat kylmän sodan jälkeisten uusien sotien myötä siirtyneet pois sotatantereilta ja keskelle konfliktin sekoittamaa yhteiskuntaa. Tämä on tarkoittanut myös siviilien turvallisuuden heikkenemistä, kun sotatoimia harjoitetaan kotikadulla. Tällaisissa tilanteissa on alettu puhua inhimillisestä turvallisuudesta ja sen merkityksestä. Kriisinhallintajoukkojen käyttäminen inhimillisen turvallisuuden parantamiseksi on nostanut esiin kysymyksiä joukkojen käyttötarkoituksesta ja -periaatteesta. (Malkki 2008, 93–94.) Koska sotilaallisten kriisinhallintajoukkojen tehtävät liittyvät puhtaasti sotilaallisiin toimiin, tarvitaan konfliktien yhteydessä siviilikriisinhallintaa ja muuta siviilien avustustoimintaa, jotta inhimillinen turvallisuus toteutuu kokonaisuutena. Toisin sanoen nykyiset konfliktit vaativat kokonaisvaltaista kriisinhallintaa, mitä selontekoasiakirjoissa halutaankin painottaa. Kansainvälisen yhteisön halu ja vastuu puuttua kylmän sodan jälkeisiin konflikteihin ja niiden hoitoon on johtanut kontrolloidumpaan ja kokonaisvaltaisempaan kriisinhallintaan. Uudet kriisit ovat johtaneet kriisinhallinnan luonteen muutokseen. Monialaisella kriisinhallinnalla pyritään luomaan ja ylläpitämään rauhanomaisia olosuhteita, joissa saadaan pitäviä poliittisia päätöksiä aikaan. Tätä tehtävää vaikeuttaa muun muassa prosessin kesto ja osapuolten, kuten ei-valtiollisten toimijoiden taholta toiminnan ailahtelevaisuus ja ennalta-arvaamattomuus. (emt., 94.)

Siviilikriisinhallinta käsitteenä on konfliktien ennaltaehkäisyyn, ratkaisuun ja jälkihoitoon sekä pelastustoimintaa liittyvää viranomaisyhteistyötä ja asiantuntija-apua, jonka hoitavat

kansainväliset järjestöt. Tavoitteena on poistaa konfliktin aikaansaajat ja luoda sitä kautta edellytykset valtion itsenäiselle kehitykselle. (Kurkinen 2001, 10–11.) Kuten selontekoasiakirjoissa painotettiin moneen otteeseen, sotilaallinen kriisinhallinta tarvitsee siviilikriisinhallintaa, jotta kestävä kehitys voisi edetä rauhanomaisesti ja siviilikriisinhallinta taas tarvitsee sotilaallista kriisinhallintaa mahdollistamaan työskentelyn tarjoamalla turvallisen toimintaympäristön. Suomi perustelee sotilaallista kriisinhallintaa välttämättömänä toimintamuotona, jonka kuitenkin toivotaan mahdollisimman pian vaihtuvan enemmän siviilikriisinhallinnan kaltaiseksi toiminnaksi (Linnéll & Salenius-Pasternak 2009, 9). Kriisinhallintaoperaatio tarvitsee onnistuakseen useammanlaisia kriisinhallintaa ja Suomi on ollutkin esimerkiksi Afganistanin ISAF-operaatiossa aktiivisesti mukana niin CIMIC- kuin PRT-toiminnassa.

Myös kehitysyhteistyö on kuulunut operaatioihin, usein monien kansainvälisten ja kansallisten järjestöjen kautta. Suomessa kehitysyhteistyötoiminta on haluttu pitää erillään siviilikriisinhallinnasta, sillä se nähdään omana toiminnallisena kokonaisuutena, joka on tarkoitettu pitempiaikaiseen toimintaan eikä niinkään osaksi kriisinhallintaa (Kurkinen 2001, 19). Kehitysyhteistyön ja siviilikriisinhallinnan on kuitenkin tarkoitus tukea toisiaan. Siviilikriisinhallinnan painopistealueita on muun muassa ihmisoikeus- ja demokratiatehtävät, miinanraivaus, pelastustehtävät sekä ympäristönsuojelu ja vesihuolto (Kurkinen 2001, 18). Siviilikriisinhallinnan tehtävät kulkevat siis melko käsi kädessä kehitysyhteistyön tehtävien kanssa.

CIMIC-toiminta voidaan jakaa humanitaariseen hätäensiapuun ja toimintaan, joka tukee yhteiskunnan pitkäaikaista kehitystä (Kurkinen 2001, 69). Monissa nykyään pitkäaikaisissakin operaatioissa kansainvälisen yhteisön CIMIC-toiminta on ehdottomasti jälkimmäistä. CIMIC-ryhmät eivät itse varsinaisesti tee esimerkiksi uuden koulun rakennustöitä, vaan hoitavat muut käytännön ongelmat, kuten luvat, rahoituksen, rakennusurakoitsijan hankkimisen ja tukevat muuten paikallisia jälleenrakentamisessa (Salenius-Pasternak & Visuri 2006, 29). Vaikka Suomi on ollut paljon mukana CIMIC-toiminnassa, viime vuosina sen rooli siirtynyt enemmän kohti PRT-toimintaa, joka myös sisältää sekä sotilaallisia että siviilikomponentteja. Eri maat ohjaavat PRT-toimintaansa eri tavoin, koska varsinaisia standardeja ei ole. Suomen PRT-toiminnan siviilihenkilöstö toimii pääasiassa tarkkailu-, valvonta- ja projektien suunnittelutarkoituksessa, kun taas sotilaallinen PRT-toiminta liittyy paikallisen poliisin tukemiseen ja turvallisen ympäristön tarjoamisen kehityksen mahdollistamiseksi (Davies ym. 2008, 45). Suomi on siis pyrkinyt selvästi

erottamaan sotilaallisen järjestyksenpidon kehitysyhteistyöstä. Suomi on suoriutunutkin PRT-toiminnassaan tähänastisissa kriisinhallintaoperaatioissaan kiitettävästi, koska se on osannut pitää avustusprojektien hoidon erillään sotilaallisesta toiminnasta ja onnistunut hyvin yhteistyössä paikallisten kanssa (Davies ym. 2008, 45).

Kehitysyhteistyöprojekteissa Suomi toimii itselleen tutulla alueella. Vaikka Suomi haluaa osallistua sotilaalliseen kriisinhallintaan osana turvallisuuspoliittista linjaansa, se haluaa myös näyttää olevansa aidosti kiinnostunut kehitysyhteistyöstä ja siviilikriisinhallinnasta. Suomi näkee siviilikriisinhallinnan ainoana keinona, jolla todella voidaan auttaa rakentamaan konfliktin pysäyttämien valtioiden kansalaisille uusi, elinkelpoinen yhteiskunta. Sotilaallisin keinoin se ei onnistu. Tämä perustelu liittyy toisaalta myös kansainvälisen yhteisön haluun vakauttaa konfliktitilanne, jotta se ei pääse vaikuttamaan kansainväliseen turvallisuusympäristöön. Suomi ei ainoastaan tiedosta konfliktin muodostamaa uhkaa kansainväliselle turvallisuusympäristölle, vaan pyrkii konkreettisesti rauhoittamaan tilannetta.

Suomessa usein esitetään uhkakuvat tarkoituksellisesti yleisluontoisina, jotta poliittinen yhteisymmärrys olisi helpommin saavutettavissa, eikä uhkakuvien esittämisellä haluta myöskään kärjistää ulkopoliittista tilannetta (Limnell 2009, 343). Painottamalla sitä, että Suomi osallistuu alueellisten jälleenrakennusryhmien toimintaan ja tukee kehitysprojekteja, pyritään ehkä antamaan sotilaallisesta kriisinhallinnasta pehmeämpi kuva. Tällöin Suomen on helpompi perustella osallistumistaan niillekin kansalaisille, joiden mielestä Suomen ei tulisi osallistua vaativiin kriisinhallintaoperaatioihin. Samalla, kun Suomi yrittää rakentaa uskottavaa sotilaallista identiteettiä maailmalla, sen täytyy ottaa huomioon myös ilmapiiri kotimaassa. Perustelemalla operaation osallistumista siviilikriisinhallinnan mahdollistamisella Suomi pyrkii kahteen asiaan: kotimaassa osallistumista kritisoivien rauhoitteluun ja toisaalta taas konkreettisiin tuloksiin tilanteen vakauttamisessa kriisinhallintakohteessa, jotta sieltä kumpuavat ongelmat eivät vaikuttaisi kansainväliseen – ja tätä kautta myös Suomen – turvallisuuteen. Siviilikriisinhallinta nähdään ikään kuin arvona, jota tulisi edistää. Lisäksi, kuten Raitasalo (2008a, 143) huomauttaa, kylmän sodan päättymisen jälkeen suomalaiseen kriisinhallintadiskurssiin on liitetty kasvavassa määrin myös moraalinen tarve ja velvollisuus osallistua kansainväliseen kriisinhallintaan nimenomaan inhimillisen kärsimyksen estämiseksi ja ehkäisemiseksi.

Suomi on asettanut pääpainon EU:n siviilikriisinhallintaan osana Suomen pyrkimystä tukea EU:n kriisinhallintakoneiston kehittämistä. Keskeisimpiä Euroopan unionin

siviilikriisinhallinnan osa-alueita ovat muun muassa humanitaarisen avun toimittaminen, oikeusvaltion ja poliisitoiminnan vahventaminen, siviilihallinnon tukeminen sekä erilaisten etsintä- ja pelastuspalvelujen tarjoaminen. Myös vaalien ja ihmisoikeustilanteen tarkkailu kuuluvat EU:n siviilikriisinhallintaan. (Kurkinen 2001, 21.) EU:lla onkin pitempi kokemus siviili- kuin sotilaallisesta kriisinhallinnasta. Esimerkiksi Bosnia-Hertsegovinassa EU:lla oli meneillään jo kaksi siviilikriisinhallintaoperaatiota, EUPM sekä EUMM, ennen kuin sotilaallinen operaatio Althea vuonna 2004 käynnistettiin (VNS 5/2004 vp). Tietysti myös YK:n siviilikriisinhallintatehtävät edustavat niitä arvoja ja etuja, joita Suomi haluaa edistää, mutta ulko- ja turvallisuuspoliittisten pyrkimysten mukaisesti Suomi panostaa nyt eurooppalaiseen turvallisuusyhteistyöhön.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkimuksessa olen pyrkinyt selvittämään, millaisia perusteluja valtioneuvoston selontekoasiakirjoista on löydettävissä Suomen osallistumiselle kansainvälisiin sotilaallisiin kriisinhallintaoperaatioihin. Kävin läpi aineistoa kolmen analyysikysymyksen avulla: millaisia toimijoita, toimintoja ja tavoitteita selontekoasiakirjoista oli löydettävissä. Analyysikysymysten avulla loin ryhmittelyjä ja luokitteluja, joista kokosin lopulta löytyneet perustelut. Olen jakanut löytyneet perustelut sotilaallisiin ja poliittisiin ja pyrkinyt avaamaan perustelujen taustoja ja merkitystä. Sotilaallisia perusteluja selontekoasiakirjoista löytyi kolme: aikaisempi kokemus kriisinhallintatehtävistä, osallistuminen terrorisminvastaiseen taisteluun sekä ulko- ja turvallisuuspoliittisten pyrkimysten edistäminen. Poliittisia perusteluja löysin neljä: Kriisinhallintalain mukainen osallistuminen, kansainvälisen yhteisön vastuu rauhasta ja vakaudesta, Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisten pyrkimysten edistäminen sekä monialaisen kriisinhallinnan mahdollistaminen. Näitä tuloksia olen pyrkinyt luvuissa 4 ja 5 avaamaan. Tässä luvussa pyrin tekemään annetuista perusteluista johtopäätöksiä.

Nykyisen ulko- ja turvallisuuspoliittisten linjausten perusteella Suomi pyrkii lisäämään ja tiivistämään yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Taustalla vaikuttaa olevan nykyinen monimutkainen globaali järjestelmä, jonka kautta uudet uhkakuvat ja turvallisuuskäsitykset saavat Suomenkin huolehtimaan oman turvallisuutensa ja vakautensa puolesta. Uhkien torjumisen ja ennaltaehkäisyn parhaaksi välineeksi nähdään tiivis kansainvälinen yhteistyö ja erityisesti kriisinhallinta, joita Suomi pyrkii aktiivisesti kehittämään useamman toimijan kanssa. Suomelle tärkeimmät turvallisuuspoliittiset toimijat ovat YK, EU ja Nato. Suomi tukee YK:ta sen turvallisuustavoitteissa ja jakaa samanlaiset arvot. YK:n kriisinhallintatehtävien suurin merkitys Suomelle on mahdollisuus osallistua yhteiseen vastuunkantoon kansainvälisestä turvallisuudesta, ja Suomella on melkein 60 vuoden kokemus YK-johtoisista operaatioista. EU tarjoaa kuitenkin Suomelle mahdollisuuden harjoittaa yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa eurooppalaisessa viitekehyksessä. Suomi on viimeisten miltei 20 vuoden ajan pyrkinyt kiinnittymään vahvasti länteen ja Eurooppaan, ja käytännössä Euroopan turvallisuus on yhtä kuin Suomen turvallisuus. Naton kanssa Suomi on harjoittanut yhteistyötä jo pidempään, ja PFP:n kautta yhteistyö on vain tiivistynyt. Vaikka Suomi ei ole osoittanut kiinnostusta liittyä Natoon vielä 2010-luvun alussakaan, se ylläpitää hyviä välejä niin Yhdysvaltoihin kuin Natoon siltä varalta, että olosuhteet tulevat joskus muuttumaan. Nato-johtoisin kriisinhallintaoperaatioihin

osallistumalla Suomi ylläpitää hyviä suhteita ja osoittaa valmiuttaan ja kykyään vaativiinkin tehtäviin.

Osana läntistä turvallisuusrintamaa Suomen tulee osana yhteistä vastuunkantoa osallistua läntisten toimijoiden johtamiin kriisinhallintaoperaatioihin, vaikka perinteisen poliittisen realismin mukaisen kansallisen turvallisuuden näkökulmasta tarkasteltuna Suomen osallistumiselle ei aina olisi edes perusteita. Globaali maailma on kuitenkin johtanut tilanteeseen, mitä monet perinteiset politiikan tai turvallisuuden teoriat eivät pysty kuvaamaan tai selittämään. (Raitasalo 2008, 140.) Suomi voi perustella osallistumistaan operaatioon sillä, että sillä on kokemusta aikaisemmista samanlaisista operaatioista. Käytännössä sillä halutaan vain korostaa, että Suomi kykenee vaativiinkin operaatioihin. Maanpuolustuksen kannalta oleellista on kuitenkin, että Suomi osallistuu, olivat perustelut sitten mitä tahansa. Kriisinhallintaoperaatioiden kautta Suomi saa arvokasta kokemusta ja taitoa, mitä voi hyödyntää omassa maanpuolustuksessa. Lisäksi kriisinhallinnan avulla tavoitellaan uskottavaa maanpuolustuskykyä, kun pyritään osoittamaan suomalaissotilaiden vahva ammattitaito sotilaallisesti vaativissa operaatioissa. Kriisinhallinnan kautta pyritään siis parantamaan omaa maanpuolustusta.

Terrorismi näyttäytyy vaikeana aiheena Suomelle. Toisaalta terrorismia ei koeta kotimaassa varsinaiseksi uhkaksi, mutta eurooppalaisessa viitekehyksessä Suomi on mukana tukemassa terrorismin vastaisia toimia. Terrorismi nähdään kyllä potentiaalisena uhkana kansallisestikin, kuten esimerkiksi valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisista selonteoista voi ymmärtää. Kyseessä on kuitenkin enemmän osallistuminen yhteiseen eurooppalaiseen uhkakuvadiskurssiin, kuin varsinainen Suomea koskeva uhakuva. Toisaalta selonteoissa (ks. esim. VNS 6/2012 vp) tiedostetaan terrorisminuhka myös Pohjoismaissa, eikä terrorismi aina liity tunnettuihin järjestöihin kuten al-Qaida, vaan terrorismin taustalla voi olla jokin oma agenda, kuten Norjan vuoden 2011 joukkomurha ja viimeisimpänä Yhdysvalloissa Bostonin maratonin pommi-iskut osoittavat. Joka tapauksessa terrorisminvastainen taistelu vaikuttaa Suomen osalta tällä hetkellä olevan osallistumista kansainväliseen taisteluun, jolla pyritään parantamaan turvallisuutta maailmalla ja Euroopassa ja sitä kautta tietysti parantamaan turvallisuutta myös Suomessa. Lisäksi osallistumalla terrorisminvastaisiin toimiin Afganistanissa Suomi osoittaa tukea Yhdysvalloille, eli terrorisminvastaisen sodan avulla pidetään yllä myös poliittisia suhteita. On huomioitava, että Suomen ja Yhdysvaltojen suhteiden parantamisella ei ole julkisissa yhteyksissä suoraan perusteltu operaatioihin osallistumista, vaan tämä on tulosta omasta tulkinnastani. Kuten Limnell ja Salonius-

Pasternak (2009, 13) toteavat, tällaiset lausunnot saattaisivat ikävällä tavalla leimata puhujansa amerikkalaisten mielistelijäksi tai liialliseksi Nato-intoilijaksi. Siksi perusteluissa puhutaan ympäröivästä kansainvälisestä yhteistyöstä, oli se sitten kahden valtion välistä tai erilaisten järjestöjen ja muiden toimijoiden viitekehyksessä tapahtuvaa.

Kriisinhallintaoperaation oikeutus on ollut osallistumisen perusteluissa tärkeää. Operaatioiden kohdalla on haluttu varmistaa, että operaatiolla on hyväksyttävä mandaatti ja sellaiset voimankäytösäännökset, joiden mukaan Suomi voi toimia. Suomi osallistui vuosikymmenien ajan YK-johtosiin rauhanturvaoperaatioihin, joiden oikeutus tuli YK:n turvallisuusneuvostolta, ja joissa aseellisen voiman käyttö oli minimoitua ja hyvin tarkkaan säädeltyä. Uusien, laajennettujen kriisinhallintaoperaatioiden myötä Suomi on joutunut lyhyessä ajassa tottumaan erilaisiin tilanteisiin ja voimankäytösäännöksiin. Afganistanin ISAF-operaatiossa Suomenkin kohtaamat vaarat, kuten joutuminen tulitaisteluihin, ovat olleet omiaan kirvoittamaan kritiikkiä ja keskustelua kansalaisten keskuudessa. Tällaisissa tilanteissa on ollut hyvä muistuttaa, että operaatioon osallistuminen on kriisinhallintalain mukaista. Loppujen lopuksi tämä perustelu siis vaikuttaisi olevan suunnattu enemmänkin kritiikkiä vastaan, sillä eihän Suomi ole Afganistanissa, koska operaatio on kriisinhallintalain mukainen, vaan operaatioon osallistumiselle on useita muita sotilaallisia ja poliittisia syitä. Selontekoasiakirjoja tutkiessani huomasin, että erityisesti Nato-johtoisten operaatioiden kohdalla korostettiin moneen otteeseen, että osallistuminen operaatioon olisi kriisinhallintalain mukaista. Johtuuko tämä siitä, että kyseessä oli nimenomaan Nato-operaatio vai koska operaatiot vain olivat perinteistä rauhanturvaamista haastavampia? Toisaalta myös muiden toimijoiden operaatioiden kohdalla saatettiin mainita operaation olevan kriisinhallintalain mukainen, varsinkin jos operaatio vaikutti tavallista vaativammalta. Joka tapauksessa perustelun tarkoitus on omalta osaltaan tukea ja oikeuttaa operaatioon osallistumista.

Maailma on pienentynyt globalisaation myötä valtavasti. Kuten Limnell (2009, 204) toteaa, uhkakuvat ovat kylmän sodan jälkeen kehittyneet maailmanlaajuisemmiksi ja aiempaa yleisluontoisemmiksi. Monista uhkista on siis tullut koko maailmalle yhteisiä. Kuitenkaan monetkaan köyhät tai kehittyvät maat eivät ole kykeneviä ottamaan vastuuta tällaisten uhkien torjunnasta. Heiltä puuttuu kyky, keinot tai vain halukkuus puuttua tilanteisiin. Tällöin on kansainvälisen yhteisön otettava vastuu taistelussa yhteisiä uhkia vastaan. Suomen halu identifioitua tiukasti länsimaihin on tuonut mukanaan myös velvoitteita, kuten yhteinen vastuunkanto konflikteista ja kriiseistä maailmalla. Kriisinhallintaoperaatiot ovat olleet yksi

keino ottaa vastuu kansainvälisestä turvallisuudesta, rauhasta ja vakaudesta. Konfliktien muuttuneen luonteen vuoksi myös kriisinhallintaoperaatiot ovat muuttuneet vaativimmiksi ja Suomenkin on täytynyt ottaa se huomioon harkitessaan osallistumista operaatioihin. Myös laajennetun turvallisuuden käsite on tuonut mukanaan lisää vastuuta kansainväliselle yhteisölle toimissa kansainvälisen rauhan ja vakauden puolesta. Globalisaation myötä ei ole enää konflikteja, liittyy se sitten sotilaalliseen tai muunlaiseen turvallisuuteen, jolla ei olisi vaikutusta muuhun maailmaan tai vähintään lähialueisiin. Intressit koskien turvallisuutta ovat pitkälti yhteiset koko maailmassa, vaikka kaikki eivät niiden hoitoon kykene osallistumaan. Osana kansainvälistä yhteisöä Suomi haluaa osallistua yhteisten uhkien torjuntaan niin sotilaallisen kuin siviilikriisinhallinnankin keinoin.

Suomi korostaa selontekoasiakirjoissa siviilikriisinhallinnan merkitystä konfliktien ratkaisussa. Usein aineistossa mainittiinkin, että kriisin ratkaisussa sotilaallisen kriisinhallinnan avulla tulee mahdollistaa olosuhteet siviilikriisinhallinnan keinoille. Sotilaallinen kriisinhallinta on oleellinen osa Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa, mutta siviilikriisinhallinnan keinoin Suomi haluaa tuoda esiin omia arvoja ja valintoja. Omien arvojen ja valintojen ajaminen on myös osaltaan tärkeää ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan hoidossa. Viime vuosina on alettu käsittää kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan merkitys rauhan rakentamiselle. EU:n Althea-operaatio Bosnia-Hertsegovinassa olikin ensimmäinen unionin sotilaallinen kriisinhallintaoperaatio ja se oli myös ensimmäinen operaatio, jossa yhdistettiin sotilaallista ja siviilikriisinhallintaa. EU on siis alusta asti painottanut monialaista kriisinhallintaa konfliktien hoidossa. Myös Suomi näkee monialaisen kriisinhallinnan ainoana tehokkaana keinona ratkaista kriisejä. Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä (UaVM 11/2007 vp) korostetaan, että ”aktiivisempi puuttuminen kriiseihin ja konflikteihin edellyttää kriisinhallinnan kehittämistä kokonaisvaltaisemmaksi”. Jos sitä kautta saadaan konfliktiin pysyvä ratkaisu, se parantaa turvallisuutta globaalisti ja näin ollen edistää myös Suomen turvallisuuspoliittisia pyrkimyksiä.

Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisten pyrkimysten edistäminen kriisinhallinnan keinoin on pitänyt sisällään sekä sotilaallisia että poliittisia aspekteja. Sotilaallisia pyrkimyksiä ovat muun muassa sotilaallinen yhteistoimintakyky ja yhteistyö Suomelle tärkeiden turvallisuuspoliittisten toimijoiden kanssa, puolustuskyvyn vahvistaminen sekä valmiuksien parantaminen mahdollista avunsaantia varten. Poliittisia pyrkimyksiä ovat ainakin Suomen kansainvälisen aseman parantaminen turvallisuuspoliittisesti, sekä arvostuksen ja

uskottavuuden kerääminen kriisinhallintatehtävien kautta. Historian opettamat kokemukset yksinjäädästä ovat ajaneet Suomea tiivistämään kylmän sodan jälkeen erityisesti suhteitaan länsimaisiin toimijoihin, jotta yksinjäädä vaara tulevaisuudessa pienenee. Tiivis yhteisen eurooppalaisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittäminen on osa tätä pyrkimystä. Kansainvälisellä toiminnallaan Suomi pyrkii luomaan pelotevaikutusta niin, että Suomea vastaan tapahtuvan aseellisen hyökkäyksen tai muun iskun todennäköisyys pienenee. Pelotevaikutuksen lisäksi Suomi tiivistää yhteistyötä eri toimijoiden kanssa ja kerää maailmalla arvostusta varmistaakseen avunsaannin aseellisen hyökkäyksen tai muun iskun sattuessa. Tämä on Suomen nykyinen ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimintalinja tiivistettynä. Kriisinhallintaoperaatioihin osallistumalla Suomi pyrkii parantamaan kansainvälistä asemaansa kaikin mahdollisin tavoin.

Suomi on pyrkinyt kylmän sodan jälkeen vahvasti identifioitumaan länsimaihin. Länsimaat muodostavat sen viitekehyksen, jossa Suomi turvallisuuttaan tarkastelee. Tiivistetysti voisi sanoa, että tutkimuksen tutkimustuloksina näyttäytyy Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittisten pyrkimysten edistämisen kriisinhallinnan keinoin, kuten Suomen tarve ylläpitää ja kehittää kansallista puolustuskykyään, halu osoittaa tukea kansainväliselle yhteisölle vastavuoroisuuden toivossa, sekä pyrkimys yleensäkin parantaa Suomen ja Euroopan turvallisuutta uudessa, kylmän sodan jälkeisessä turvallisuusympäristössä. Loppujen lopuksi kansainvälinen sotilaallinen kriisinhallinta on siis keino turvata Suomea ja tietysti Eurooppaa, johon Suomen turvallisuus on vahvasti kiinnittynyt. Kriisinhallintaoperaatioiden kautta parantuva turvallisuus jakautuu oikeastaan kahteen osaluueeseen: 1) Suomen oma maanpuolustuskyky kehittyy ja saa uskottavuutta kriisinhallintaoperaatioista saatavan kokemuksen ja ammattitaidon kautta ja 2) tiivis yhteistyö kansainvälisten turvallisuustoimijoiden kanssa varmistaa, ettei Suomi jää enää yksin uhkaavissa tilanteissa. Tietysti kriisinhallinta tarjoaa turvallisuudenhallinnan lisäksi muitakin mahdollisuuksia, kuten arvojen ja tavoitteiden edistämisen ja ulkopoliittisten suhteiden hoidon esimerkiksi terrorisminvastaiseen sotaan osallistumalla. Nämäkin voidaan kuitenkin viime kädessä linkittää turvallisuudenhallintaan. Toisin sanoen Suomi on mukana kansainvälisissä kriisinhallintaoperaatioissa turvaamassa itseään.

Selontekoasiakirjoista nousseiden perustelujen kautta kriisinhallintatoiminta hahmottuu yhdeksi tärkeimmäksi turvallisuus- ja puolustuspolitiikan välineeksi ja sitä halutaan myös käyttää. Se, että kriisinhallinta on toimintana muuttunut aikaisempaa riskialttiimmaksi ja voimankäyttö on operaatioissa lisääntynyt huomattavasti, ei vielä vaikuta Suomen

osallistumishalukkuuteen. Yhdysvaltojen terrorisminvastainen *sota* on ainoa asia, mistä Suomi haluaa pysyttäytyä ulkopuolella, tosin terrorisminvastaiseen taisteluun Suomi kyllä turvallisuus- ja puolustuspoliittisten linjauksiensa mukaisesti osallistuu. Kriisinhallinta on myös keino edistää ulkopoliittikkaa parantamalla suhteita tiettyihin toimijoihin kriisinhallintaoperaatioihin osallistumisen kautta. Toimijat näyttäytyvätkin erityisen tärkeänä osallistumisen motivaattorina. Kylmän sodan jälkeen rakennetut suhteet YK:n, EU:n ja Naton kanssa edellyttävät myös sotilaallista yhteistyötä. Turvallisuus- ja puolustuspolitiikan linjaukset määrittelevät kenen kanssa tehdään tiiviimpää yhteistyötä kuin toisten. Monet kriisinhallintaoperaatiot ovat osuneet sellaiseen ajankohtaan, missä Suomelle on ollut edullisempaa osallistua kuin jättää osallistumatta. 1990-luvun Nato-johtoiset operaatiot Kosovossa ja Bosnia-Hertsegovinassa auttoivat kylmän sodan jälkeistä Suomea kiinnittymään länteen myös sotilaallisesti. 2000-luvun alun EU-johtoiset operaatiot toimivat osoituksena Suomen halusta tukea yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikan hoitoa. Viime vuosina on pyritty lisäämään taas YK-johtoisia operaatioita, jotta voitaisiin osoittaa Suomen olevan kiinnostunut myös globaaleiden turvallisuusasioiden ja maailmanlaajuisten ihmisoikeusrikkomusten hoidosta, ei vain eurooppalaisesta turvallisuudesta. Eurooppa on kuitenkin tällä hetkellä Suomelle tärkein alue turvallisuuspoliittisesti.

Perusteluissa pyritään rakentamaan tietynlaisia merkityksiä kriisinhallintaosallistumiselle. Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä todetaan, että ”sotilaallinen kriisinhallinta ja kansallisen puolustuskyvyn ylläpitäminen ovat toisiaan tukevia toimintoja” (UaVM 11/2007 vp). Tämä on yksi peruslähtökohta Suomen kriisinhallintaosallistumiselle. Osallistuminen parantaa Suomen turvallisuutta. Selontekoasiakirjoissa ei kuitenkaan määritellä, miksi Suomen turvallisuutta tulisi pyrkiä parantamaan ja kuka sitä uhkaa. Myöskään valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisissa selonteoissa pidättäydytään pitkälti mainitsemasta vihollisia tai Suomen turvallisuutta uhkaavia tahoja. Tällöin turvallistamisteorian termein turvallistamiselta puuttuu uhka. Tiedämme kyllä, kuka turvallistaa ja ketä uhataan, mutta meille ei kerrota, mikä meitä uhkaa. Turvallisuusesitys on näin ollen vajaa, eikä siksi ole ihmekään, etteivät kaikki suomalaiset ole samaa mieltä Suomen osallistumisesta kriisinhallintaoperaatioihin.

Sotilaallisten uhkien lisäksi myös uusien uhkien kohdalla turvallistaminen on jäänyt puolitiehen. Esimerkiksi turvallisuus- ja puolustuspoliittisissa selonteoissa annetaan ymmärtää, että terrorismi, kansainvälinen rikollisuus, ympäristöuhat ja muut kylmän sodan jälkeen nousseet uudet uhkakuvat muodostavat uhkan myös Suomen turvallisuudelle.

Kuitenkaan näitä uhkia, terrorismia lukuun ottamatta, ei varsinaisesti ole militarisoitu, eli tuotu turvallisuuspoliittiselle asialistalle niin, että niitä tulisi hallita sotilaallisin keinoin. Kuitenkin Suomi pyrkii kansainvälisten sotilaallisten kriisinhallintaoperaatioiden kautta hillitsemään näiden uusien uhkien vaikutuksien leviämistä omalle alueelleen. Onko aiheellista väittää, että Suomi on epäonnistunut niin sotilaallisten kuin uusienkin uhkien turvallisamisessa ja tätä kautta myös vaikeuttanut kansalaisten ymmärrystä operaatioihin osallistumista kohtaan? Toisaalta, Limnéll (2009, 75) kiinnittää huomiota siihen, että menestyksekkäässä turvallisamisessa turvallisamisesityksen yleisön valinnalla on merkitystä, sillä kyse on lopulta siitä, minkä yleisön hyväksyntä tarkoittaa onnistunutta turvallisamista. Jos Suomen kansaa ei ole ollut tarkoituskaan saada vakuuttuneeksi uhkien olemassaolosta, vaan eduskunnan hyväksyntä on riittänyt kriisinhallintaoperaatioihin osallistumisen oikeuttamiseksi, turvallisamisesityksen voidaan luultavasti katsoa onnistuneen.

Myös yhteistyö eri turvallisuustoimijoiden kanssa rakentuu perusteluissa tärkeäksi osaksi Suomen turvallisuutta. Globaali yhteistyö näyttäytyy melkeinpä tärkeimpänä ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan välineenä kylmän sodan jälkeen. Turvallisuus- ja puolustuspoliittisissa linjauksissa yhteistyö Suomelle tärkeiden toimijoiden, toisin sanoen YK:n, EU:n, Naton ja Yhdysvaltojen kanssa merkitsee turvallisuudentunteen kasvamista sitä mukaa, kun yhteistyö tiivistyy ja saa uusia muotoja. Sotilaallinen yhteistyö on tietysti vain yksi yhteistyön muoto, mutta turvallisuuspolitiikan kannalta se on tärkein. Perusteluissa mainitaan useasti kansainvälinen yhteisö ja sen vastuu. Suomen kuuluminen tuohon kansainväliseen yhteisöön on turvallisuus- ja puolustuspoliittisesti hyvin merkittävää, sillä sotilaallisesti liittoutumattomana maana Suomelle on tärkeää ylläpitää hyviä kansainvälisiä suhteita. Kylmän sodan jälkeen mikään ei ole oikeastaan näyttäytynyt erityisesti turvallisuuspolitiikan kannalta yhtä tärkeänä, kuin selustan turvaaminen tiiviin länsimaisen yhteistyön kautta. Tähän perusteluissa rakennettuun käsitykseen kansainvälisen yhteistyön tärkeydestä liittyy myös vahvasti yhteinen uhkakuvapolitiikka. Kuten Limnéll (2009, 86) toteaa, uhkakuvien yhdenmukaistamisella pyritään lähentämään omaa kansallista identiteettiä haluttuun kollektiiviseen identiteettiin. Eurooppalaisuus on yksi kollektiivinen identiteetti, mihin Suomi on viime vuosikymmeninä pyrkinyt samaistumaan, mutta yleisesti myös länsimaisen identiteetin rakentaminen on palvellut Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittisia pyrkimyksiä. Tämä on johtanut siihen, että Suomen uhkakuvat noudattavat melko tarkasti samaa linjaa eurooppalaisten uhkakuvien kanssa. YK:n esittämät uhkakuvat ovat hieman

globaalimmassa mittakaavassa, mutta ovat myös mukana muokkaamassa Suomen uhkakuvakäsityksiä. Näitä yhteisiä uhkakuvia vastaan taistellaan esimerkiksi juuri sotilaallisen kriisinhallinnan keinoin. Näin ollen Suomen kriisinhallintaoperaatioihin osallistumista määrittää hyvin pitkälle erilaiset odotukset ja tietynlainen painostus yhteistyötä tekeviltä tahoilta.

Koska oma tutkimukseni nojaa tulosten esittelyssä niin vahvasti Limnellin ja Salonius-Pasternakin (2009) teokseen, on ehkä syytä omien tuloksieni esittelyn lisäksi hieman vertailla niitä teoksessa esitettyihin tuloksiin. Limnellin ja Salonius-Pasternakin teoksessa esiin tulee paljon samansuuntaisia poliittisia ja sotilaallisia perusteluita kuin omassa tutkimuksessani. Täytyy kuitenkin muistaa, että he ovat keskittäneet tarkastelunsa ainoastaan Afganistanin ISAF-operaatioon, eivät Suomen kriisinhallintaosallistumiseen yleensä. Siksi täysin suoria vertailuja ei tutkimusten välillä voi vetää. He ovat löytäneet perusteluita tutkimalla kaikkea Afganistania ja Suomen osallistumista koskevaa materiaalia selonteoista ja selvityksistä erilaisiin artikkeleihin ja puheisiin. Aineisto on siis ollut hyvin laaja-alaista. Teoksessa esitettyjä tuloksia ei ole varsinaisesti analysoitu sen syvemmin, vaan ne ovat esitelty tietynlaisina faktoina.

Limnell ja Salonius-Pasternak tuovat esille sellaisia kansainvälisiä poliittisia perusteluita, kuten Afganistanin vakauttaminen, hallinnon tukeminen ja oikeusvaltion kehittäminen (Limnell & Salonius-Pasternak 2009, 4). Eräs kansainvälinen sotilaallinen perustelu on pelko Afganistanin tilanteen vaikutuksesta kansainväliseen turvallisuuteen sekä lisääntyvästä kansainvälisestä rikollisuudesta ja huumekaupasta (Limnell & Salonius-Pasternak 2009, 9–10). Näiden perusteluiden takana on Limnellin ja Salonius-Pasternakin mukaan pelko väkivallan leviämisestä ja sitä kautta globaalin turvallisuuden vaarantumisesta. Afganistanin vakauttaminen perusteluna liittyy siis läheisesti tutkimuksestani löytyvään perusteluun kansainvälisen yhteisön vastuusta kansainvälisestä rauhasta ja turvallisuudesta. Limnell ja Salonius-Pasternak mainitsevat teoksessaan myös terrorisminvastaisen sodan, mutta eivät pidä sitä varsinaisena perusteluna, koska Suomi ei halua olla osallisena sodassa. Omassa tutkimuksessani olen ottanut terrorisminvastaisen sodan osaksi sotilaallisia perusteluita, sillä vaikka Suomi pyrkii pitämään sotatoimet erillään omasta toiminnastaan, se kuitenkin tukee sotilaallisista ja poliittisistakin syistä terrorismin vastaista sotaa.

Limnellin ja Salonius-Pasternakin (2009, 5) mukaan löytyneitä kansallisia poliittisia perusteluita on muun muassa muun avustus- ja kehitystoiminnan mahdollistaminen ja

turvaaminen sotilaallisen kriisinhallinnan kautta, sekä rauhan, turvallisuuden ja ihmisoikeuksien edistäminen Afganistanissa. Tämä perustelu näyttäytyy myös omassa tutkimuksestani monialaisen kriisinhallinnan mahdollistamisena. Kansallinen poliittinen perustelu on myös Suomen tavoittelema poliittinen identiteetti, eli halu lähentyä muita länsimaisia toimijoita tukemalla samoja operaatioita. Kansallinen sotilaallinen perustelu Limnéllin ja Salonijs-Pasternakin teoksessa on kansainvälisen kokemuksen hankkiminen, jotta voitaisiin vahvistaa Suomen sotilaallista uskottavuutta ja parantaa kotimaan puolustusta (Limnéll & Salonijs-Pasternak 2009, 7). Nämä perustelut liittyvät tässä tutkimuksessa käsiteltyjen Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittisten pyrkimysten edistämiseen.

Tutkimukseni tuloksista monet löytyneet perustelut ovat Limnéllin ja Salonijs-Pasternakin teoksen kanssa hyvin samansuuntaisia. Erojakin kuitenkin löytyy. Oma aineistoni on rajattu ainoastaan valtioneuvoston selontekoasiakirjoihin, joten olen voinut tarkastella operaatioon osallistumista vahvemmin valtiollisesta näkökulmasta. Tällöin myös aineistoanalyysi on ollut omalta osaltani syvällisempää. Limnéll ja Salonijs-Pasternak eivät esimerkiksi tuo enempää esille Suomen pyrkimystä vahvistaa omaa turvallisuuttaan, vaikka Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittiset pyrkimykset mainitaankin perusteluna teoksessa. Eri operaatioiden perusteluissa painotetaan eri asioita ja siinä missä Limnéll ja Salonijs-Pasternak ovat käsitelleet vain yhden operaation osallistumisen perusteluita, itse olen pyrkinyt tekemään tietynlaista synteesiä useamman operaation perusteluista. Uskon onnistuneeni mielenkiintoisten seikkojen esilletuomisessa käyttäen apuna Limnéllin ja Salonijs-Pasternakin teosta siitä huolimatta, että toistoa tulosten osalta on ollut välillä vaikea välttää. Onhan tutkimuksen aihe kuitenkin ollut periaatteessa sama, vaikkakin eri aineistolla ja eri laajuudessa. Oma tutkimukseni on käsitellyt Suomen kriisinhallintaosallistumista kokonaisuutena, ja kun Limnéll ja Salonijs-Pasternak ovat kysyneet, miksi Suomi on Afganistanissa, itse olen tässä tutkimuksessa kysynyt, miksi Suomi osallistuu kriisinhallintaan ylipäänsä. Uskoakseni olen myös onnistunut vastaamaan kysymykseen.

Tutkimuksen johtopäätösten jälkeen voi olla vielä aiheellista pohtia, jäikö perusteluista puuttumaan jotakin, tai olisivatko tulokset näyttäytyneet erilaisilta analyysitavasta tai aineistosta riippuen. Esimerkiksi Suomen ja Yhdysvaltojen suhteita on käsitelty selontekoasiakirjoissa hyvin vähän, vaikka Yhdysvalloilla on hallitseva asema kansainvälisessä järjestelmässä ja Yhdysvaltojen vaikutus Naton toimintaan on oleellinen. Erityisesti, kun Suomi on korostanut kriisinhallintaan osallistumisessaan myös Naton tärkeyttä toimijana ja terrorisminvastaista sotaa, on huomionarvoista, ettei Yhdysvaltojen

roolia ole käsitelty selontekoasiakirjoissa enemmän. Mutta kuten aiemmin todettiin (ks. Limnell & Salenius-Pasternak 2009), tällainen Yhdysvaltoja suoraan koskeva turvallisuusdiskurssi ei ole suosittu lähestymistapa Suomen kriisinhallintapolitiikkaan. Siten voidaan vain todeta, että kriisinhallintaoperaatioihin osallistumisen perusteluiden taustalla voi olla useita implisiittisiä tarkoituksia, joiden tutkiminen ja paljastaminen kuuluvat jo aivan uuteen tutkimukseen, eikä niitä ole syytä tässä tutkimuksessa tämän enempää käsitellä.

Tässä tutkimuksessa esitetyt tulokset on saatu tietyllä aineistolla ja tietyllä analyysitavalla, enkä voi väittää etteivätkö tulokset voisi näyttäytyä jonakin muuna, jos tutkimuskeinot olisivat erilaiset. Sen verran kuitenkin on todettava, että selontekoasiakirjojen teossa on ollut kuultavana henkilöitä niin ulkoasiainministeriöstä, puolustusministeriöstä, Ulkopoliittisesta instituutista, erilaisista tutkimuskeskuksista kuin Puolustusvoimien pääesikunnastakin, eli selontekoasiakirjoissa esiintuodut perustelut on muodostettu yhdessä Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan päättäjien ja vaikuttajien kanssa. Aineiston täytyisi olla siis aivan jotain muuta, jos siitä haluaisi saada esiin täysin poikkeavia tuloksia. Toisaalta myös näiden päättäjien ja vaikuttajien joukosta löytyy myös eriäviä mielipiteitä, niitä ei vain haluta virallisiin julkaisuihin mukaan. Näin ollen tutkijan tulisi muistaa, että näennäisen konsensuksen taustalla voi olla myös paljon kamppailevia diskursseja. Vaikka tutkimus ei varsinaisesti niitä käsitelisi, on hyvä tiedostaa erilaisten diskurssien olemassaolo.

Suomen osallistuminen kansainvälisiin kriisinhallintaoperaatioihin on mielenkiintoinen tutkimuskohde, sillä sitä kautta on mahdollista tuottaa uutta tietoa politiikan tieteenalalle kansallisesta näkökulmasta. Vaikka selontekoasiakirjojen perusteluissa painotetaan paljon kansainvälistä yhteistyötä ja globalisoitumisen tuomia mahdollisuuksia, on kyse pohjimmiltaan kuitenkin valtion omasta turvallisuudesta. Globalisaation tarjoamia mahdollisuuksia käytetään oikeastaan vaan eräänlaisena välineenä oman valtiollisen turvallisuuden parantamiseen. Jatkotutkimuksen kannalta vaihtoehtoisia näkökulmia on paljon. Koska Suomi pyrkii vahvistamaan kansallista turvallisuuttaan, Suomen uhkakuva- ja turvallistamisen käsitteen tiukempi liittäminen aiheeseen voisi olla yksi mahdollinen lähestymistapa. Kansallisen näkökulman lisäksi on myös mahdollista tutkia Suomen roolia kansainvälisellä pelikentällä esimerkiksi erilaisten valtateorioiden kautta. Turvallisuusnäkökulma on kuitenkin niin mielenkiintoinen, että sitä tuskin voi ohittaa mahdollisissa tulevissa tutkimuksissa.

LÄHDELUETTELO

Alasuutari, Pertti (1993). *Laadullinen tutkimus*. Jyväskylä, Gummerus Kirjapaino Oy.
Buzan, Barry; Waeber, Ole; Wilde, de Jaap (1998). *Security: A new framework for analysis*. Colorado: Lynne Rienner Publishers, Inc.

Berner, Jyrki (2001). *NATO ja sen merkitys Suomen puolustuspolitiikassa*. Teoksessa: Visuri, Pekka (toim.). *Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan linjaukset*. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Davies, Anne; Seppänen Juha-Matti; Sherjan, Hassina; Rintakoski, Kristiina & Brusset, Emery (2008). *Evaluation. Finnish aid to Afganistan*. Helsinki: Hakapaino Oy.

Järvenpää, Pauli (2003). *Nato – Kehitys nähtävissä olevassa tulevaisuudessa*. Teoksessa: Ruhala, Kalevi; Sivonen, Pekka; Tiilikainen, Teija & Järvenpää, Pauli. *Suomen turvallisuuspolitiikan vaihtoehdot*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitoksen julkaisusarja 2, tutkimuslsteita No 22. Helsinki: Edita Prima Oy.

Kannisto, Ahti; Palmunen, Tapio & Välimäki, Pasi (1997). *Muuttuuko turvallisuuspolitiikan linja? Valtioneuvoston eduskunnalle vuosina 1995 ja 1997 antamien turvallisuus- ja puolustuspoliittisten selontekojen vertailu*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitoksen julkaisusarja 2: tutkimuslsteita No 2. Helsinki: Strategian laitos.

Kurkinen, Petteri (2001). *Siviili-sotilasyhteistyö kriisinhallintaoperaatioissa*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitoksen julkaisusarja 1: tutkimuksia No 18. Helsinki: Edita Oyj.

Lagerstam, Kaarle (2005). *Naton muutos. Tutkimus Naton sotilaalliseen rakenteen kehittämiseen vaikuttaneista tekijöistä kylmän sodan jälkeen*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitoksen julkaisusarja 1, strategian tutkimuksia No 22. Helsinki: Edita Prima Oy.

Laitinen, Kari (1999). *Turvallisuuden todellisuus ja problematiikka. Tulkintoja uusista turvallisuusista kylmän sodan jälkeen*. Tampere: Tampereen yliopisto.

Limnell, Jarno (2009). *Suomen uhkakuvapolitiikka 2000-luvun alussa*.

Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitoksen julkaisusarja 1: tutkimuksia No 29. Helsinki: Edita Prima Oy.

Limnell, Jarno & Salonius-Pasternak Charly (2009). *Miksi Afganistan on tärkeä Suomelle?*

Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitoksen julkaisusarja 4: työpapereita No 30. Helsinki: Edita Prima Oy.

Malkki, Janne (2008). *Uudet sodat*. Teoksessa: Raitasalo, Jyri & Sipilä, Joonas (toim.). *Sota – Teoria ja todellisuus. Näkökulmia sodan muutokseen*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitoksen julkaisusarja 1, strategian tutkimuksia No 24. Helsinki: Edita Prima Oy.

Puistola, Juha-Antero (2007). *Terrorismi*. Teoksessa: Kerttunen, Mika (toim.). *Uudet uhat?* Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitoksen julkaisusarja 2: tutkimuseloitteita No 37. Helsinki: Edita Prima Oy.

Pyykönen, Juha (2008). *Sotilaallisen kriisinhallinnan kuvan muutos*. Teoksessa: Raitasalo, Jyri & Sipilä, Joonas (toim.). *Sota – teoria ja todellisuus. Näkökulmia sodan muutokseen*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitoksen julkaisusarja 1, tutkimuksia No 24. Helsinki: Edita Prima Oy.

Raitasalo, Jyri (2008a). *Turvallisuusympäristön muutos ja Suomen puolustus*.

Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitoksen julkaisusarja 1: tutkimuksia No 23. Helsinki: Edita Prima Oy.

Raitasalo, Jyri (2008b). *Kriisinhallinta kriisissä?* Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitoksen julkaisusarja 4: työpapereita No 24. Helsinki: Strategian laitos.

Raitasalo, Jyri & Sipilä, Joonas (2007). *Mikä Suomea uhkaa? Laaja turvallisuuskäsitys ja uhkakuvapolitiikka näkökulmina Suomen turvallisuuspolitiikkaan*.

Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitoksen julkaisusarja 4: työpapereita No 23. Helsinki: Edita Prima Oy.

Raitasalo, Jyri & Sipilä, Joonas (toim.) (2008). *Sota – Teoria ja todellisuus. Näkökulmia sodan muutokseen*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitoksen julkaisusarja 1, strategian tutkimuksia No 24. Helsinki: Edita Prima Oy.

Raitasalo, Jyri & Sipilä, Joonas (2008). *Muuttuva sodan kuva*. Teoksessa Raitasalo, Jyri & Sipilä, Joonas (toim.). *Sota – Teoria ja todellisuus. Näkökulmia sodan muutokseen*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitoksen julkaisusarja 1, strategian tutkimuksia No 24. Helsinki: Edita Prima Oy.

Rantapelkonen, Jari (2000). *Konfliktin, konfliktinhallinnan ja turvallisuuden käsitteet kylmän sodan jälkeen*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitoksen julkaisusarja 1: No 17. Helsinki: Strategian laitos.

Ruhala, Kalevi (2003). *Suomen turvallisuus - Liittoutuminen vai liittoutumattomuus?* Teoksessa: Ruhala, Kalevi; Sivonen, Pekka; Tiilikainen, Teija & Järvenpää, Pauli. *Suomen turvallisuuspolitiikan vaihtoehdot*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitoksen julkaisusarja 2, tutkimuslauseita No 22. Helsinki: Edita Prima Oy.

Salonius-Pasternak, Charly & Visuri, Pekka (2006). *Suomi rauhanturvaajana 1991–2006*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Schimmelfennig, Frank (2003). *The EU, NATO and the Integration of Europe: Rules and Rhetoric*. Cambridge: University Press.

Sirén, Torsti; Puistola, Juha-Antero; Raitasalo, Jyri; Takamaa Kari & Tavaila, Arvi (2004). *Turvallisuuspoliittisten vaihtoehtojen Suomen puolustusjärjestelmälle aiheuttamia vaikutuksia*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitoksen julkaisusarja 2: tutkimuslauseita No 26. Helsinki: Edita Prima Oy.

Tiilikainen, Teija (2001). *Euroopan unioni Suomen turvallisuuspolitiikassa*. Teoksessa Visuri, Pekka (toim.). *Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan linjaukset*. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Tiilikainen, Teija (2003). *Euroopan unioni – Nähtävissä oleva tulevaisuus yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alalla*. Teoksessa: Ruhala, Kalevi; Sivonen, Pekka; Tiilikainen, Teija & Järvenpää, Pauli. *Suomen turvallisuuspolitiikan vaihtoehdot*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitoksen julkaisusarja 2, tutkimusselosteita No 22. Helsinki: Edita Prima Oy.

Tuomi, Jouni; Sarajärvi, Anneli (2002). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Törnudd, Klaus (2001). *Globaalistuva maailma Suomen turvallisuuspoliittisena ympäristönä*. Teoksessa: Visuri, Pekka (toim.). *Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan linjaukset*. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Visuri, Pekka (2001). *Suomen turvallisuuspolitiikan ja maanpuolustuksen linjaukset*. Teoksessa: Visuri, Pekka (toim.). *Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan linjaukset*. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Visuri, Pekka (2002). *Maailmanpolitiikan muutos ja Suomi. Arvio syksyn 2001 terrori-iskujen vaikutuksista*. Helsinki: Yliopistopaino.

Väyrynen, Tarja (1997). *Fragmentoituva maailma? Huomioita kylmän sodan jälkeisistä konflikteista ja niiden hallitsemisesta*. Teoksessa Puolustusministeriön julkaisuja nro 1/1997. *Rauhanturvaamisen muuttuvat kasvot. Oppeja tulevaisuudelle*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Internet lähteet

Bush, George W. Jr. (20.9.2001). President Declares “Freedom at War with Fear”, Address to a Joint Session of Congress and the American People.

<http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.html>.

(Katsottu 10.5.2013)

EU operations. <http://ue.eu.int/eeas/security-defence/eu-operations?lang=en>. (Katsottu 10.5.2013)

EU completed operations. <http://ue.eu.int/eeas/security-defence/eu-operations/completed-eu-operations/eufor-tchadrcra?lang=en>. (Katsottu 10.5.2013)

Hallitusohjelma 2011 (2011). <http://valtioneuvosto.fi/hallitusohjelma/fi.jsp>. (Katsottu 10.5.2013)

Laki puolustusvoimista. 2 § *puolustusvoimien tehtävät*.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070551>. (Katsottu 10.5.2013)

Laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060211>. (Katsottu 10.5.2013)

NATO operations and missions. http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_52060.htm. (Katsottu 10.5.2013)

Puolustusministeri Häkämiehen puhe 2007. Puolustusministeri Jyri Häkämiehen puhe CSIS:n tilaisuudessa Washingtonissa. 6.9.2007.

http://www.defmin.fi/?661_m=3333&printer=1&s=270. (Katsottu 10.5.2013)

Puolustusvoimien kansainvälinen kriisinhallinta, Libanon, Suomen osallistuminen.

http://www.puolustusvoimat.fi/portal/puolustusvoimat.fi!/ut/p/c5/vZPLkqpADlafxQfQTgMCvQSBq9CNXB02Ft4RmMFRh5GnP5yaqrM4VePKMlml_iRfkqqgHA3-XnyVh-JafrwXNVqiXF7JojE3mCVhoDMdnAgMyWMujhIJZWgJ0io63Vunr_rwBN9-TLnIPL_zjQpYMr4PseDTNxxzB1WMV8R1lhChmDDYEp-bC0NxirLSX0dAr_0uzBFm1XcCEz_2Bxj1IFS_AMwse64B_9H_TWsFMGqalCYkTRbQS-WE9D5UfHX4xDdAbypXfrkFFQPETr_GIFc_k17E04fksfZHGLiFyUKk9BScUBFXXCeYv3Qu_jqW-cC9VeSFr-lSWi_Jy3Uy6TTOBCZEJxvJ0-FYsYwwiyk4JKPTidNTDcy4er4Htm5arLYwm1ZXD9lxtj6m0Cvsddi33cy3uh2qSaYJ90PRaYnqbVqfnzuxoKpUSPbY6KcMqwydKynM2WzVKPe6az4u-PCsmL-oA0vmmXrCcZLEW9LHmQFXVbaVG95XJ6lMA8ZpsQ-WrjJs75YuedY66SXhZ3cbxse7Tm3md8vH3dMG3-3xf6ZZe6FttNELM_mh2qG2-WiO0--

V_vhtS_gAmc4Cp/dl3/d3/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/?pcid=aaf796804a57b9f38356ffc7aa234f5d. (Katsottu 10.5.2013)

Ulkoasiainministeriö, ISAF. *Suomen osallistuminen Nato-johdotoisiin kriisinhallintaoperaatioihin*. <http://formin-origin.finland.fi/Public/default.aspx?nodeid=32299&contentlan=1&culture=fi-FI>. (Katsottu 10.5.2013)

Ulkoasiainministeriö, KFOR. *Suomen osallistuminen Nato-johdotoisiin kriisinhallintaoperaatioihin*. <http://formin-origin.finland.fi/Public/default.aspx?nodeid=32299&contentlan=1&culture=fi-FI>. (Katsottu 10.5.2013)

Ulkoasiainministeriö, Petersbergin tehtävät. *Keskeisiä käsitteitä liittyen EU:n sotilaallisen kriisinhallintaan*. <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=70031>. (Katsottu 10.5.13)

Ulkoasiainministeriö, Pohjois-Atlantin liitto. <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=32295&contentlan=1&culture=fi-FI>. (Katsottu 10.5.2013)

Ulkoasiainministeriö (2013), kartta. *Suomen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan*. <http://www.formin.fi/Public/default.aspx?nodeid=42651&contentlan=1&culture=fi-FI>. (Katsottu 10.5.2013)

UN Summary of Contributions. http://www.un.org/en/peacekeeping/contributors/2013/jan13_1.pdf. (Katsottu 10.5.2013)

UN Mission's Summary detailed by Country. http://www.un.org/en/peacekeeping/contributors/2013/jan13_3.pdf. (Katsottu 10.5.2013)

UN Missions MINURCAT. <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/minurcat/>. (Katsottu 10.5.2013)

Valtioneuvoston viestintäosasto 22.2.2013. Kansallinen tutkimushanke osana tulevaisuusselonteon valmistelua.

<http://valtioneuvosto.fi/ajankohtaista/tiedotteet/tiedote/fi.jsp?oid=378061>. (Katsottu 10.5.2013)

Selonteot

VNS 6/2006 vp. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon (UNIFIL, United Nations Interim Force in Lebanon) Libanonissa

VNS 2/2009 vp. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen osallistumisesta YK:n kriisinhallintaoperaatioon Tshadissa ja Keski-Afrikan tasavallassa (United Nations Mission in the Central African Republic and Chad, MINURCAT)

VNS 5/2004 vp. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen osallistumisesta EU:n sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon Bosnia-Hertsegovinassa (ALTHEA)

VNS 2/2007 vp. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen osallistumisesta Afganistanin ISAF-operaatioon, Suomen osallistumisesta EU:n sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon Tshadissa ja Keski-Afrikan tasavallassa (EUFOR TCHAD/RCA) sekä sotilasosaston asettaminen korkeaan valmiuteen osana Ruotsin, Suomen, Viron, Irlannin sekä Norjan muodostaman EU:n taisteluosaston valmiusvuoroa 1.1.–30.6.2008

VNS 2/1999 vp. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon (KFOR) Kosovossa

VNS 5/2001 vp. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon (ISAF, International Security Assistance Force)

VNS 1/1995 vp. Turvallisuus muuttuvassa maailmassa. Suomen turvallisuuspolitiikan suuntalinjat. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle 6.6.1995.

VNS 1/1997 vp. Euroopan turvallisuuskehitys ja Suomen puolustus. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle.

VNS 2/2001 vp. Valtioneuvoston selonteko Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta 2001.

VNS 6/2004 vp. Valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 2004.

VNS 1/2009 vp. Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2009. Valtioneuvoston selonteko.

VNS 6/2012 vp. Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2012. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle.

Puolustusvaliokunnan lausunnot

PuVL 6/2006 vp.

PuVL 3/2004 vp.

PuVL 2/1999 vp.

PuVL 2/2007 vp.

PuVL 2/2009 vp.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnöt

UaVM 19/2001 vp.

UaVM 5/1999 vp.

UaVM 11/2007 vp.

UaVL 10/2004 vp.

UaVM 4/2009 vp.

UaVM 9/2006 vp.